

Příručka pro začínající učitele

Lukáš Havlíček

www.tajnyucitel.wordpress.com

Příručka je psaná pouze vlastními silami, bez dotací, bez pomoci editora a dalších potřebných lidí, proto je naprosto obyčejná a bez grafických serepetiček, samozřejmě pro někoho nepříjemně obyčejná, ale taková je cesta, kterou jsem se vydal. Jde o obsah. Obsah je v tomto případě často velmi subjektivní vycházející z mých omezených zkušeností.

Pokud vám příručka přijde užitečná, můžete ji ocenit, stejně jako celý blog, a poslat mi pár korun na účet 184658703/0600. Děkuji.

„Právo autorské k dílu vzniká okamžikem, kdy je dílo vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě.“

121/2000 Sb. Zákon o právu autorském, § 9

Obsah

ÚVOD	6
PRVNÍ ČÁST	8
1. HLEDÁNÍ PRÁCE, POHOVOR (A DALŠÍ BYROKRATICKÉ INFORMACE O PRÁCI UČITELE)	8
HLEDÁNÍ PRÁCE, POSÍLÁNÍ ŽÁDOSTÍ	8
POHOVOR	8
PENÍZE	9
SMLOUVA	10
2. NÁSTUP DO ŠKOLY	11
PŘED PŘÍPRAVNÝM TÝDNEM	11
RVP A ŠVP	12
PŘÍPRAVNÝ TÝDEN	13
NÁSTUP PŘED ŽÁKY	15
OBLEČENÍ	16
TYKAT? USMÁT SE AŽ PO VELIKONOCÍCH?	17
IDEÁLNÍ UČITEL	17
OBSAH PRVNÍ HODINY	19
3. PŘEŽITÍ VE ŠKOLE	19
NEKÁZEŇ ŽÁKŮ	19
PŘÍPRAVY	20
ZKUŠENOSTI KOLEGŮ S PŘÍPRAVAMI	22
TIPY PRO DĚLÁNÍ PŘÍPRAV	23
SOCIÁLNÍ SÍŤ	24
RELAX	25
ZMĚNA STYLU VÝUKY	26
4. FUNGOVÁNÍ VE ŠKOLE	26
ZNÁMKY	26
TŘÍDNICTVÍ	28
PORADY A TŘÍDNÍ SCHŮZKY	32
ŠKOLENÍ	35
ORGANIZACE VÝLETŮ A CESTÁK	35
5. TIPY KOLEGŮ	36

ÚVOD	44
METODY	44
PĚTILÍSTEK	45
3-2-1	46
10 SLOV	47
KIPLINGOVA ANALÝZA	48
TAHÁK	49
ZÁPLAVA SLOV	50
DOPIS	51
LOGICKÝ ŘETĚZEC	52
TENIS	53
OBAL KNIHY	54
4×4	55
PRÁVĚ PROBÍRÁME...	56
JEOPARDY	57
DVOJICE	58
FOTO PREZENTACE	59
BREAKING NEWS	60
GOOGLE DOODLE	61
T-GRAF	62
FAKEBOOK	63
SVATEBNÍ POZVÁNKA	64
KAHOOT	65
PYRAMIDA	66
CITÁT	67
POV	68
POV II.	69
MC (PODLE KOLEGY, OD KTERÉHO JSEM METODU OPSAL)	70
TŘÍ KLÍČOVÉ UDÁLOSTI	71
HRDINA VS PADOUCH	72
ŘEŠENÍ PROBLÉMU	73
ICEBERG	74
5-5-5	75
HIERARCHIE	76

MENTIMETER	77
WORDART	78
TARGET DIAGRAM	79
STROM	80
ALPHA BOX	81
PEST ANALÝZA	82
SWOT ANALÝZA	83
KOLÁŽ	84
VYSVĚDČENÍ	85
ŽEBŘÍK	86
DIAMOND DIAGRAM	87
INSTAGRAM	89
HASHTAGY	90
KOLO ŽIVOTA	91
VENNOVY DIAGRAMY	93
SÁZENÍ	94
HEXAGON	95
CRIME BOARD	97
DALŠÍ METODY	98

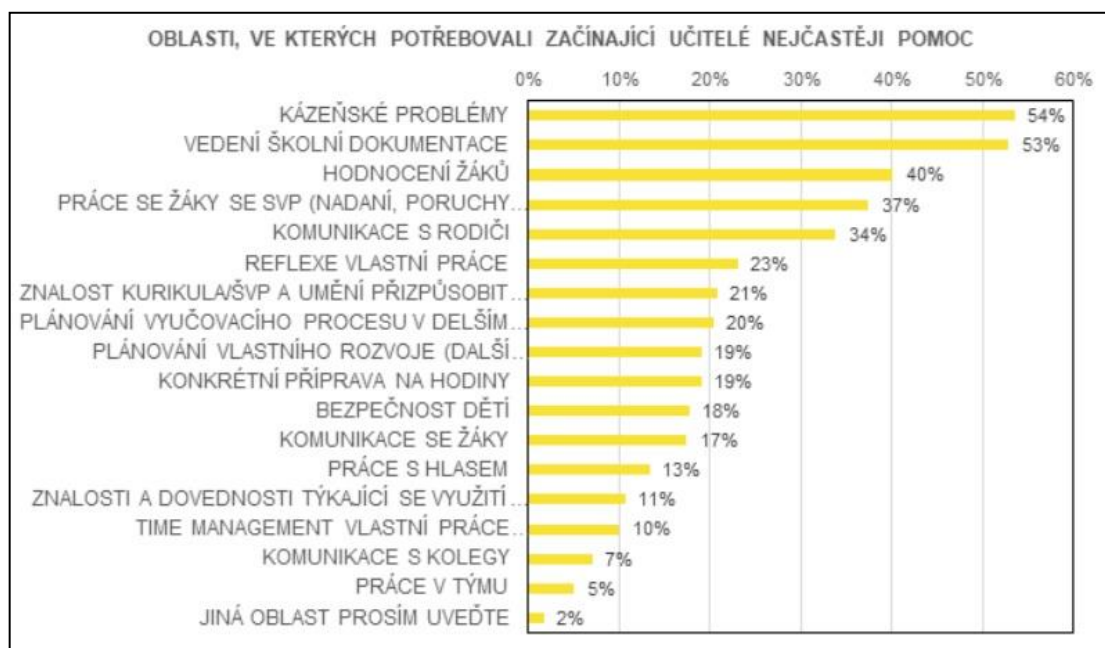
Úvod

Příručka má jediný cíl a snahu – pomoci lidem, kteří se chystají vstoupit na „palubovku“ a začít učit. Důvod vzniku je jednoduchý. Sám bych před lety ocenil, kdybych něco podobného dostal do ruky včas, ušetřil si čas a nervy, zároveň to mohl vždy mít při ruce (vyklučuje knihovnu) a zároveň za to nemusel platit balík (ne všichni začínáme s hromadou peněz, navíc konec univerzity může být spojen se stěhováním, nákupem domácích pomůcek a utrácet stovky za knihu pak není tak důležité).

Proč vzniká teď? Protože „začínající učitel“ je často definován pěti až šesti lety zkušeností a já mám za sebou osm let, mám pocit, že už jsem zažil dost situací, byl jsem u všeho oficiálního, u čeho jsem jako učitel měl být (poslední chybějící zkušenost bylo zkoušení u maturit), ale zároveň nemám daleko k začátkům učení, pořád to mám v paměti a pořád to prožívám. A myslím, že začínajícím učitelům není věnována taková pozornost, kterou by potřebovali a kterou by tématu a skutečné pomoci měla věnovat celá komunita a společnost.

Příručka si neklade žádné právo na monopol a finální znalosti, je nevědecká, extrémně subjektivní a psaná s omezenými zkušenostmi. Učil jsem pět let na základní škole a v době psaní těchto textů jsem třetí rok na státním gymnáziu.

Co začínající učitel potřebuje? Následující graf, který skládaly odpovědi právě nových učitelů, ukazuje, že toho není zrovna málo. Největší problémy ale dělá „nevhodné“ chování žáků a papírování.

Zkusím se zde vyjádřit a popsat zkušenosti s tématy, které jsem za poslední roky zachytil v mediálním světě, ke kterým se vyjadřují studenti a začínající učitelé na sociálních sítích, ať už to jsou peníze, přípravy, učebnice, uspořádání akcí pro studenty, ale třeba i oblékání učitelů a učitelek.

A samozřejmě i třídní knihu, vyplnění „cestřáků“ a podobné věci, o které někteří vyučující na pedagogických fakultách nezavadí, což lze pochopit.

Ale samozřejmě vše začíná hledáním práce a pohovorem a snahou najít si práci.

Vše výše vypsané je součástí první části příručky, druhou část tvoří balíček padesáti metod, které jsem vyzkoušel, přijdou mi užitečné a zároveň mi to přijde jako další potřebná pomoc pro začínající učitele, mít „aspoň něco do začátku“, něco praktického, s čím může jít do třídy.

První část

1. Hledání práce, pohovor (a další byrokratické informace o práci učitele)

Hledání práce, posílání žádostí

Opět neexistuje jedna univerzální cesta, to je důležité mít na paměti. Podle vlastních zkušeností a dotazů na další učitele jsou dvě strategie, dvě možnosti, kdy odesílat žádosti o zaměstnání. První možnost přichází se začátkem druhého pololetí, tedy někdy v únoru, kdy odešlete žádost a až ředitel(ka) bude dělat úvazky, budete už v databázi (proto je dobré dát na konec textu se žádostí větu, v které dáváte souhlas s zařazením do databáze učitelů, vedení školy vás tak bude mít „v šuplíku“). Samozřejmě vždy záleží na tom, kdy vedení školy dělá úvazky, ředitelé škol, kde jsem působil a působím, je začínali dělat v posledním čtvrtletí. Ale samozřejmě pokud se ví, že někdo odchází, shánět učitel se může už dříve. Poslat žádost brzy teda znamená dostat se do databáze. Druhá možnost samozřejmě je čekat až do „horké“ fáze, kdy se úvazky řeší nejvíce, kdy učitelé oznamují výpovědi, kdy se oznamují mateřské atd., což je duben až červen.

Dobré zkušenosti mám s další maličkostí - přímo do hlavičky emailu, do předmětu, napsat vaší aprobaci.

Pohovor

Mé zkušenosti vyplývají z tří kol posílání životopisů po celé České republice na všechny typy škol. Byl jsem na gymnáziích v Praze i mimo Prahu, na základních školách v Lounech i dalších menších a větších městech, na soukromých i státních školách.

První věc – nikde (!) se mě neptali na styl výuky, na způsoby, kterými učím nebo jak se učit chystám, ani další věci spojené s výukou.

Nejhorší zkušenost byla jet dvě hodiny po práci na pohovor na gymnázium, kde mě paní zástupkyně přivítala s tím, jestli patnáct minut počkám, i když při předchozí komunikaci mi zdůrazňovala, že v žádném případě nesmím přijít pozdě. Následně mi dala vyplnit osobní údaje v připraveném formuláři. Jediné, co nebylo v již zaslaném a navíc i vytištěném životopise, který měla paní v ruce, byla otázka, jestli pobírám starobní důchod. Toť vše. Celé to zabralo sotva devadesát vteřin. Za pár minut jsem už viděl paní zástupkyni na vlakovém nádraží, jak si o mně povídá s další paní, protože jsem nespokojenost s pohovorem dal najevo. I po letech mám chuť jim napsat. Zdravím tímto gymnázium Čelákovice.

Obvykle ředitelé a ředitelky vypráví o fungování školy („máme příspěvky na oběd“) a pak se

zeptají, jestli máte dotazy. To je prakticky vše. Jednou padla otázka, jestli zvládnou čistě ženský kolektiv. Jednou jsem dostal smlouvu přímo na místě. Bez dotazů. Jednou jsme se hodinu vážně bavili o škole, mých slabinách a dalších věcech (současné působitě).

Z možná dvou desítek pohovorů mi jen gymnázium Beroun napsalo zamítavý e-mail a jedno pražské gymnázium mi zavolalo „ne, jste moc mladý, nezkušený, nechceme riskovat“. Všichni ale samozřejmě slibují odpověď. Ředitelka Obchodní akademie Holešovice mi dokonce prakticky slíbila místo, nejdřív tedy chtěla vidět jednu hodinu, ale nikdy se už neozvala. Pokaždé jsem psal několik tisíců e-mailů s žádostí, odpovědi přišly v nižších stovkách.

Evidentně na pohovor neexistuje žádný návod, možná je to i nízkou konkurencí, kdy není z čeho vybírat. To se za poslední roky ještě výrazně zhoršilo a dnes chybí několik tisíc učitelů. Pokud jste u pořádného rozhovoru, který vám dává zabrat, protože padají skutečné otázky, jste vysoce pravděpodobně na kvalitní škole, kde je více zájemců na jedno místo a občas se může jít i do druhého kola, které může představovat ukázková hodina, která rozhodne. Nikdy se mi nestalo, ale bylo mi tím „vyhrožováno“. Zbytečná informace, ale seriózní vedení a škola se podle mě taky pozná tím, že o vašem pohovoru ví sekretariát, pošle vás na místo pohovoru, ředitel(ka) na vás bude mít čas. Z mých omezených zkušeností to není zas tak obvyklé.

Peníze

Mzda ve školství se řídí tabulkami. V tabulce jsou platové třídy, kterými postupně stoupáte výš a tím dostáváte více peněz. Postup si tedy zasloužíte jen tím, že stárnete. Učitelé základních a středních škol se obvykle nachází v dvanácté platové třídě. (A samozřejmě musíte odečíst daně, zdravotní a sociální pojištění.)

Učitelé a další pedagogičtí pracovníci v roce 2021

Platový stupeň	Praxe	Platová třída										
		4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	do 2 let	15 230	16 520	17 870	19 360	24 540	30 670	30 930	31 490	32 170	32 940	34 170
2	do 6 let	15 790	17 110	18 610	20 150	25 250	30 940	31 220	32 040	32 840	33 940	35 770
3	do 12 let	16 780	18 250	19 800	21 560	25 910	31 300	31 690	32 450	34 160	35 360	37 690
4	do 19 let	17 940	19 480	21 170	22 920	27 100	31 950	32 670	33 660	35 580	37 960	40 820
5	do 27 let	19 080	20 750	22 540	24 520	28 300	32 940	33 700	35 070	37 800	40 880	44 850
6	do 32 let	20 710	22 520	24 400	26 510	30 310	34 630	35 570	37 020	40 960	44 250	48 480
7	nad 32 let	21 290	23 110	25 080	27 260	31 170	35 420	36 330	38 020	41 940	45 350	49 630

Další peníze dostává učitel za třídnictví, prakticky se ale všude jedná o velmi nízkou částku v rámci několika stovek korun (300 – 800), která často neodpovídá práci navíc, především byrokracii a „managementu“ třídy. Další věc, která se liší školu od školy, jsou různé prémie a

osobní ohodnocení. Obě částky by měly být ohodnocením za vaše vysoké kvality a něco speciálního, co jste pro studenty, školu, rodiče nebo komunitu připravili a vykonali. V praxi je naše školství vysoce rovnostářské a na velké části škol jsou částky stejné pro všechny učitele školy. Osobní ohodnocení někteří učitelé nikdy v životě neviděli a to mohli být vynikajícími učiteli.

Na první škole, kde jsem byl pět let, jsem nevěděl, že osobní hodnocení existuje, ale dvakrát ročně (Vánoce a letní prázdniny) jsme dostali prémie, které se pohybovaly od pěti do snad až dvanácti tisíc, vždy měli všichni učitelé stejnou částku (pokud vím). Na současné škole máme prémie dvakrát za rok i měsíční osobní hodnocení. Osobní ohodnocení má každý jiné a prémie dostává každý za body, které získá za aktivity mimo klasickou výuku (zkoušení u maturity, vedení seminárek, exkurze, soutěže, besedy...). Body jsou samozřejmě přepočteny na peníze podle zveřejněného převodu.

Další peníze lze získat i na exkurzích a výletech, kde například přespíte. Ale to jsem nikdy nepočítal. Klasickým přívídělkem je pak suplování, kde je to ale složitější, protože ne všechny suplované hodiny jsou placené (existuje pouze „dohled“, kde se předpokládá, že učit nebudete, třeba když jako dějepisář dostanu španělštinu; obvykle se také může jednat o hodinu, která vám například minulý týden odpadla, a tedy nemáte žádný supl navíc, proto není třeba něco platit navíc, hodina je v rámci úvazku). Plný úvazek je 40 hodin týdně, z nichž obvykle 22 hodin tvoří přímá vyučovací činnost a zbytek je nepřímá vyučovací činnost (dozory, opravování, přípravy). Slyšel jsem bájně historky o školách, kde učitelé byli nuceni si vážně odsedět ve škole směnu od osmi do čtyř, ale to bude podle mě jen výjimečné.

Smlouva

Je pochopitelnou tradicí, že smlouva se „nováčkům“ dává na dobu určitou, na jeden rok, maximálně dva. A podle toho, jak se zapíšete do místní organizace, dostanete smlouvu na dobu neurčitou a prakticky vás nelze vyhodit, protože českým učitelům stačí do školy přijít, zapsat do třídnice a nebýt u toho pod vlivem omamných látek. Samozřejmě druhou možností je, že smlouva nebude prodloužena. (Tak jako v každé jiné práci platí zkušební doba, kdy během prvních třech měsíců mohou od smlouvy obě strany odstoupit bez udání důvodů.)

Na první škole mi tak ředitel už na konci zkušební doby řekl, že je spokojen a dal mi smlouvu připravit a už před Vánoci i podepsat. Na druhé škole jsem dostal smlouvu na dva roky, a jelikož se mnou nepanovala úplná spokojenost, dostal jsem zatím pouze prodloužení na další dva roky.

Důležité. V žádném případě se sebou nenechte vytírat podlahu tím, že vám ředitel(ka) dá smlouvu do června a pak až od září smlouvu novou. Dnes by tato praktika snad měla být už

nelegální a vy máte mít placený i červenec a srpen.

K ukončení smlouvy vedou dvě hlavní cesty – vyprší její doba a není prodloužena. Druhou je ukončení dohodou. Slušností a povinností je oznámení odchodu nejpozději v dubnu, aby se včas našla náhrada. Dohoda znamená oboustrannou domluvu na ukončení smlouvy, což se mi stalo pátý rok na první škole. Se strachem jsem šel za ředitelem, ale v klidu za minutu mi nabídl dohodu s tím, že se mi vypočítá dovolená. Smlouvu jsem tak měl až do poloviny srpna. Samozřejmě je ještě výpověď, vy můžete kdykoliv a bez udání důvodu, škola musí mít zákonný důvod, ale černé puntíky se dávají snad vážně jen do hodin příchozím učitelům pod vlivem alkoholu. Ale mám takový pocit, že nedostatek učitelů řeší i tuto nehezkou věc.

2. Nástup do školy

Před přípravným týdnem

Přípravný týden, jak už spojení napovídá, znamená pro učitele nástup do školy na konci srpna. Co ale mít zjištěno a zařízeno ještě před vstupem do školy?

Jako maličkost bych doporučoval zjistit si a vyzkoušet si cestu do školy nanečisto. Kolik to trvá autem z vašeho města, jak dlouho trvá spoj MHD přes celé město apod. Přijít pozdě první den moc nedoporučuji.

Další, co je možné udělat v přípravném týdnu, ale neuškodí to udělat předem, je prohlédnout si učebnice, podle kterých škola učí váš předmět. Zatím jsem se vždy domluvil se školou, učebnice dostal a vzal jsem si je domů (a už nevrátil). Hodí se mít učebnice při ruce, i když je nebudete používat, především pro kontrolu obsahu školního roku a momentálně používám učebnici pro kontrolu „hloubky“ učiva, které se očekává (abych to nepřehnal s intenzitou, ale zároveň nebyl moc povrchní). Jsou to kvalitní učebnice? Budete je používat? Mají je vůbec žáci nosit do školy? Taková rozhodnutí je nutné udělat už před začátkem školního roku. Hodí se i pro tematické plány (viz další kapitola), pokud nemáte zatím zkušenosti. Podobně doporučuji i zkontrolovat ŠVP.

Psychika je důležitá, možná nejdůležitější stránka osobnosti učitele. Připravte se na nejhorší. Pokud budete připraveni, nebudete pak zklamaní (a bráníte se tím syndromu vyhoření). Připravte se na sprosté hlášky žáků, nezájem, nulovou snahu pracovat, vyrušování, házení věcí a mnoho dalšího. Nejdete měnit životy, ale bojovat na frontu. Teď ale důležitá poznámka - neříkám, že škola a výuka vypadá tak, jak jsem ji právě popsal, ale je lepší být připraven. Jaké si to uděláte, takové to máte. V mé limitované zkušenosti dopadly nejhůř nažhavené a nadšené učitelky, které šly zachraňovat děti, a když jim drzý puberták v osmé třídě řekl, že „mají velkou prdel“ nebo se jim nikdo nepřihlásil na

otázku, tak utekly ze třídy s brekem a po roce šly sedět do banky nebo pojišťovny. Mám takový pocit, že pokud čtete tuhle příručku, tak pomáhat žákům budete a podobné věci nezažijete, ale je lepší být připravený a očekávat problémy. Odolnost je důležitá.

Pokud jste připraveni na nejhůřší, můžeme postoupit dál. Už máte v hlavě představy o příšernostech ve školách, teď získejte základní „mindset“, jak může učitel vzdělávat. Přečtěte si Líného učitele, kupte si první díl, a když vám nebudou „padat karty“, přečtěte si ji znovu. Teď se možná ztrácíte, ale podle mě je publikace Líný učitel opak předchozího odstavce. Já jsem vás připravil na hrůzy školy, které snad nenastanou, Líný učitel vás připraví na to, jak by to mělo vypadat a dodá vám radost a pocit, že práce učitele je důležitá a lze ji dělat správně, je to jen na vašem nastavení mysli, odvaze a připravenosti riskovat a samozřejmě ochotě makat a vzdělávat se.

Úkol vážně důležitý a jednoduchý - najděte kolegy na sociálních sítích. Nemyslím kolegy z vaší školy, ale obecně učitele. Je to extrémně užitečná průprava. Řeší stejné problémy, také hledají inspiraci a vše posílají dál. Tím i vy získáte inspiraci a zkušenost, že v tom nejste sami a že nejste jediní, kdo má ten a ten problém. (O sociálních sítích bude samostatný text.)

A poslední, pravděpodobně nejdůležitější. Zvažte systém výuky a všeho souvisejícího. Až předstoupíte před žáky, je nutností jim sdělit, co od nich očekáváte, co mají oni očekávat od vás. Budete zkoušet? Budete psát testy? Jak jim budete testy oznamovat? Budou moct získávat známky aktivitou v hodinách? Budete psát poznámky? Za co? Co se budou učit?

RVP a ŠVP

Klíčové dokumenty pro fungování dnešní české školy, ale také v hlavách učitelů zanedbané dokumenty, kterými se neřídí a nevyužívají je ve svůj prospěch tak, jak by měli, to jsou RVP a ŠVP.

RVP je zkratka pro „Rámcový vzdělávací program“, což je státem daný souhrn, co by žák měl umět, ale nejde o soupis učiva, ale o soupis dovedností, kompetencí. Co je důležité, stát určil minimum, většinu nechal na školách, a tady přichází na řadu ŠVP, „školní vzdělávací program“. ŠVP je dokument, kteří vytvoří učitelé pro svůj předmět a pro svou školu (!), schválí ředitel (!) – škola se tak může svobodně vyjádřit a profilovat podle vlastní volby. ŠVP je samozřejmě tvořen na základě RVP, kde jsou dané povinnosti, ale výuka na základě těchto dokumentů nemusí být dokonce ani organizována do klasických předmětů, takovou svobodu mají české školy. Závěrečně shrnutí je tedy takové, že stát určí naprosto minimum, co mají žáci umět, to musí škola zahrnout do svých školních plánů, ale pro většinu výuky má škola volné ruce.

Problémem je, že na podstatném množství škol došlo jen k tomu, že se staré centralizované osnovy, které určovaly, co a kdy přesně učit, překlápily do nových šablon. V praxi se nic nezměnilo. Systém se překlápil, dal českým školám svobodu, ale hlavy lidí se nepřeklápily. Asi to bylo moc

práce.

Přípravný týden

Nikdy jsem nezažil, aby to byl celý týden, většinou tři nebo čtyři dny.

Pokud jste vážně začínající učitel a přijdete na školu poprvé, co vás čeká? Velmi pravděpodobně vás čeká porada, to znamená setkání všech učitelů/zaměstnanců školy, kde bude vedení vyprávět o tom, co se stalo a změnilo přes prázdniny a jaké jsou plány na další školní rok. Zároveň se tu rozdají úkoly na přípravný týden. Ale samozřejmě vás čeká představení. Všichni na vás budou zírat. Taky se připravte, že přijdete do naprostého ruchu, kde ještě před poradou bude každý mluvit, vyprávět zážitky, možná se budou slavit narozeniny/narození potomků a vnoučat přes prázdniny. Ta sklenka alkoholu se bude hodit, neodmítejte ji. Po představení oficiálním, hromadném, přijde na řadu představování individuální. To znamená vnímat naplno a zkusit si zapamatovat co nejvíce jmen nových kolegů. Možná bude lepší soustředit se na to, kdo už vám dovolil tykání a kdo ne. Tradičně mi vždy někdo po x měsících, jednou dokonce v červnu, připomene, že jsme si přece v srpnu tykali.

Docela zajímavé podtéma je „kolektiv“, ale je samozřejmě extrémně složité se vyjadřovat, protože každý kolektiv je jiný. Na prvních stupních bývá klasicky výrazně ženský kolektiv, na druhém stupni většinou ženský kolektiv, teprve na středních školách muži počty dorovnávají. Záleží také na tom, jestli budete všichni v jedné sborovně, to pak může být dost drama, protože konflikty se samozřejmě řeší přímo na místě před větším počtem lidí, nebo v kabinetech, kde jste jen například po pěti. Jinak je potřeba se smířit s tím, že i když má každý z pedagogů titul z univerzity a měl by mít základy psychologie a dalších oborů, tak to není zřejmé a může se stát, že o tom budete pochybovat. Sborovna je normální zrcadlo společnosti, kde najdete podporu pro všechny politické strany, proudy, šířitele dezinformací apod. Poznáte pravděpodobně brzy po nástupu.

Jinak je přípravný týden tradičně zaplněn školeními (bezpečnost, první pomoc), výzdobou tříd (hlavně na základních školách, týká se jen třídních učitelů) a papírováním, především psaním tematických plánů. Také se schází předmětová komise, kdy si učitelé jednoho předmětu připomínají, kam se pojedou na exkurzi, kdo zorganizuje olympiádu, jestli udělat například nákupy nových odborných knih nebo změnit ŠVP či maturitní otázky apod.

Co je tematický plán? Jednoduše popsáno je to plán na celý školní rok, kde jsou seřazena témata, která budete vyučovat. Šokující, že? Každá škola bude mít trochu jiný vzor, ale obvykle je to tabulka, kde je napsán předmět, školní rok, třída, vaše jméno a následují dva sloupce, kde v levém je kalendářní měsíc a v pravém učivo. Následně se tematický plán odevzdává vedení,

podepisuje. Moc bych se tím upřímně nezabýval a neřešil, nikdy jsem se k tematickému plánu nevracel, nekontroloval, jestli mi to vyšlo a nevím o tom, že by to kontroloval někdo jiný. Typická ukázka zbytečného papírování, ale jen pro mě, někdo podle toho může vážně učit a může to být užitečný nástroj, jak kontrolovat svůj postup během školního roku a tím vědět, jestli je potřeba zrychlit, nebo si naopak lze dovolit zvolnění. Ale stačí vědět čím začít a čím skončit. Zkušení učitelé, kteří působí dlouhodobě na jedné škole a mají stálou aprobaci, samozřejmě jen přepisují školní rok a označení třídy. Doporučil bych si spíš na konci roku vytisknout seznam všech odučených hodin během roku z Bakalářů a zkontrolovat, jak rok probíhal, udělat sebereflexi, kde jste se zdrželi, co se nestihlo a samozřejmě upravit plán na další roky. Také záleží, jaký důraz klade škola na tematické plány, mohou být totiž závazné, ale jak jsem psal, většinou je to papír pro vedení a kontrolka pro učitele.

Říjen	Psychické jevy a ovlivňující faktory Učení
Listopad	Motivace, frustrace a deprivace Stres Duševní hygiena
Prosinec	Užívání drog a sebepoškození Psychosomatické choroby Systém pomoci
Leden	Handicap Zdravý životní styl Civilizační choroby
Únor	Vývoj člověka, jednotlivé fáze a změny osobnosti
Březen	Rodina, manželství, náhradní rodinná péče „Generation gap“
Duben	Skryté formy násilí Sexuálně motivovaná kriminalita
Květen	Emoce Sebereflexe
Červen	Komunikace, empatie, respekt

Poslední věci se týkají spolupráce s někým ze školy, uvádějícím učitelem, nebo poprosit dobrou duši, to určitě bude potřeba. Jde o chod školy – heslo k počítači, heslo k Bakalářům, různé čipové karty. Kde budete sedět? Máme sborovnu nebo kabinety? Projít si areál školy, kde co je a jak to funguje (dobré je vědět, kde sídlí vedení školy, sekretářky; pokud učíte například zeměpis, kde jsou mapy; kde najdete suplování apod.). Jídelna je kde? Potřebujete k ní kartu nebo čip? Jak to zařídit? Kde jsou záchody? Jakou má školu techniku? Jak se zapíná projektor? Je stanoven čas, do kdy mám jako učitel přijít před začátkem hodiny? Co když budete chtít jet na výlet se třídou, jak to

u vás funguje? Zároveň to bude chtít na chvíli se v klidu usadit k počítači a seznámit se s Bakaláři, nebo jiným systémem, který slouží jako třídní kniha. Během přípravného týdne se také rozdělují dozory. To znamená, že se do davu hodí papír s přestávkami během týdne a učitelé mají za úkol vybrat si například „dva plus jedna“, což znamená dva krátké dozory a jeden delší dozor. Někdy to může být boj, protože pokud končíte ve dvanáct, nebudete logicky chtít držet dozor od dvou.

Pomáhat by vám měl uvádějící učitel. Speciálně navržená funkce, kterou má plnit zkušený učitel a jejíž účel je pomáhat nováčkům ve škole. Uvádějící učitel, který bude podporou, bude zodpovídat na otázky, bude rádcem. Problémem je, že pětina škol tuto funkci vůbec nemá a začínající učitel tedy neobdrží žádnou oficiální pomoc. Někteří uvádějícího učitele dostanou, ale jen na papíře. Jen skutečně zodpovědní a dobří učitelé vezmou úlohu uvádějícího učitele vážně a budou se nováčkovi věnovat. Proč? Protože vědí, že nováček pomoc potřebuje, často to vědí i díky tomu, že sami „tenkrát“ pomoc potřebovali, ale neobdrželi ji. To byla ta pozitivní část. Teď negativní, tedy proč to na velkém množství škol nefunguje? Protože je to zdarma. Uvádějící učitel za pomoc nic nedostane. A pokud to uvádějící učitel bude dělat poctivě, tak to zabere čas – měl by odpovídat na otázky, ale taky by se měl podívat do hodin, měl by se věnovat reflexi a podpoře, řešení problémů. Další otázkou samozřejmě je, pokud ve škole uvádějící učitel je, jak je ochoten, jaké má kompetence a jestli neexistuje funkce uvádějícího učitele jen proto, aby existovala tato funkce na papíře. Každopádně si myslím, že pokud požádáte, vždy vám někdo pomůže. Je to vážně jen o tom, zvednout se a zeptat se, i když vás to bude „bolet“ - neradi si samozřejmě přiznáme, že nezvládáme nějaký úkol.

Je to další množství věcí, které je potřeba znát, ale teoreticky to snad ani nemá smysl se je učit, je nutné zažít praxi. Například systém Bakaláři, kde se zapisuje absence, obsah hodin a známky – elektronická třídnice. Kdo používá počítač, mobil nebo tablet každý den, neměl by s tímto systémem mít problém. Stačí kouknout během přípravného týdne na pár minut.

Důležité je také znát školní terminologii (IVP, RVP...), ale spíš je důležité se ptát, něco se dá dozvědět i z následujících stránek.

Nástup před žáky

Ano, rozhodně budete nervózní. Je to přirozené, normální a důležité. Jaká na vás bude reakce a jestli „zapadnete“ - to je ta velká otázka s nejistou odpovědí. Uklidnit vás můžu dvěma příklady. Když mě moji první deváťáci pozvali na konci června na rozlučku, mluvili i o tom, jak jsem byl první hodinu nervózní, třásl se mi hlas i ruce. Strašný. Důležité ale je, a to bych chtěl zdůraznit, že jedna hodina vám nezkaží dojem u třídy. Je to dlouhodobá práce. Druhý příklad: když jsem byl na praxi na gymnáziu, kam jsem mimochodem nosil šedivé tričko za devadesát korun,

starší černé kalhoty a obyčejné kecky, a kde můj výkon vážně nebyl pozitivní, tak jsem u studentů obstál víc než sebejistý a pohledný muž na praxi rok předešlý, který nosil tílko, aby byly vidět jeho svaly. Studentům (skoro dospělým) strašně vadilo jeho vysoké sebevědomí. Co když vám dokonalost v oblékání, stylu, líčení a perfektní sebevědomé vystupování první hodinu naopak ublíží?

Oblečení

Co mi naopak devátáci na rozlučce vytkli, to bylo „špinavé“ oblečení. Ať už se nám to líbí nebo naopak, učitel ve škole reprezentuje. Samozřejmě občas máme nehodu (dost učitelek má ve školách náhradní oblečení pro případ nouze), já se často špiním od křídly, to se snad dá pochopit. Problém samozřejmě je, pokud neupravenost a problémy s oblečením přetrvávají.

Ve školách je k vidění vše, od pánů v šortkách s pantoflemi, k pánům v oblecích, od slečen v roztrhaných džínách s konverskami na nohou až po dámy v elegantních šatičkách, takže není potřeba se příliš strachovat a stresovat. Můžete zůstat sami sebou. Existuje pouze jedna výjimka – pokud jste pán, který v létě chodí v centru města bez trička.

V posledních letech několikrát vypukly diskusní války právě na téma oblečení. Zformovaly se dvě skupiny. První tvrdí, že učitel je určitým vzorem, měl by chodit slušně oblečen a stanovovat standard. Druhá skupina pochopitelně odmítá názor první skupiny a tvrdí, že důležité je, aby učitel vyzařoval pohodu, klid, a tím to přenášel na své žáky a studenty. Hlavně, aby se cítil dobře kantor a mohl kvalitně učit. Kde je „pravda“, to vám nesdělím, ale jak už to tak bývá, pravděpodobně nebude na pólu jednoho z předložených názorů, ale někde uprostřed. Pohoda a zároveň slušné oblečení, které vám vyhovuje.

Tetování? Ano. Nezažil jsem, že by to byl problém, naopak jsem zažil poměrně velká tetování, ve větším množství a zřetelně viditelná.

Líčení? Záleží na vás. Některé paní učitelky se líčily pravidelně, některé se zas nelíčily. Je to vaše volba.

Co bych doporučil k zamyšlení a zároveň jediná věc týkající se oblečení, kde se objevil problém během mých let učitelování, byly nevhodné nápisy nebo potisky na tričku. Můj učitel didaktiky na pedagogické fakultě nás zároveň upozorňoval na nošení značkového oblečení. To je ale opět jen bod k zamyšlení, ne návod - může učitel být chodící reklamou a propagovat určitou značku?

Z mých zkušeností u mužů nejčastěji převládají džíny s košilí, u učitelek jsou časté šaty nebo kalhoty a halenka.

Tykat? Usmát se až po Velikonocích?

Obvyklé je studentům tykat a nechat si vykat. Na začátku působení v obou školách jsem si nebyl jistý, myslel jsem si, že to může být problémová záležitost a dost mě to „pálilo“, ale zeptal jsem se přímo studentů a nikdo s tím při přímé otázce neměl problém a obecně to žádné velké problémy nepůsobí. Doporučuji zeptat se kolegů, jak to u nich na škole chodí, jaké jsou zvyklosti, pak se klidně zeptat studentů.

Jeden můj bývalý kolega žákům druhého stupně základní školy vykal a sám si samozřejmě taky nechal vykat. Pro žáky to byl dost bizár a měli z toho srandu. Takto na papíře to působí jako rovnost, v praxi to působí podle mě neautenticky, nepřírozně.

Jeden kolega zkusil i tykání, „čau“ mu mohli říkat žáci na konci prvního stupně. Ale když už jsem nastoupil na školu, tak zrovna radši odcházel. Pokud není na škole zvykem tykat a vy to zkusíte, naprosto zničíte všechnen řád na škole a to není dobrý začátek. Pokud dovolíte studentům tykat, je velká pravděpodobnost, že to budou vyžadovat i v hodinách jiných učitelů. Nakonec se to tedy může dost vymstít právě vám, i když to myslíte dobře. Rozbořit řád školy je dobré moderní výukou, projekty a neobvyklými metodami výuky.

Samozřejmě pokud je ve škole zvykem tykání, vykání by bylo na škodu.

Velkou otázkou samozřejmě je, jak se chovat, jak vystupovat, jak být přísný či jestli být „kamarád“. A zároveň tato část je pro mě nejtěžší na vytvoření. Jedno je jasné, pokud je učitel diktátor, jeho metody vždy vzbudí odpor a část studentů půjde do boje. Diktátor bude muset přitvrdit a to vzbudí další vlnu odboje. Takhle pořád dokola s tím, že represe se budou muset pořád zvyšovat. Odboj vždy vyhraje. Nemá smysl to zkoušet, nemá smysl učit přes strach. Nikomu tím nepomůžete a sami sebe zničíte, protože budete chtít autoritu, kterou ale nikdy nebudete mít právě kvůli používání „násilí“.

Jak se tedy chovat „správně“? Určitě neexistuje jeden návod. Možností je zjistit, jaký je ideální učitel. Cest je několik – vědět to od studentů, sledovat odborné studie nebo zeptat se lidí, protože s učiteli má zkušenost každý.

Ideální učitel

Tohle snad ani nechcete číst. Proč? Protože ať už hledáte výsledky odborných studií, zeptáte se studentů nebo lidí mimo školu, vždy vám vyjde, že správný a ideální učitel je dokonalý tvor schopný zvládnout cokoliv kdykoliv a to vše snad i díky schopnosti cestovat v čase.

Prakticky v každé studii vám vyjde to samé. „*Ideální učitel musí být spravedlivý, kamarádský, ale zároveň přísný.*“ Není to nepravda. Hodně odpovědí je vždy ambivalentních, „přísný, ale hodný“. A vy to musíte vybalancovat. To je nejdůležitější.

Starší výzkumy vyzdvihují odbornost, respekt, organizaci a přímost.

Zajímavá a relativně nová studie proběhla na sociální síti Reddit, kde je většina uživatelů anonymních, výzkumníci tedy počítali s tím, že pokud budou analyzovat zmínky o učitelích a škole, odpovědi budou „více pravdivé“, více autentické. Zmínky o učitelích a učitelkách rozdělili do tří kategorií – osobnost a profesionální kvality, co se studenti naučí a poslední kategorie byla vztah učitele a studenta. Pokud bylo hodnocení kladné, byly jeho součástí nejčastěji: inteligence, angažovanost (zapojení; „engaging“), zanícenost (nadšení, „dedicated“), přísnost a spravedlnost, pohodářský („easygoing“). Opět ona ambivalence – přísný pohodář. Jste to vy? Jako nejhorší možné „kvality“ byly zmíněny lenost, nespravedlnost, nekompetentnost, zaujatost (neobjektivnost), neschopnost správně posoudit situace („lacking judgement“). V rámci osobnosti se pod nejlepšími kvalitami podle studentů skrývaly: jedinečnost, vtipnost, žití v realitě (nejsem si jistý, jak to správně přeložit – „down to earth“) a atraktivnost. Na opačné straně byly: jedinečnost v negativním ohledu, povýšenost, neatraktivnost a věčně špatná nálada. Muži učitelé měli na Redditu mnohem více kvalit spojených se slovem „best“, ženy naopak převládaly u „worst“. Studie se nazývá „Teaching and Teacher Education“, provedli ji Chang-Kredl a Daniela Colanino.

Musíme si uvědomit, že každý máme jiné hodnoty, studenti mají také jiné hodnoty, tím pádem každému studentovi bude vyhovovat jiný styl výuky a jiný přístup. Všichni studenti nemohou být spokojeni s jedním učitelem, ne všem se tedy můžete zavděčit.

Když jsem se zeptal „lidu“, tedy na Twitteru položil otázku, jaký by měl být ideální učitel, dostal jsem se k následujícímu závěru: „big five“ učitele by měla ideálně tvořit empatie (vstřícnost, laskavost, snaha o pochopení studenta), humor, respekt k žákům, otevřenost (progresivnost – neustále na sobě maká, vzdělává se, zajímá se o současný svět a přijímá technologické novinky) a samozřejmě umí učivo, dokáže ho vysvětlit a to především na příkladech. Poměrně dost se objevovalo i „umí přiznat chybu“ a sebereflexe. Samozřejmě i trpělivost, nadšení pro věc, pomáhá slabším a je fér. Vše shrnuje i mou zkušenost a co já cítím jako určitý trend – učitel a student jsou partneři, protože jim jde o stejný cíl, ke kterému učitel studentovi pomáhá směřovat.

Co se mi ukazovalo roky a já si to přes to neuvědomoval, dokud mi to nebylo napsáno přímo ve zpětné vazbě, je, že studentům hodně záleží na systému, na vaší organizovanosti. Neskákejte z tématu na další téma, musí to mít smysl. Zopakujte minulou hodinu, zopakujte, kde vlastně jste v učivu. Studenti nesnáší, když na sebe hodiny nenavazují, nevědí, kde vlastně jsou, z čeho bude test, co dělají a proč to dělají. Testy opravujte včas, nenechte studenty čekat dva týdny. Pokud se píše zápis, dejte pozor, ať je jasné, co kam patří, co je nadpis „vyšší“ a co je nadpis „nižší“ a kdy už začínáte nové téma. Všechno má mít jasná pravidla – testy, zkoušení (pokud už musíte zkoušet...), opakování. Pokud děláte cvičení, vysvětlíte pořádně, co se má dělat. Pokud soutěžíte, vysvětlíte pravidla do detailů. Všechno musí být jasné, zřetelné. Buďte předvídatelní do určité míry, ať studenti vědí, co očekávat. Zkuste být co možná nejvíce stabilní (samozřejmě to nejde vždy, nikdo z

nás to nevydrží a stejně jako studenti i učitel má právo být smutný, našťvaný nebo naopak být veselý a energický).

Obsah první hodiny

Na první hodině se hodí sdělit studentům to, o čem jsem psal v poslední části – všechny pravidla vaší výuky, upozornit na to, co se bude dít. Pokud máte nějaký systém, tak vysvětlit ho. Jak se žáci dostanou k známám? Jak budete oznamovat testy? A žáci jsou zvyklí nadepsat si sešity (na základní škole jsou většinou připravené ve skřínce hromady sešitů a váš úkol je sdělit službě, jaký přesně sešit hodláte používat) a bude je zajímat i odpověď na otázku, jestli mají nosit učebnice.

Jedna z největších ostud mezi učiteli, tam bych zařadil, když se učitel ani nesnaží zapamatovat si jména svých studentů. Podle sociálních sítí to někteří „profesoři“ nejsou schopni zvládnout ani za čtyři roky. Ani nemusím rozebírat, jak na to budou reagovat studenti. Vyplatí se tomu věnovat čas – plánování, v hodině a pak i učení se. Skokem může jít o 200 žáků, proto to chce systém. Začínal jsem klasickým ústním představováním, tedy neměl jsem systém, ale po první zkušenosti jsem přestal, už jen kvůli tomu, že si ústní představení studentů nevezmete domů a nemůžete se na to kdykoliv podívat a učit se jména. Proto doporučuji něco „trvanlivého“, papír s nejvyšší pravděpodobností (fotit si studenty nebo natáčet videa, kde vám prozrazují osobní údaje, může být TROCHU pochybné). A pokud máte víc jak dvě třídy, bude lepší udělat s každou jiné cvičení pro potřeby představení, pro lepší asociace. Studenti mohou tvořit myšlenkové mapy o sobě, psát x slov atd. Osobně používám cvičení, ve kterém studenti přeloží papír vždy dvakrát na polovinu, po rozložení vzniknou čtyři části – prostor pro (1.) základní informace, (2.) zájmy, (3.) budoucí obavy a (4.) zvláštnosti, speciální dovednost a divné věci o sobě („dosáhnu si jazykem na nos“). Poslední částí je ještě doprostřed připravit kruh a nakreslit své logo.

Abych to shrnul, tak osobně jsem po x letech došel k systému, kdy první hodinu se lehce představím já, následně představím svůj systém výuky a pravidla, a na druhou polovinu hodiny rozdám papíry, na které se prostřednictvím zadaného cvičení představí noví žáci.

3. Přežití ve škole

Nekázeň žáků

Největším problémem (nejen) začínajících učitelů je (ne)kázeň žáků ve třídě a neschopnost řešit problémy, které z podobných situací pramení. Začínající učitel zná svůj předmět, dejme tomu, že bude skvěle připraven metodicky, ale těžko se může připravit, až ho sedmák pošle „do prdele“.

Jedna z nejdůležitějších poznámek a uvědomění si je, že žáci zlobí, když jim dáte šanci. Pokud bude třída pracovat, tak se dočkáte určitě ruchu, hlášek a výkřiků, ale bude to pracovní ruch, správný ruch. Pokud žáci nic nedělají, nemají během hodiny práci a mají jen celou hodinu poslouchat učitele, tak to je vyloženě nabídka ke „zlobení“, nepozornosti a zkontrolování mobilu. Prvním a hlavním prostředkem pro vypořádání se s nepořádkem ve třídě jsou tedy moderní metody a skutečné učení se v hlavách žáků, které probíhá jenom tehdy, pokud jsou žáci aktivní. Počítejte s tím, že při skupinové práci bude ve třídě zvýšená hlasitost, ale proč? Protože žáci pracují.

Dalším bodem, který může pomoci, je nebýt diktátorem. Být čitelný, předvídatelný, aby žáci věděli, co se bude dít, co se stane. Spolehlivost. Nastavení pravidel přijatelných pro žáky a důslednost při jejich dodržování a trestání.

Poznámka něco vyřeší jen u „hodného“ žáka. U „zlobivého“ žáka, který poznámky sbírá a kterého nedokáže srovnat rodiče (často bude jen jeden rodič...), další zápis v žákovské knížce nic nevyřeší. To je maraton. Maraton komunikace, vymýšlení strategie a zase komunikace. K „špatnému“ chování má žák vždy důvod, ideální je ho samozřejmě najít, ale jelikož může být domácího původu, tak je to extrémně složité, možná nemožné

Přípravy

Další klíčové téma pro začínající učitele. První šoky z mnoha věcí a událostí odezní, spoustu věcí se člověk naučí rychle, ale přípravy nezmizí, budou s učitelem napořád a prvních několik let až velmi vlezle.

Možná ještě více než v jiném textu pro začínající učitele jde o text velmi subjektivní. Budou v něm chyby, které jsem dělal, a bude v něm ponaučení, které jsem „podstoupil“, to ale pochopitelně neznamena, že se v něm skrývá jediná pravda a jediný způsob, jak se připravit na výuku.

Varování: první rok může být velmi brutální, a pokud budete usilovat o dobré hodiny, je možné, že pravidelně pojedete ještě o půlnoci. (V pozdějších letech je příprava o půlnoci stále přítomná, ale už ne pravidelně každý den.)

Varování druhé: klasikou je, že si něco budete dlouze připravovat, budete absolutně nadšení, ale v hodině to nevyjde. Stane se. Mně se stalo mockrát.

O přípravách se u nás na fakultě už mluvilo, ale nic konkrétního, nic podstatného, tudíž opět bez „zásahu“ do praxe. Proto mi ze začátku chyběl systém. Jel jsem strašně na náhodu. Co jsme dělali během minulé hodiny, to jsem si musel zapamatovat. Pamatuji si, jak jsem na začátku druhého roku měl znovu učit určité téma, ale já neměl žádné poznámky z mého prvního září, vůbec jsem nevěděl, jak jsem téma učil před rokem. Musel jsem začít znovu.

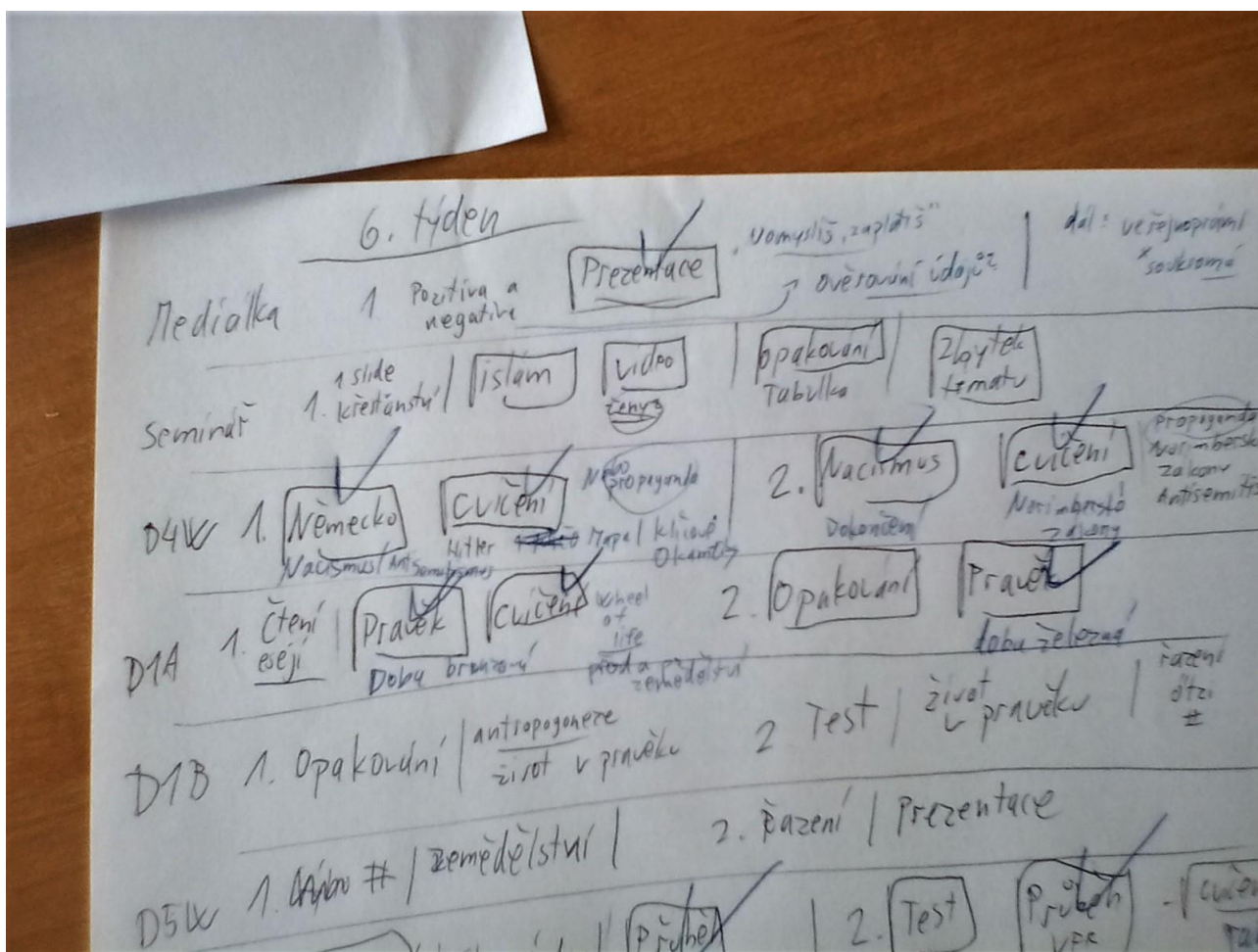
Proto silně doporučuji si po skončení roku vytisknout seznam vašich hodin, vytáhnout si je z třídnice. Pokud vám vyšel školní rok tematicky akorát, máte návod na další rok. Pokud jste něco nestihli, můžete se podívat, kde se stala chyba, kde jste se moc zdrželi, kde zvládnete ukrojit.

S odstupem času vůbec nechápu, jak jsem to první roky dělal. Ale postupně jsem došel k následujícímu:

a) vždy na konci týdne, záleží na rozvrhu, ale přeci jen obvykle v pátek, si napíšu, jaké hodiny budu učit příští týden, rozdělené předměty, třídy a jednotlivé hodiny. K nim připsu téma hodiny a cvičení. Vše, co potřebuji vyrobit, zkontrolovat nebo vymyslet, dám do rámečku. Jde zatím jen o seznam, co je potřeba připravit. Plán příprav. Další den se do toho pustím.

b) Pokračuji tak, že témata konkretizuji, prezentace upravuji, cvičení vyrobím – vše si mezitím škrtnám, označuji rámečky na plánu příprav, ať vím, co mám už připraveno. Postupně si během víkendu vše zaškrtnám tak, jak mám každou hodinu na další týden připravenou.

c) Během jednotlivých pracovních dní si den před vyučováním napíšu detailně seznam hodin a jejich program do diáře. Do toho si následně značím, jestli jsme stihli vše, případně dopisují, kde jsme skončili, ať jsem v obraze příště.

Zkušenosti kolegů s přípravami

Kolem příprav panují minimálně dva mýty. První je, že se přípravy udělají jednou, za jeden až dva roky, a pak je hotovo do konce života. Myslím, že o profesních kvalitách takového učitele můžu bez problémů pochybovat, protože tam minimálně není žádné sebevzdělání, žádný pokrok a učení se. Druhý, podle mě mýtus, je, že přípravy zaberou každý den jen pár minut. Problém je, že tyto věci do učitelů hustí i jejich vlastní rodina.

Jeden z komentářů proces podle mě docela dobře vystihl: *„Třetí rok ladím, vylepšuji, vymyslím nové úkoly, přičemž stavím na tom, co jsem vytvořil v roce prvním a druhém. Hlavně všechno ukládat do cloudu. Vybírat si, nefunkční věci vyhodit a zkusit je nahradit něčím fikanějším. Najít ve škole všechny pomůcky, které je možné využít, když už na to člověk má čas.“* Neustále zlepšování, doladování, to je práce učitele. Další potvrzení s přidáním jiného pohledu: *„Jinak k přípravám taky stále využívám víkendy a volné dny. Baví mě to, ale jsou to neskutečné přesčas (což samozřejmě není zahrnuto v platu a kolegové kteří na to ***** jsou na tom finančně stejně). Taky pak naštvete, když diskutéri na sociálních sítích tvrdí, že ve dvanáct máme nohy nahoře.“*

Existuje samozřejmý i druhý břeh, můžeme ho nazvat „pracuju do výše svého platu“. Otázkou je, co to vlastně znamená. Ale je pochopitelné, že lidé mají na prvním místě rodinu. A některým ani tolik nemusí záležet na práci. *„No, dřív jsem měla z příprav stres, ale teď mi tenhle příspěvek přijde trochu přitažený za vlasy. Takhle jsem se mučila na praxi na gymnáziu, v podstatě jen proto, že jsem měla nervy z učitele, který praxi vedl a chtěla mít hodinu naplánovanou minutu po minutě. Teď jsem sice teprve od září na škole, i když tedy na ZŠ, kde je celkově náročnost příprav menší a po pár letech zkušeností z jazykovek, ale přípravu mám vždy hotovou za chvíli a pracovat o volných dnech nebo večer odmítám, pokud to není nějak zvlášť akutní. A nemyslím si, že bych to flákala, pravidelně se snažím zakomponovat zajímavější aktivity, hry, písničky, interaktivní prvky apod., zároveň ale nevidím nic špatného na dobře zvolené práci s učebnicí nebo prac. sešitem, kdy je pro mě příprava úplně minimální (samozřejmě ale vždy podle situace trochu improvizuju). Pokud tím někdo žije, tak prosím, ale věřím, že být dobrý učitel nemusí nutně znamenat nemít žádný volný čas, život mimo školu a nervy v háji.“* Druhý komentář a zkušenost je podobná, ale přidává zajímavou věc, protože v poslední době – kdy jsou v médiích hodně vidět skvělí učitelé s tím, že já natěšen otevřu rozhovor s tímto učitelem, pak zjistím, že učitel je ze soukromé školy/prvního stupně/malotřídky, kde učí sedm dětí, mi dochází, že vážně záleží, na jaké škole učíte. Je rozdíl mezi plnou třídou a třídou, kde si můžete v osmi lidech diskutovat. *„Takže, je obrovský rozdíl v tom, CO učíte a KDE učíte. Mně na malé vesnické škole každý rok nacpou kde co, protože moje hodiny (Ch + Př) mi dají sotva půlku úvazku. Takže ze začátku jsem hlavně studovala angličtinu, tělocvik, pracovní vyučování... už není moc předmětů, které bych nikdy neučila. A na ty moje nebyl vůbec čas, protože jsem věděla, že povídání o zvířatech, chemických prvcích atd. dám z fleku. A souhlasím*

tady s učitelkou Aj, že „pracuju jen do výše svého platu“, mám manžela, tři děti, zahradu, dům... a práce není na prvním místě, a ani by neměla být. Ani ta učitelská. A taky si vždýcky vzpomenu na našeho didaktika Wintra z PřF UP, jak říkal: „Proč ty učitelky furt vyšilují s přípravami ... však jdu do školy, urvu kus větve, hodím jim to a mikroskopujte! A pak si na tom vysvětlíme všechno, je to baví, já jsem bez práce.“ Jinak týdenní plán si neumím představit. Jedu ze dne na den. A třeba přípravy do chemie opravdu už moc neměním – akorát ty pokusy někdy vyjdou, jindy ne, ale už umím i hasit (třídní knihou, ještě že nemáme elektronickou).“

Tipy pro dělání příprav

Vše skladujte, zálohujte, třídte, organizujte. Nejhorší je mít něco v hlavě, článek, video, ale za týden už to nebýt schopen najít. Mám doma plastové boxy seřazené podle předmětů a podle ročníků. V počítači mám samozřejmě stejné složky a záložky v prohlížeči taky. Najdete článek, část knihy, video, hned je zařadíte někam, kde je najdete. Vytváříte svou budoucnost, která vám ulehčí práci příště. Hlavně zálohovat, a to několikrát, a pravidelně například každý rok, počítač se může rozbít, data ztratit, kdo ví, co se může stát s cloudem. Osobně mám potřebné soubory na e-mailu, počítači a flashkách.

Pokud vám někdo řekne, že udělat přípravy trvá rok až dva, nevěřte jim. Nebo jim věřte, ale zároveň přijměte, že jde pravděpodobně o nedobrého učitele nebo člověka se špatnou pamětí, který roky neměnil výuky, nereflktuje, neaktualizuje, nepřijímá novinky a pravděpodobně ani zpětnou vazbu od studentů.

Ale je samozřejmě pravda, že pokud máte systém, po letech už víte kam sáhnout a čas příprav se zkracuje. A pokud někdo učí na jedné škole třeba patnáct let, a je zodpovědný, tak přípravy už asi jen kontroluje. Můj třetí rok už byl trochu lehčí. Během pátého jsem zjistil, že mám základ na další týden připraven za hodinu. (A tak jsem odešel na střední, kde končím s přípravami v neděli večer. Ale ne o půlnoci!)

Je to spíš k zamyšlení, hodně subjektivní, ale doporučuji volné dny využít k práci, hlavně na začátku. Uděláte si v klidu přípravy, naděláte si dopředu, a pak budete mít víc klidu. Každou volnou a klidnou chvíli využít. Je lepší dělat přípravy v klidu a s časovou rezervou než pod tlakem. Proč se stresovat během středeční půlnoci, když si můžete hodiny připravit v pátek během státního svátku? I proto dělám přípravy během víkendu, a z větší části v sobotu, během týdne už hodiny jen ladím.

Extrémně důležité v tom všem je samozřejmě najít si i čas pro sebe, dělat něco mimoškolního, co vás baví. Třeba mě, když si sednu, nic nedělám krom poslouchání hudby, napadají i cvičení do hodiny a organizační věci. Ale odpočinek si pravděpodobně zaslouží vlastní text.

Sociální síť

Podle postupu „Průvodce“ jste už ve škole, máte za sebou přípravný týden i první hodinu před žáky. Víte, co je možné, že se teď stane? Žáci si vás pravděpodobně vygooglí. Ne všichni, ne většina, ale někteří ano. A ti to pak budou sdílet do třídního chatu a tam už to zaujme většinu. A pak může nastat chvíle, kdy se vás někdo zeptá: „*pane učiteli, tady na tý fotce, to jste Vy?*“, nebo přiletí konkrétní osobní otázka.

A tak je potřeba zvážit vlastní působení na sociálních sítích. Mít či nemít sociální síť, to je osobní otázka, která patří jinam. Ale hodně často se, nepřekvapivě právě na sociálních sítích, řeší učitelské působení na Facebooku a dalších sítích a pak především otázka (ne)sledování a (ne)reagování na žákovské „žádosti o přátelství“.

Dnes sociální síť nabízí možnost působit pod smyšleným jménem nebo například uzavřít svůj profil „zámečkem“, což znamená, že je profil uzavřený pro veřejnost a každý, kdo chce nahlédnout, musí požádat o povolení majitele profilu. Z výsledků několika velkých debat jsem se dozvěděl, že učitelé často využívají možnost zúžit výběr svých sledujících, kterým je konkrétní příspěvek určen, příspěvky totiž mohou jít jen blízkému okruhu lidí nebo všem. Stačí si pohrát s nastavením. To vše je dobré zvážit. Co chcete, aby studenti o vás věděli a viděli? Chcete, aby vás studenti mohli sledovat? A co třeba jejich rodiče? Co až vám rodič na váš otevřený profil napíše soukromou zprávu? Jde o vlastní (ne)bezpečí.

Častějším tématem je sledování žáků a nechání se sledovat žáky. Většinou (soudě na základě několik větších debat v učitelských komunitách na Facebooku a dalších sociálních sítích) učitelé žáky nesledují, jen výjimečně a to ještě až po skončení vztahu učitel – žák. Opačně je to složitější. Je samozřejmě možnost se nechat sledovat (v takových případech je klasickým argumentem „*nepoužívám účet pro osobní věci*“), na Facebooku je možnost počkat a uzavřít přátelství až po skončení školy a odchodu žáka (velmi časté), nenechat se sledovat znamená prakticky mít soukromý uzavřený profil a skrývat se před světem.

Další věc je samozřejmě určitá obezřetnost. Studenti vás mohou potkat v baru. A vyfotit. Studenti vás mohou vyfotit a udělat z vás meme. Nehodnotím, jestli je to špatné nebo správné, jen je s tím třeba počítat.

Ale sociální síť jsou také geniální nástroj pro získání informací a dalších nástrojů.

Extrémně doporučuji najít si na své sociální síti několik učitelů různého zaměření a dlouhodobě je sledovat. A skvělé by bylo je sledovat už při studiu. Proč? Studium se získávají často jen teoretické poznatky, sledováním učitelů na sociálních sítích lze získat praktický náhled na práci učitele, co to obnáší, co se řeší za problémy, co učitele trápí a z čeho se raduje. A to je podle mě

něco neocenitelného.

Pravděpodobně každý zná ten druh potěšení a uklidnění, když jiný učitel má stejný problém, udělal stejnou chybu, stejná věc mu nefunguje – proto se říká „*sharing is caring*“. Sdílení chyb ukazuje, že si chyby uvědomujeme a jsme schopni se pokusit o nápravu. Sdílení chyb říká ostatním učitelům „*nejste v tom sami*“. A proto je to potěšující a uklidňující, jak jsem psal na začátku odstavce.

Ale asi hlavní kouzlo sociálních sítí v rukou učitelů jsou „tuny“ inspirace, nápaditosti a pomoci. Nevíte si rady? Odborníci na danou věc vám poradí. Nevíte, co dělat se sedmáky? Učitel ten a ten zrovna vyzkoušel novou metodu, zkuste ji taky. Správně nastavené sítě jsou naprostou přehlídkou různých metod a nápadů, které můžete přizpůsobit svým žákům a pomoci jim tím při učení (se).

Relax

O syndromu vyhoření v učitelské populaci máme i v češtině více knih, proto je mým úkolem spíš připomenout a zdůraznit, že je to reálné ohrožení, ba dokonce velmi pravděpodobný strašák, pokud plánujete být (nebo už jste) dobrým učitelem či učitelkou. Podle některých textů je v současnosti až 80 % českých učitelů ohroženo syndromem vyhoření. Distanční výuka ohrožení zvyšuje. Otázkou tedy je, jak ohrožení předcházet.

Ted' nastává čas klišé, což už možná i samotný syndrom vyhoření je, protože je to velmi časté téma v médiích a učitelské literatuře, ale podle psychologů samozřejmě pomáhá udržovat zdravé mezilidské vztahy, v pohodě rodina, trochu pohybu a mít zájmy. Začínám mít syndrom vyhoření jen z tohoto odstavce, protože se vážně stydím za podobné řádky, cítím se jak, kdybych psal motivační knihu, ale ano, vážně může pomáhat klid a stabilita v osobním životě a především mít něco, co je „vaše“, něco, co vás baví, u čeho přijdete na jiné myšlenky. Je úplně jedno, co to je. Na základní škole jsem si po špatných pracovních dnech vždy po práci na hodinu sednul, čuměl na zeď a poslouchal hudbu. Teprve pak jsem byl schopný něco dělat. Můžete si vyčlenit na přípravy a podobné věci určitý čas, určité dny. Naopak si pro svoje zájmy stanovit den či chvíle v týdnu a neuhnout, i kdybyste měli opravovat testy. Taky si myslím, že pomůže, pokud různé práce žáků opravíte ve škole během volné hodiny a domů pak můžete jít trochu s čistou hlavou, není tam strašák „večer ještě musím opravit třicet slohovek“. Ale samozřejmě, co si budeme, největší prevencí je dobře učit, respektovat žáky a chovat se k nim slušně, komunikovat. V takovém případě se vysoce pravděpodobně budou i žáci chovat slušně a jedna z hlavních příčin vzniku syndromu vyhoření – nekázeň žáků a různé „revolty a války“, prostě nebudou.

Změna stylu výuky

Přeskočení k jinému způsobu výuky je jedna z nejkomplicovanější věcí. Jistě záleží, na jaké škole budete a jaké budete mít kolegy, protože pokud bude okolí „moderně“ naladěno, máte o jednu starost méně. Pokud je okolí moderními metodami nepolíbeno, bude to těžká cesta. Nemá cenu někoho násilím přesvědčovat o tom, která cesta je lepší, je to stejné, jako když bude obhajovat očkování proti odmítačům očkování. Starší kolegové mohou znát jen jeden způsob výuky, stejně tak rodiče. A samozřejmě pod jejich vedením na tom budou stejně i žáci. To je prostředí, které na vás může čekat. Žákům samozřejmě je nutné vysvětlit, proč se dělá tohle a tohle. A důležité je to vysvětlit pořád dokola. Vysvětlit lze samozřejmě i rodičům, kolegům a dalším lidem, ale už ne přesvědčovat a nutit. Nejlepší je podle mě jet si svoje a kolegové, které to bude zajímat, se v klidu přijdou zeptat, protože uslyší od žáků, co mělo úspěch, uvidí práce vašich žáků na stole apod.

4. Fungování ve škole

Známky

Další oblast práce učitele, kterou je podle mě nutné už mít rozmyšlenou před skutečným učením, je známkování a jak známky získám. Budu ústně zkoušet? Budu hodnotit aktivitu v průběhu hodin? Jak?

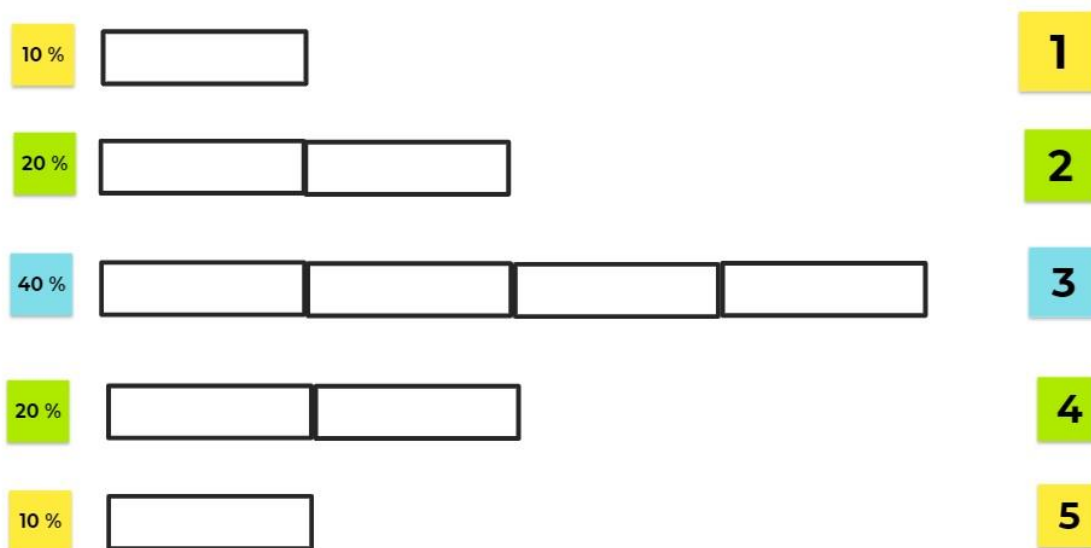
Následovat by pochopitelně mělo sdělení svého závěru žákům v první hodině, vysvětlit jim všechny kritéria, možnosti. Být transparentní. Podmínky testování se nemohou měnit ze dne na den.

První téma – ústní zkoušení. Je nutné zkoušet? Není to jen zvyk, který jsme zažili, když jsme byli sami v lavicích? Výmluva „je to ve školním řádu/ škola to po mně chce“ dnes už nemůže obstát, protože známka ze zkoušení či z ústního zkoušení, záleží na textu školního řádu, se dá prostě jednoduše obejít (v nejhorším případě se můžu pár studentů na začátku hodiny zeptat na jednu otázku a dát jim jedničku – když už musí být ÚSTNÍ zkoušení). Jaké jsou argumenty proti ústnímu zkoušení? Ztráta času, to za prvé. Už takhle si prakticky každý učitel stěžuje, jak nestíhá, ústní zkoušení to samozřejmě jen zhoršuje. Navíc svůj čas a svou pozornost při zkoušení věnujete pouze jednomu člověku a zbytek třídy nemá co na práci. A pokud jim práci dáte, musíte ji vymyslet. A pak se jí věnovat v hodině nebo případně opravovat. Zkoušený student, zkoušení studenti, pak jsou pozadu a cvičení nemají. Tento veškerý čas se dá použít jinak. Měli jste vy ve škole rádi ústní zkoušení před tabulí? A „náhodně vybírání šťastných“ podle záhadných čísel? To jsou důvody, proč nezkouším.

Způsoby, jakým se učit průběžně, vedou jinou cestou a tu cestu můžete kontrolovat vy, pokud se všichni místo ústního zkoušení budou věnovat opakování během výuky, ne doma, čímž zároveň (alespoň částečně) vyrovnáte podmínky, které studenti (ne)mají doma. Místo losování a trápení studentů u tabule doporučuji krátké aktivity pro všechny studenty. Opakování. Procvičování. Pokud student splní vaše požadavky, dostane plus. Za tři plusy jednička. Pokud práce nesplní vaše požadavky nebo v ní bude hodně chyb, student nedostane nic. Jen zpětnou vazbu. Pokud student nic nedělá, dostane minus. A pokud bude mít tři minusy, tak se nedá nic dělat, dostane pětku.

Další způsobem na „zisk“ známky je samozřejmě klasický test. Doporučuji oznamovat týden předem, pokud máte klasicky dvě hodiny týdně, tak to znamená dvě hodiny před testem – v pondělí oznámení, ve středu opakování, v pondělí test. Opakování je důležitá část. Zjistíte, jak na tom studenti jsou. Studenti zjistí, jak na tom jsou (!). To je další podstatná záležitost. Proto se moje testy a opakování z velké části shodují, jen test je oficiální, v opakování jsou otázky jinak formulované, třeba přes různá cvičení. Když student zjistí, že neumí X při opakování, ví, že se to musí doučit na test. Nebo poslouchat, protože opakování dělá každý sám, ale pak vše projíždíme společně. Student pak má všechny „esa“ ve vlastní ruce.

Výhodné pro studenty je, pokud testy určitým způsobem standardizujete, budete v nich mít systém, který se jen opakuje. Mít očíslované otázky, mít stanovené, za kolik bodů je ta a ta otázka, jaké bude bodování a hodnocení. A to vše transparentně sdělit studentům. Nejlepší by bylo se vždy snažit mít v testu stejný počet bodů, které lze maximálně získat, a tím pádem mít stejné bodování. Já vždy mířím na test za dvacet bodů, kde dva body, deset procent, je rozmezí pro jedničku a zároveň pětku na opačném pólu. Čtyři body, dvacet procent, je rozmezí pro dvojku a čtyřku, osm bodů, čtyřicet procent, je trojka.

Je to samozřejmě jen hrubá pomůcka, prakticky nikdy bodování nevyjde přesně. Nebo se vám to nebude líbit. Obvykle postupuji tak, že si to „rozepíšu do pyramidy“ (pokud mám jiný počet bodů, než dvacet, protože u dvaceti už to znám z paměti):

20 – 19 – 18

17 – 16 – 15 – 14

13 – 12 – 11 – 10 – 9

8 – 7 – 6 – 5

4 – 3 – 2 – 1

Vidíte? Skoro pyramida. Převrácená.

Osmnáct, čtrnáct, devět a další jsou hraniční body, proto dávám příslušnou známku s minusem. Naopak, sedmnáct je „smutný“ bod, známka je dva plus. Ale sedmnáct a půl bodů už je jedna minus. Pro některé studenty propastný rozdíl i kvůli tomu, že plus a minus se nezapisují do žákovské knihy (pokud je škola ještě má). Proto na konec každého testu dávám bonus, kdy se ptám studentů na starší látku nebo něco, co jsme si jen říkali, ale nezapisovali jsme si, občas se i zeptám „Jak se máš?“ nebo něco podobného, a možná to bude překvapivé, ale najde se skupina studentů, která na to neodpoví. Pokud je bonus správně zodpovězen, a student je zároveň na hraně, to znamená, chybí mu půl bodu k lepší známce, dám mu právě lepší známku. Bonus se tedy aktivuje jen tehdy, pokud má student dva plus, tři plus, čtyři plus nebo pět plus, a dostane lepší známku.

Pak už je na zvážení, kolik testů psát, jakou váhu jim dávat. Pokud probíhá klasická výuka, tak mám většinou čtyři až šest známek z testů a často podobný počet jedniček za aktivity za jedno pololetí – co bude mít větší váhu, to už je opět na vašem rozhodnutí. Já se často přikláním spíše k známkám za aktivitu a obecně k tomu, jak daný člověk pracuje v hodinách. Pokud student pracuje v hodinách a plní různé aktivity, tak to samozřejmě vede i k lepším známkám v testech.

Třídnictví

Tip hned na začátek – pokud je to jen trochu možné, doporučuji se vyhnout třídnictví hned první rok. I tak je toho na jednoho člověka moc, jak papírování, socializace, tak i příprava a samotné učení samozřejmě.

Nejlepší varianta, samozřejmě jen subjektivně, mi přijde, pokud se bavíme o učiteli na druhém stupni základní školy, učit třídu v už pátém ročníku a pak je převzít v šesté třídě jako třídní učitel. To se stalo mně a přišlo mi to prospěšné pro všechny strany – přechod na druhý stupeň může být stresor pro některé žáky a takhle znají na druhém stupni už svého učitele, což snad trochu stres zmenšuje. Nejsou úplně mezi cizími. Na druhé straně učitel už trochu zná svou třídu, minimálně se nemusí učit jména a úplně poznávat nové lidi a nový kolektiv. Například u mě to proběhlo dokonce

tak, že jsme si v páté třídě udělali „výlet“ na bowling, kde mi třídní učitel „předal“ svou třídu, tehdy před sedmi lety mi to nepřišlo jako něco zvláštního, ale po zkušenostech to hodnotím jako výborný nápad. A bohužel ojedinělý. Celá tato situace byla bohužel naprosto náhodná, ředitel mi chtěl dát druhou třídu, teprve když jsem vysvětlil, že větší smysl dává, abych měl třídu, kterou už znám, tak jsem dostal onu třídu. Například na gymplu jsem si myslel, že je stejný záměr, když jsem učil kvartu, ale nakonec jsem třídu, s kterou jsme si, myslím, docela rozuměli, nedostal a pravděpodobně se o tom ani neuvažovalo. I o tomto by se mohlo začít v českém školství trochu přemýšlet...

Co třídnictví vlastně znamená? Budete mít na starosti třídu, poznáte své žáky blíže, poznáte jejich rodiče, naučíte se organizovat akce, ale také zapisovat spoustu věcí do třídnice a další administrativu.

Učím osmý rok, a co mi přijde jako klíčový rozdíl mezi být třídní a nebýt třídní, je vztah s rodiči. Třídu můžete poznat i jako netřídní, stejně tak organizovat akce a exkurze nebo zapisovat do třídnice, ale co je jiné, to je sféra rodičů. Jako třídní jsem měl jinou zodpovědnost, musel jsem jednat s rodiči nejen na rodičovských schůzkách, ale musel jsem s nimi konzultovat akce, známky a samozřejmě jsem je na malém městě potkával a řešili jsme i maličkost přes sms zprávy nebo telefonní hovor. Naopak jako netřídní jsem za poslední tři roky nepotkal ani jednoho rodiče, na rodičáku mě ani jeden člověk nenavštívil, jsem absolutně bez kontaktu.

Za třídnictví dostáváte peníze navíc. Co jsem měl šanci zjistit, nejčastěji se měsíční částka pohybuje mezi 300 až 800 korunami, z čehož jasně vyplývá, že třídnictví se vážně nedělá pro peníze.

První povinnost, která třídního čeká, je čtení školního řádu. Krásný způsob, jak se představit, že? Někteří učitelé vážně čtou několik stran školního řádu (a některým z některých to není trapné), jiní to zkrátí do pár vět („neskákejte z okna, nezapalujte školu, neházejte předměty po spolužácích“), další neřeknou nic a další hledají zábavnou formu pro představení školního řádu. Víte ale, co je nejdůležitější? Mít v třídnici zapsáno, že žáci byli poučeni o bezpečnosti a školní řád jim byl přečten. (Pokud chybí první den jeden žák, musí být zapsáno individuálně později.) Zajímavostí je, že mé první roky ve školství jsme do třídní knihy museli zapisovat i poučení o tom, jak se žáci mají chovat o různých prázdninách a svátcích, i když jsme je samozřejmě nevidali a snad za ně nebyli zodpovědní, kdyby se jim něco stalo na zahradě ve vesnici o deset kilometrů dál od mého bydliště, zatímco jsem si vařil oběd.)

Co dál, to záleží na typu školy. Na středních školách se už druhý den učí do čtyř, na základce dostanete pár dní na „třídnické hodiny“, to znamená, že se věnujete pouze své třídě, neučíte se podle rozvrhu, ale zařizují se třídy, rozdávají učebnice, domlouvají záležitosti; dobrý učitel to využije na poznání třídy, seznamovací hry, možná i nějaké pohybové aktivity, alespoň procházku po

blízkém okolí.

Každodenní chod třídnictví vypadá tak, že zjišťujete, kdo je ve škole, a když někdo není, tak proč tam není. Pak to zapisujete a omlouváte do třídní knihy, která už je dnes snad prakticky všude elektronická a základní administrativa je na pár minut týdně.

Problém ale nastává, pokud má někdo ve třídě „IVP“ – individuální vzdělávací plán, poruchy učení nebo problém s prospěchem. Tam už jsou nutné další papíry, schůze a procesy (a zápisy o tom) a další a další věci. V takovém třídě se přidává několik dalších hodin měsíčně k úvazku, za které vám samozřejmě odměna nepřijde. O všem musíte navíc informovat i své kolegy a doufat, že všechny doporučení uplatňují. Představte si, že máte ve třídě třicet sedmáků, naprostý vrchol puberty, ze třiceti žáků má deset individuální vzdělávací plán, ve třídě je asistentka, jedna, potřeba by byly čtyři, od pondělí do čtvrtka máte po vyučování ještě návštěvu od rodiče a probíráte progres jednotlivých dětí. Večer ještě sms od starostlivé matky. Ráno před školou tři omluvenky. To už je vyšší liga. Samozřejmě straším, ale nevymýšlím si – všechno platí pro konkrétní třídu a mého bývalého kolegu. Já jsem měl obrovské štěstí a s malými výjimkami jsem nemusel nic řešit, ale zažil jsem kolegy a kolegyně, u kterých byl prakticky každý týden jeden z rodičů, na každé poradě se pořád probíral „ten jejich problémový žák“, zažil jsem psaní posudku na žáka k soudu a další věci. Pokud se někdo zraní ve škole, je to velká starost. Samozřejmě v případě „zlobivých“ žáků se přidávají další a další jednání. V takových případech hraje třídní učitel roli hromosvodu, všechny stížnosti míří k němu a je na něm, aby to dál řešil s žákem či rodiči.

Klasická třídní věc je vybírání peněz. Je několik možností. Samozřejmě je možné nechat to celé na žácích (učí to zodpovědnosti). Další možnost je, že žáci vybírají, ale finální částku a seznam plátců předají učitel. A pochopitelně další možností je, že vybírání peněz na kino, výlet a další akce, bude kompletně v kompetenci učitele, který si peníze vybere, uskladní, napíše seznam žáků a následně i zaplatí. V takovém případě je už samozřejmě nutné mít kasičku a systém, protože mít při sobě například padesát tisíc od žáků (zahraniční exkurze), to už není nic moc příjemného.

Zodpovědností, která je pravděpodobně nejvíc na veřejných „očích“, je rozdávání vysvědčení a obecně udělování známek. Konce pololetí občas připomínají jednání poslanců, kteří shání hlasy pro své návrhy, akorát ve škole obíhá třídní učitel své kolegy s tím, že Anička bude mít jen jednu dvojku z tělocviku a jestli by s tím něco nešlo udělat, na druhou stranu Pepíček by měl vyznamenání, pokud by neměl tu trojku. Samotné rozdávání vysvědčení je pak samozřejmě trochu zvláštní věc, protože všichni své známky stejně už vědí, vysvědčení je pak logicky nezajímá, pospíchají domů a cokoliv učitel řekne, tak si stejně nikdo nezapamatuje. Ve velmi malém vzorku, který jsem zažil, vždy probíhalo vysvědčení stejně – vyvolávala se jména studentů, kteří chodili za učitelem ke katedře, ten obvykle něco soukromě prohodí a volá dalšího žáka. Fajn je si udělat fotku, nechat studentům čas na rozloučení, soukromé fotky, sdílení vysvědčení.

Psal jsem více o negativních věcech, ale pro spoustu učitelů je třídnictví něco výjimečného, krásného, pozitivního a jednoduše nejhezčí věc na učitelství, protože prožíváte se „svými“ dětmi jiný vztah, který je (snad) (většinou) bližší. Někteří učitelé se těší na výlety, protože tam víc poznají své žáky. Jiní učitelé přijedou z výletu a jsou v šoku, že žáci jsou úplně jiní a vlastně fajn.

Záleží na škole, ale existují i třídnické hodiny. Třídnická hodina je hodina (často) mimo rozvrh, kdy se v rámci třídy řeší určité situace, v lepším případě se jim preventivně předchází, ať už čistě jen povídáním, diskusí, nebo samozřejmě prostřednictvím různých her. Cílem je záměrně působit tak, aby nedocházelo k jevům, jako je například šikana a samozřejmě mnoho dalších, stmelování kolektivu. Na některých školách mohou být třídnické hodiny povinné a pravidelné (jednou za měsíc, někde dokonce i každý týden), to pak znamená vymýšlení dalšího speciálního programu pro svou třídu. Osobně jsem nezažil třídnické hodiny, pouze u kolegů a kolegyně, a to pouze dobrovolně a nepravidelně a vždy v situaci, kdy se řešil nějaký problém.

Určitý management třídy je samozřejmě klíčem k úspěšnému třídnictví a je to neustálá nekončící práce, čtení klimatu ve třídě a jeho případné napravování je samozřejmě extrémně těžká práce a téma, kterému se věnují celé knihy.

Nabízím ještě několik komentářů dalších učitelů na téma třídnictví (cituje je tak, jak mi přišly; některé se týkají třídnictví za covidu), protože třídnictvím si samozřejmě prošel téměř každý učitel, každý má jiný přístup a zkušenosti (ale nutné je říct, že existují i tací učitelé, kteří se třídnictví přísně vyhýbají, samozřejmě především z důvodů nadměrné práce navíc):

„Učila jsem s třídnictvím i bez a roky s třídou mě bavily mnohem víc než ty bez ní.“

„U nás třídní vede třídnické hodiny, máme je v ŠVP, ale to není všude – myslím, že pro začínajícího učitele je docela oříšek každý týden vymyslet něco smysluplného. Dále také velmi často do práce třídního spadá práce s AP – to od něj získávám vhled do toho, jak to chodí na dalších hodinách.“

„Třídnictví mě baví moc. co mám ale jinak, je kontakt s rodiči. Mam ho minimálně, spíš vůbec, protože jsme střední odborná škola a učím téměř dospělé a dospělé mladé lidi. A moc mě to s nimi baví - a proto teď dost trpím, že nejsou výlety, exkurze, besídky.“

„Vysloužila jsem si před pár lety nálepku "ta, co zvládne VŠECHNO" a podle toho jsou mi přidělovány třídy. Musím říct, že bych teď pár let bez třídnictví opravdu ocenila.“

„Třídnictví může být super věc i záležitost doslova za trest. Zkrátka loterie jako plno věcí, jaký kolektiv na Vás přijde a tak. Měl jsem i třídu, kde se z 19-i žáků (zdánlivě nádherný počet)

během posledního roku na 8 psaly posudky pro OSPOD, soud a podobně, obrovské kázeňské problémy (většinou mimoškolní), tam se potom člověk opravdu těší, že odejdou... A pak jsou třídy, kde plno lidí po odchodu počítám v podstatě za své kamarády, se kterými se rádi potkáváme a jsme v kontaktu i potom, co ze školy odejdou. Co mě ale docela mrzí, že si hrozně málokdy udrží tu partu - přijde SŠ, rozprchne se to a jak skončí ten každodenní kontakt, sejdou si oni navzájem z očí i z mysli. S těmi nejlepšími jsem se snažil dělat výlety o letních prázdninách třeba po roce, po dvou, ale málokdy se to povede dát dohromady. Všichni hrozně chtějí jet (třeba i dva týdny předem), ale nakonec se nás sejde pár... Aktuální devítka je fakt výborná, strašně mě lidsky mrzí, že během loňska a letoška přijdou v podstatě o všechny ty akce a srandu kolem, ale třeba aspoň s nimi si to vynahradíme někdy v budoucnu.“

„Za sebe bych ještě přidala jako významnou část třídnictví práci s třídním kolektivem. A to jak tu průběžnou, preventivní, „tmelící“ práci, tak řešení konfliktů nebo v horším případě šikany (ve spolupráci s metodikem/psychologem).“

Porady a třídní schůzky

U spousty záležitostí má začínající učitel alespoň tušení, jaké jsou možnosti, co má dělat, jak to bude probíhat (sborovna a kolegové, výuka a žáci), i když si samozřejmě nemůže být jistý, má obavy, ale tuší a v hlavě běží obrazy. Ale oblastí, kde jsem měl já osobně naprosto „vygumováno“, byly porady. Absolutně jsem neměl tušení, co se tam děje, co mám zařídit a co budu dělat na poradě.

A co se tam děje? Sejdou se všichni zaměstnanci, vezmou si sebou písemné práce k opravování, udělají kávu, někteří si vezmou něco dobrého k zakousnutí a porada může začít. Porada, tak jak jsem ji poznal já, má relativně standardizovaný postup – vedení školy mluví o novinkách ve školství, o legislativě, o minulých a budoucích akcích školy a co je potřeba zařídit. Pak už záleží, na jaké poradě jste. Je například úvodní porada v posledním srpnovém týdnu, kde se vážně hodně krátce řeší úkoly a termíny, co kdo má splnit, a organizační věci. (Často jsou součástí i informace o povinných školeních právě v posledním srpnovém týdnu.) Může být i závěrečná porada, několikaminutové rozloučení před letními prázdninami. Ale hlavní porady jsou klasifikační, záleží určitě na školách, kdy probíhají a kolik jich je. Hlavní porady ale probíhají v půlce ledna a června, řeší se zde pochopitelně známky na vysvědčení. Klasifikační porady bývají i ve čtvrtletí, krátce po nich probíhají třídní schůzky s rodiči. Ke všem záležitostem, které jsem už popisoval, se zde přidá ještě vystoupení třídního učitele, který řekne: „*Tak první „Á“ má třicet žáků, osmnáct dívek, dvanáct chlapců. Deset žáků má vyznamenání, konkrétně to jsou /jmenuje/. Nedostatečnou nemá nikdo. Problémy s chováním žádné nemám.*“ Stejným způsobem se projedou všechny třídy na

celé škole. U některých bude zásek, protože Pepíček propadá, Janička nemá mikrofon a Josefina je sprostá – vše se musí „řešit“.

A jak už je asi jasné, liší se zde přístup a akce třídního a netřídního učitele. Netřídní učitel je pasivní celou poradou, jen poslouchá (pokud neřeší problém s žákem, respektive spíše se nepřidá k davu stěžujícím se na určitý problém...). Třídní učitel vystoupí s „referátem“, to znamená, že musí mít zpracované informace, dělá si na poradou přípravu, musí mít uzavřené a zkontrolované známky, musí mít omluvené všechny absence.

Jak jsem již psal - porady klasifikační jsou tedy vždy před pololetím, před vysvědčením. Další porady mohou být ještě před rodičovskými schůzkami ve čtvrtletí. Na základní škole jsem ještě zažil krátké porady asi po čtrnácti dnech v září, protože kolem 20. září probíhala první rodičovská schůzka, kde nebylo co řešit krom jedné věci – peníze (rozpočet školy, příspěvky SRPDŠ) a jedna z nejhorších věcí bylo volení třídního důvěrníka, což je jeden z rodičů, který u nás chodil před třídní schůzkou na schůzku s ředitelem a pak referoval, co pan ředitel povídal. O tuto funkci samozřejmě nikdo nemá zájem. A když se hlasuje, tak nikdo nezvedá ruce. Zatím vždy vše (porady, rodičovské schůzky) probíhalo ve čtvrtky, ale to jsou jen dvě školy, které k tomu přistupovaly tak, že logicky se v pátek nemůže konat něco podobného, v pondělí, úterý a středu probíhala vždy v plné míře odpolední výuka, proto vycházel čtvrtek. Ale každá škola to pochopitelně bude mít jinak.

Rodičovské schůzky si už alespoň dokážete představit. Pravděpodobně. A pravděpodobně i správně. Tam se nic nezměnilo za dlouhé desítky let. Jako netřídní čekáte v kabinetu nebo sborovně a čekáte, jestli s vámi někdo chce mluvit. Je dobré mít připravené papíry, kde jsou seznamy studentů a jejich známky. Na základní škole jsme měli povinnost rok skladovat všechny testy, abychom je dokázali v podobných situacích ukázat rodičům a obhájit si známky, v tom je tedy nutné mít systém, organizaci, a být schopen rychle najít testy Šárky ze 7.B. Jako třídní musíte čelit třídě rodičů. A to není lehká situace. Navíc na běžných státních školách se v této oblasti moc inovací neobjevuje. Rodiče přijdou do třídy, všichni se pozdraví, řeknou se základní informace z porady týkající se školy (sběr papíru, divadlo, rozdávání vysvědčení...), pak je prostor pro třídní akce (výlety..). A pak ta složitá část – oznamovat známky nebo řešit chování jednotlivců. Dělat to před celou třídou, hromadně, se podle mě neslučuje se slušným a profesionálním chováním, takže u mě i u kolegů to vypadalo vždy tak, že jsme rodičům rozdali známky jejich dětí na malém papírku, prakticky ukončili schůzku (většinou po patnácti až dvaceti minutách) a následovaly individuální komentáře, otázky a problémy. A to už bylo často na další hodinu.

Navíc pokud jste ve své třídě, pořád za vámi samozřejmě budou chodit rodiče z jiných tříd. Nutno říct, že jsem měl naprosto senzační třídu a rodiče a nikdy jsme na rodičáku neřešili velké problémy, žádné grilování se nikdy nekonalo. Po společných patnácti minutách pár lidí s úlevou

odešlo, většina zůstala, někteří si povídali mezi sebou a já se zatím bavil individuálně s jedním z rodičů. Pozor na jednu věc, podle mých zkušeností i mých bývalých kolegů na základní škole platí jedno pravidlo – ti z rodičů, s kterými vážně potřebujete mluvit, ti nikdy nepřijdou. Takže se řeší „malé zlobení“ (kecání ve dvojici, výkřiky) a problém se známkami typu „má náš kluk na gympl?“.

Zažil jsem i hromadné stížnosti na kolegy a kolegyně, kteří podle rodičů dělali svou práci špatně (vždy šlo o češtinu a přijímací zkoušky na střední...) a to pak trvalo dvě hodiny. Myslím, že mezi výhody klasických schůzek rodiči patří především rychlost, jednoduchost, relativně málo práce a pak určitě socializace, rodiče se navzájem poznají (nebo alespoň mají možnost...).

Existuje alternativa? Několik let zpět jsem už o rodičovských schůzkách psal. *„Existuje jednoduché řešení. Zrušit hromadné třídní schůzky a zavést individuální schůzky, kam může dorazit rodič i s žákem, aby se něco neztratilo v překladu a aby i žák mohl argumentovat ve svůj prospěch. Není to nic, co by bylo nového, originálního nebo dokonce něco, co bych vymýšlel já. Některé školy, možná spíše někteří učitelé, už na podobný program najeli.*

Dejme tomu, že třídní schůzka probíhá 22.listopadu. Rodiče si v horizontu jednoho týdne před nebo po domluví schůzku a dorazí v čase, kdy se jim to bude hodit. První výhoda. V klidu na sebe rodič a učitel (případně žák) mají například dvacet minut, nikdo nikam nespíchá, probere se prospěch i chování, každá strana dostane svůj prostor, všechno se vysvětlí, předá se nudný papírek s daty a nutnostmi a je hotovo. Výhoda druhá. Nevýhodou první samozřejmě je, že učitel musí být připraven. A někdo by mohl argumentovat tím, že se rodiče nepoznají a nevytvoří se kolektiv a „správná atmosféra“, ale teď upřímně, kde tohle mají? Rodiče stejně z třídních schůzek odcházejí individuálně a pospíchají na nákup a domů.“

K tripartitě, jak se tento systém třídních schůzek nazývá, se ozvali i čtenáři původního textu na blogu se svými vlastními zkušenostmi: *„Jo, tripartita je o parník jinde. Za mě jasná volba. Společná TS se všemi má jiné zisky, víc tvoří rodičovskou skupinu, třeba při přechodu z 1. na 2. stupeň mi to přijde vlastně zásadní. Ale i později, když to teda jde, tak bych se 1x za rok sešel dohromady. Jinak díky za shrnutí...jen jsem si vzpomněl, jak na jednom nejmenovaném gymnáziu na poradě musel ředitel říct, cituji: „Znovu vás žádám, abyste své kolegy nepomlouvali před studenty.“ Druhý komentář, který poukazuje na další aspekty tripartity: „Děláme u nás tripartity, je to super model. Ale je třeba říct, že také časově náročný. S každým rodičem a dítětem se snažíme sedět a povídat alespoň 30 minut. Pak z toho průvodkyně dělá zápis a posílá rodičům. Máme ve třídách max 18 dětí, spočítá si každý, co to časově znamená. Tripartitu máme 2x za rok a k tomu „kavárničky“ s rodiči, bez dětí....tak 3 x za rok určitě. Třídnictví je rozhodně práce navíc.“*

Školení

Celoročně probíhají po celé republice různá školení a konference, na které budete dostávat pozvánky od vedení školy, zřizovatele, a nebo si je samozřejmě najdete sami na internetu. Na to pozor, pozvánek může na e-mail přijít i několik denně, proto je extrémně nutné vybírat, ptát se, zjišťovat informace. Na školách, kde jsem působil, byl a je stejný systém – zeptat se vedení, jestli bych na školení mohl, vysvětlit, co je to za školení, kolik stojí a kdy probíhá. Zatím jsem se nikdy nesetkal s odmítnutím. Vyplníte cest'ák a můžete jet.

Ale musím bohužel napsat, že podle mě máme v českém školství dost velké problémy se školeními, obrovské množství z nich je až příšerně nekvalitní, pravděpodobně si jen někdo plní různé škatulky a dotační programy. Když napíšu, že jedno z deseti školení je užitečné, tak jsem ještě nespravedlivě milý. Tak špatné to je. Dokonce jedna nejmenovaná politická strana má v programu před volbami jako téma nekvalitní školení pro učitele. Lepší je vybírat si školení sám/sama, protože právě ty nekvalitní školení na sebe upozorňují a lákají učitele tím, že posílají e-maily na školy. Kvalitní školení na sebe tímto způsobem nepotřebují upozorňovat, mají informace na svých stránkách a sociálních sítích. Zatím nejlepší akce, které jsem zažil – po vzdělávací stránce, ale i atmosférou, byly akce, které probíhaly o letních prázdninách, kde jsou účastníci dobrovolně, ve svém volném čase, chtějí se skutečně vzdělávat a proto je všechno úplně jiné, atmosféra se promění. Na školení během roku někdo může jet, protože to má nařízeno, někdo se chce ulít z práce, někdo si chce odpočinout od manžela apod.

Celkově bych měl upozornit, že vedle školství existuje paralelně obří množství parazitů, kteří se živí tím, že nabízejí škole své produkty – neúspěšná kapela, která se nedokáže uživit, protože je nikdo nezve na koncerty, zahraje deset skladeb a bum, je z toho vzdělávací akce „hudební dějiny 20. století“, všichni jsou nadšeni, žáci se neučili, škola vypadá dobře, protože měla vzdělávací akci. To byl klasický reálný příklad. Stává se mi, že odvyprávím téma a další týden mi někdo napíše, že má připravenou prezentaci na stejné téma a vybírá od žáků padesát korun, ale musí přijít aspoň do šesti tříd, to proto, aby si dost vydělal. Funguje to zas stejně, ti, co se cpou do škol, jsou oni paraziti, kvalitní lidi do školy si najdete sami. Kolega na biologii si takhle našel myslivce a doktory, které vzal každý rok do školy, oni přišli za první rádi, za druhé něco děti naučili a za třetí - nic za to nechtěli, protože jejich zájmem bylo předat něco dětem, ne rejžovat na nich peníze.

Organizace výletů a cest'ák

Stejně tak nemůžu napsat, jak organizovat výlety, to je něco, čím si musí každý projít. A

samozřejmě to nejde i kvůli tomu, že každá škola bude mít možná trochu jiná pravidla, ale i kvůli tomu, že na tom nic není, protože každý už nějakou akci organizoval, jen třeba ne školní. Školy mají často již místa, kam každoročně jezdí a místo pro vlastní iniciativu může být omezené, protože se očekává, že osmáci pojedou do Parlamentu a devátáci do Terezína. Výlet či exkurzi samozřejmě musí někdo schválit, pravděpodobně všude někdo z vedení školy, musí o tom vědět žáci a jejich rodiče s dostatečným předstihem, musí se vybrat peníze, připomenout vedení kvůli suplování apod. Musí se taky myslet na to, že samozřejmě všechny školy jezdí v červnu na výlety, proto na poslední chvíli nebude dostupný žádný autobus pro vaši třídu. Z organizačního pohledu je podstatné i to, jak vyberete peníze, kam je uložíte a nezapomenout na seznam žáků.

S výlety se pojí „cest’ák“. Kus papíru, který musíte vyplnit, když jedete na výlety, nechat si podepsat od vedení školy, po výletu se k němu zas vrátit a doplnit detaily a teprve poté definitivně odevzdat. Netýká se jen výletů, ale jakéhokoliv období, kdy v pracovní době budete někde cestovat – můžete jet na školení, doprovázet jednoho žáka na finále matematické olympiády apod. Abych se vrátil k tomu, co přesně cest’ák je a k čemu slouží, tak první etapa je, že vám tím vedení školy povoluje opustit školu, kde pracujete – nejdříve totiž vyplníte své jméno, datum, kdy budete pryč, místo, kde budete (a jak se tam dostanete) a důvod, proč nebudete na pracovišti. Vedení vám papír podepíše, tím vám potvrdí důvod, proč nebudete ve škole. Vy můžete jet, první etapa je u konce. Cest’ák s podpisem vedení školy je pak dobrý nechat na vašem pracovním stole, aby ostatní věděli, kde jste, kdyby něco potřebovali. Druhá etapa je samotná akce. Třetí etapa po příjezdu z akce je znovu se vrátit k cest’áku a doplnit detaily (především kdy přesně jste odjížděli, kdy jste dorazili na místo akce, kdy jste odjížděli, jestli autobusem nebo vlakem apod.). Následně se cest’ák dává většinou na sekretariát a poslouží svému finálnímu účelu – vypočítá se z něj, kolik dostanete za cestu peněz (za přespání na akci jsou nějaké peníze, jídlo se proplácí, samozřejmě cesta se proplácí atd.). Čtvrtá a poslední etapa je obdržení peněz.

5. Tipy kolegů

Další část bude trochu odlišná od jiných částí Příručky – požádal jsem totiž další učitele, aby začínajícím a budoucím učitelům dali své vlastní tipy do začátků. Ať už jste na střední škole nebo univerzitě, nebo dokonce už učíte, tohle je seznam tipů od šikovných inspirativních učitelů a učitelek, kteří mají různé krátké či dlouhé zkušenosti z různých škol a různých stupňů. Požádal jsem je o tři tipy.

Jelikož jsou tipy univerzální, nepsal jsem k učitelům a učitelkám „hlubší“ informace, jen jak dlouho učí. Předmět, místo nebo typ školy nejsou podle mě důležité (v tomto případě). Prosil jsem o tipy na sociální síti Twitter, proto někteří učitelé vystupují pod svým reálným jménem, stejně jako na Twitteru, a někteří mají „jen“ jméno svého profilu.

Ondřej Lněnička, učí 12. rok, z toho je 4. rokem ředitelem.

1) Učte pro děti.

Každý Váš krok ve třídě přímo ovlivňuje Vaše žáky. Učitelem jste se pravděpodobně stali právě kvůli práci s dětmi, tak veškeré své snažení směřujte k nim. Ptejte se sami sebe, co která aktivita žákům přinese, co se při ní naučí. Ověřujte si, že se tak stalo, či dokonce, jestli se tak vůbec mohlo vůbec stát. Učí učitel. Ne pomůcka, ne metoda, ne učebnice. Vy. Vy tvoříte učitelský svět kolem sebe. Využijte toho, zapojte své žáky a užívejte si každou minutu. Přijdou chvíle, kdy to růžové nebude, ale ta práce stojí za to.

2) Zahod'te jeden metr.

Každý človíček ve třídě je individualita. Naše snažení by nemělo směřovat k rozřazení těchto človíčků do škatulek. Mělo by být o nalezení jejich možností, jejich talentů a podnícení jejich radosti k objevování jejich vlastních schopností. Buďte jim průvodcem v tomto objevování. Každý z nich nebude objevovat stejně rychle a stejně nadšeně. Někomu něco nepůjde, nebo naopak někomu půjde něco o mnoho lépe. A to je v pořádku. Dokonce je to skvělé! Oceňujte individuální pokroky, sledujte žáka jako takového, ne pouze jeho "čísla" na papíře.

3) Buďte autentický učitel

Buďte vždy sví. Uleví se Vám. Žáci ocení, když s nimi budete komunikovat bez přetvářky a upřímně. Učitel je člověk, dělá chyby, má své nálady a své názory. Nestyd'te se za ně. Tvoří Vás, patří Vám. To je ten nejlepší vzor, který žákům můžete dát.

Bohuslav Hora, učí 27. rok, z toho byl 12 let zástupcem ředitelky, 17 let je lektorem.

1)

Věnovat pozornost starším kolegům, jejich zkušenostem, často jsou neocenitelné. Tím si budujete osobní vzdělávací síť. A v dnešní době to mohou být kolegové i jinde, ne jen v naší kmenové škole. Na sociálních sítích se to začíná dobrými učiteli hemžit.

2)

Etika učitele – něco jako učitelské desatero. Každý z nás si něco takového vytváří. Mohlo by to být

něco jako nezesměšním, neonálepkuješ, omluvíš se, poděkuješ, pomůžeš... Stálo by za to sepsat si to.

3)

Plán osobního rozvoje, růstu – i když mám titul, ještě to ze mě dobrého učitele nedělá. Stěženější jsou ty měkké dovednosti učitele, pedagogika a psychologie, schopnost spolupracovat, sdílet, bránit se proti vyhoření a vytrvat. Ze začátku to není vůbec jednoduché, ale které povolání je, když se dělá zodpovědně, s láskou a srdcem na dlani. Myslete na sebe. Je dobré si ten plán sepsat. Kde budu za 5 let?

David Lopaur, učí 3. rok.

1) Mít touhu hledat vlastní cesty

Přemýšlel jsem, jak tuto podoblast nazvat. Já osobně jsem se totiž během svého vysokoškolského studia nesetkal s příliš inspirativní praxí, takže ze mne Pedagogická fakulta spíše formovala unifikovaného učitele stylu „posouvače“ informací. Rovnice by vypadala zřejmě následovně: sekundární zdroj → vypracování prezentace → předání učiva žákovi. Z didaktického hlediska zřejmě mizerná hitparáda, naštěstí mi život nabídl pár inspirativních pedagogů. Ti naprosto od podlahy změnili můj pohled na výuku, vzdělávání jako takové a především cíle, kterých v tomto procesu chci dosáhnout.

Svého času jsem třeba neměl ani ponětí o nějaké aktivizující výuce. Proto bych chtěl všem začínajícím či studujícím kolegům doporučit, aby měli neustálou touhu se zlepšovat, vyvíjet se a hledat nové informace o tom, jak udělat naši práci více efektivnější, komfortnější či zábavnější. Nejen pro samotné žáky, ale také pro nás. Vymýšlejte nové materiály a zapojujte do jejich tvorby i studenty. Inspirujte se a inspirujte druhé, sdílejte mezi sebou nejen dobrou praxi, ale i tu špatnou. A především si v novém pracovišti vytipujte ty, kteří vás mohou někam posunout. Poznáte je podle toho, že žáci jejich styl výuky hodnotí kladně, v jejich hodinách aktivně pracují, zapojují se, řeší problémy a mnohdy vlastně ani nevnímají, že jsou v „procesu učení“. Vráti se vám to a jednou to můžete být pro ostatní právě vy, kdo nové pedagogy může obohatit a ukázat jim tu svou vlastní, ale dozajista správnou, cestu.

2) Spravedlivě vést

Ve škole je extrémně důležitá důvěra mezi jednotlivými články, zvláště ve vztahu učitele s žáky.

Vysvětľujte jim, proč tu či onu činnost děláte, proč jste zvolil tyto metody nebo k čemu jim to reálně bude – případně jim dejte možnost do celého procesu zasáhnout a ovlivnit jej. Nechte se od nich hodnotit, jděte s kůží na trh a klidně využijte jejich připomínek v rámci pravidelného feedbacku – my žáky ostatně hodnotíme také. Velmi tím přispějete k pozitivnímu klimatu, které u vás ve třídě vznikne, nehledě na rapidní zvýšení jejich motivace. Dejte dětem také najevo, že nejste žádný dráb uplatňující politiku cukru a biče, ale naopak jim dokažte, že vaše role je spíše průvodcovská – chcete je provést po cestě poznání a co všechno objeví, to je z velké části na nich.

Výše uvedené však implicitně neznamená, že v kolektivu nebudou platit žádná pravidla, a že byste měli být ve všem benevolentní. Naopak. Velmi dlouho jsem se vzhledem k mé povaze učil, jak nastavit pravidla funkční, na nichž se s žáky dohodneme a budeme je dodržovat (včetně mě, protože jsme v naší třídě všichni společně – když řeknu, že něco opravím do pondělí a pak jim to dám až v pátek, jak po nich potom chytit, aby dané termíny dodržovali i oni?). Má role je tak z velké části dohlížitelská: opakuji pravidla, pozitivně komentuji dodržování a klidně přistoupím i k námi zvolené sankci za případné porušování. Důležité je totiž nastavit stejný metr a pravidla, která budou platit po celou dobu vaší výuky. Žáci se tak naučí, že to, co si sami vymysleli na základě nějaké reálné životní zkušenosti, platí pro všechny – ať už je to nadaná Maruška ve třetí řadě u okna, anebo raubíř Martin u dveří. Budou tak vědět, co od každé situace očekávat a kde je hranice, za kterou se už nemají vydat, což pro ně bude znamenat zaručený pocit bezpečí a jistoty, kterou budeme jako učitelé garantovat.

3) Vytyčovat individuální cíle

Každý žák je jedinečný a takové bychom jim měli vytvářet i podmínky pro vzdělávání. Určitě znáte ten obrázek, kde jsou shromážděna zvířata pod stromem a úkol zní jasně: vyšplhat na něj. Opice by ho zvládla na jedničku, pes na dvojku a chudák ryba kouká, co si s tím má jako počít. Velmi obdobně nadané máme i žáky. Tak pracujme s tím, v čem je každý dobrý, kde má hranici potenciálu a co by šlo rozvíjet! Mapujme růst, neporovnávejme je mezi sebou, ale spíše porovnávejme výchozí a současný stav. Co totiž motivuje více, než když sami vidíte, že jste se za měsíc neskutečně zlepšili (vždy v rámci svých možností) a někam se posunuli? A když to máte podloženo svým badatelským deníkem, kde je ten kus práce vidět? No a pokud vás někdo navíc ocení, za vaši práci pochválí a správně vyzdvihne úspěchy a oblasti k případnému zlepšování, budete nejen velmi spokojeni, ale také získáte i zdravou sebedůvěru a touhu po dalším poznání. Ano, je to velmi náročné na čas, ale vyplatí se to a vaši žáci si vás budou vážit. A i když se vám něco jednou za čas něco nepovede, přejdou to mávnutím ruky a podpoří vás v jakékoli situaci – prostě budou stát za vámi tak, jako vy

stojíte za nimi po celou dobu své práce. A to je na tom to krásné a důležité.

@lordemund13, učí 21. rok.

1)

Nebát se zeptat starších kolegů. Nikdo učený z nebe nespádl a navíc mohou být na škole zažité některé věci jinak, než by si začátečník představoval. Lepší se opakovaně zeptat, než něco pokazit.

2)

Nebát se přiznat chybu a to ani před studenty. Když učitel teprve sbírá zkušenosti je přirozené, že se občas nějaká hodina nepovede, v něčem se spletete atd. Žáci to většinou berou v pohodě a spíš ocení přiznání chyby, než hloupé výmluvy.

3)

A když zjistíte, že škola nefunguje podle vašich představ, nebojte se odejít. Lepší dříve než později.

A jedna bonusová rada: pokud nemáte Twitter, tak si ho založte a sledujte nějaké učitele, kteří vás budou inspirovat. A také vás povzbudí, když se něco nepodaří. Člověku moc pomůže, když zjistí, že v tom není sám.

@slecnakejsy, učí 6. rok ve školství, před tím učila několik let v soukromém sektoru.

1)

Být laskavý a důsledný - nestojí to nic, ale získáš tím mnoho. V přátelském prostředí s jasně danými mantinely se učí lépe prostě všem.

2)

Zapomeň na to, že něco nevědět je konec tvé kariéry. Jo, jasně že to víš. Ale zkus tomu i věřit. Upřímnost děti spíš ocení, než kdyby sis hrál na strejdu Googla. A půjdeš příkladem.

3)

Mysli na to, že KAŽDÉ dítě se může stát nejlepší možnou verzí sebe sama. Tak jim podej pomocnou ruku a naťukávej.

Bonus: A ještě bych ideálně připsala, ať se vyhýbá toxickým kolegům, kteří mají neustále potřebu

na děti nadávat, vysvětlovat ti, že to teda určitě nepůjde, že seš naivní a žiješ v realitě nepolíbeném světě a na každý větší nápad se tváří jako na něco neskutečně otravného.

@prayforlasagne, učí 1. rok.

Dlouho jsem přemýšlela, jak tohle téma uchopit. Rad by se našla spousta, ale které z nich vyselektovat do složky „nevyžádané“, a které naopak označit jako naprosté „must-do“? Nakonec jsem vybrala tři pro mě naprosto zásadní rady, které ti start tvé učitelské kariéry mohou výrazně ulehčit:

1) Praxe

Pokud víš, že chceš skutečně učit, ale z nějakého důvodu zatím spíš brigádničíš v mekáči na směny, doporučuji začít alespoň doučováním. Ve svém okolí -tím spíše v době koronavirové- určitě najdeš spoustu dětí, jejichž rodičům už vstávají vlasy hrůzou z představy, že na ně budou až do konce školního roku pořád sami. S Googlem se už kamarádíš, jinak bys teď nečetl/a tenhle článek, proto zkus rozhodit sítě - nějaká ta rybka, již jsou vody češtiny nebo matiky naprosto cizí, se do nich jistě chytne. Na částečný úvazek ale hledá učitele i spousta škol, neboj se proto zkusit učit ještě dřív, než dojdeš ke státnicím. Časově ti na většině školách jakožto studentovi vyjdou vstříc, vedení školy si je totiž dobře vědomo toho, že musíš trávit čas i ve své alma mater. A kdo ví, třeba ti po škole rovnou nabídnou plný úvazek, takže ten přechod ze studentského světa bude krásně plynulý.

2) Hledání

Dejme tomu, že praxi máš již za sebou, ale plný úvazek ti nikdo nenabídl; na polici se práší na tvůj tvrdě vybojovaný modrý tubus a práce v nedohlednu. To se ti ale samozřejmě stát nemůže, protože začneš práci hledat včas, žejo, ŽEJO?! Kdy ale začít? Ideální je začít na jaře, ještě než se tvoří úvazky a jsou přijímací zkoušky, např. v únoru-březnu. Rozhodně ale nic nezkazíš tím, začneš-li hledat už dřív. Učitelů sice chybí ve školách pořád spousta, nespolehej ale na to, že tě přijmou hned na prvním pohovoru.

3) Materiály

Ať už se řadíš mezi čerstvě zaměstnané, nebo teprve bojuješ s vejškou, či dokonce střední (fandím ti!), a každoročně na konci roku zoufale hledíš na to množství materiálu, které se ti z dob studií zase nahromadilo, a chystáš se jej proto obřadně spálit, zadrž! Vyhrad' si čas a prober se tou spoustou papírů. Co už nejspíš v životě potřebovat nebudeš (ahoj, textová lingvistiko!), tím nakrm kontejner, různých přehledů nebo dokonce taháků se ale nezbavuj – později v praxi jako když najdeš. Může se

ti totiž snadno stát, že se jednou přistihneš, jak se nevěřičně šklebíš u kopírky, zatímco dětem kopíruješ svůj vymazlený tahák z gymplu na kondicionály.

Daniel Pražák, za katedrou od roku 2012.

(Chybou v komunikaci došlo k tomu, že Dan napsal víc tipů a kdo jsem, abych mu to zkracoval?)

1) Na nic si nehraj.

Byla to věta, kterou jsem se slyšel, když jsem se poprvé ptal, jak učit. Díky moc, to opravdu pomáhá. Ale fakt. Na nic si nehraj. Žáci poznají přetvářku a dokážou to vrátit. Bud' sám sebou.

2) Je v pohodě dělat chyby, dovol si to.

Neboj se dělat chyby. Budeš je dělat, to je jasný. Dělej je i tvoji zkušebně starší kolegové. Jsme ve škole od toho, abychom se učili. Děti, ty, já. A učíme se skrz to, že zkusíme novy věci a děláme chyby.

3) Hospodárka, vrátná a kávovar.

Pozdrav je, usmívej se, zkamarad' se s nima. Tyhle lidi jsou v chodu školy naprosto zásadní. Usnadní ti hodně věcí. Svůj street credit v kabinetu získáš třeba tak, že dostaneš od hospodárky extra balík papírů do tiskárny. A ten kávovar. Nauč se ho ovládat. Je to centrum kabinetu/sborovny.

4) Najdi si smečku.

Možná ji nenajdeš u sebe na škole, ale jsme v 21. století a na sociálních jsou nejenom učitelské memes, nebo koťátka. Najdi si lidi, kterým se můžeš svěřit, o který se můžeš opřít, kterým si vyleješ svoje pedagogický srdce tehdy, když to bude těžký. Protože ono to těžký bude, ale taky krásný. A sdílená radost a sdílená starost je půl úspěchu.

5) Znej svoje práva a povinnosti

Potřebuješ se uvolnit kvůli přípravě na státnice, protože ještě studuješ? A víš, že na to máš právo? A na fakt dlouhou dobu? Konkrétně 40 dní pro státní zkoušku. A víš, co vůči dětem, rodičům a škole můžeš a nesmíš? Zjisti si to.

6) Poslouchej. Kolegy, žáky, sebe.

Bud' jako houba (nemyslím jedovatou, nebo abys nosil klobouk). Ale poslouchej názory ostatních. Nemusíš znovu vymýšlet Ameriku a objevovat kolo, a to platí i pro poslouchání žáků. Ptej se jich - na to, co jim vyhovuje, na to, co bys mohl změnit.

7) Odpočívej.

Pokud ti bude blbě, bude dost možná blbá i tvoje hodina. Dovol si odpočívat. I když ti možná bude připadat, že teď musíš hlavně dělat přípravy, doplňovat třídnici a číst vzdělávací blogy. Odpočiň si od školy. Najdi si činnosti, u kterých se vygumuješ. Někteří ředitelé třeba koukaj na Too Hot To Handle, fakt.

Druhá část

Úvod

Druhá část nabízí padesát metod, které by možná mohly pomoci začínajícím učitelům. Někteří absolventi určitě už znají základní metody, ale obávám se, že někteří je během studia nepoznali. Metody obecně a metody v této příručce jsou podle mě základním bodem k odvíčení se k lepší výuce, lepší spolupráci ve třídě, možná i uklidnění a prevenci před vyčerpáním, protože když jsou takto seřazené na jednom místě, je možné se kdykoliv prostě podívat do obsahu, vše by mělo být rychlé a jednoduché.

Užitečné mohou být krátké a jednoduché cvičení i v případě, že k vám přijde vedení školy s oznámením, že další hodinu suplujete – rychlá improvizovaná příprava a můžete jít. Ne vždy se o suplování dozvíte den předem, kolega může onemocnět až ráno, nebo se může stát vážně i taková situace, kdy se o přestávce dozvíte, že místo volné hodiny musíte jít do třídy, kde jste ještě nikdy nebyli.

Metody

Snažil jsem se vybrat takové metody, které zapadnou do myšlenky „základní balíček metod“, proto většina z nich je jednoduchá na organizaci a zpracování. Postupoval jsem od jednodušších k složitějším, ale zas jsem nechtěl dělat detailní dělení (skupinové práce, práce s textem, vizuální, digitální...). Myslím, že poměrně dost metod jde použít ve více předmětech. Všechny slouží k procvičování, opakování. Některé lze ale použít i do úvodu hodiny jako brainstorming, jako evokaci, co už žáci umí.

Důležité je samozřejmě rozpoznat, kdy se která metoda hodí. Začátek nebo konec hodiny? Je to o vnímání okolí, všimnutí si, že v pátek po tělocviku je třída taková a taková, v pondělí první hodinu je třída jiná než v pondělí osmou hodinu – a samozřejmě podle získaných poznatků zařazovat metody a další činnosti jako výklad, videa, skupinové práce apod. Někdy metoda poslouží jako probuzení pro třídu, jindy zase pro uklidnění.

1)

Pětilístek

Základní a užitečná metoda, která se hodí především pro mladší žáky na základní škole. Cílem je zopakovat osobnost nebo událost. Pětilístek má pět řádků. Na prvním je jméno osobnosti. Na druhém jsou dvě vlastnosti této osoby v podobě přídavných jmen. Na třetím tři slovesa, které daná osobnost „provozovala“. Na čtvrtém věta o osobnosti, která má však pouze čtyři slova. Na posledním řádku je jedno slovo, jakýkoliv slovní druh, které je synonymem prvního řádku nebo osobnost shrne. Pár pětilístků si samozřejmě přímo v hodině musíme přečíst.

Metodu jde pochopitelně jednoduše upravovat, měnit slovní druhy, přidávat řádky atd.

Příklad:

Karel IV.
Moudrý Bohatý
Vládnout Stavět Cestovat
Karel IV. měl čtyři manželky.
Císař

2)

3-2-1

Metoda vhodná k jakékoliv aktivitě – videu, textu, obrázku, opakování. Úkolem žáka je napsat tři věci, které si pamatuje z látky. Dále dvě otázky, které vytvoří ze stejné látky pro spolužáky. A jednu doplňující otázku pro učitele, co ho z tématu ještě zajímá. Nebo klidně jednu věc, která přijde danému žákovi zajímavá.

Lze zase měnit, jak se hodí učiteli: tři stejné věci, dva rozdíly a jedna otázka.

Zároveň opět samozřejmě platí, že je vhodné si několik žakovských prací přečíst, bavit se o nich, diskutovat. Přínosné může být i touto metodou zakončit hodinu, vybrat práce, přečíst je a bavit se o nich teprve další hodinu, kdy učitel vrátí práce žákům a zároveň tím vrátí téma do hodiny a dochází k dalšímu opakování.

3)

10 slov

Extrémně jednoduchá záležitost. Pro mě i extrémně užitečná a několik let používaná metoda. Žáci se prostě musí vyjádřit jen v 10 slovech. Zadání by mohlo znít například následujícím způsobem: *„Váš úkol je si napsat nadpis průmyslová revoluce, a pod to pomocí odrážek udělat zápis, který ale může mít jen deset slov. Ne jedenáct, ne devět.“* Překvapivě funguje i u žáků, které to baví. Dobré je zmínit a nejdřív si pochopitelně rozmyslet, jestli mohou žáci psát větu (věty) nebo mají psát jen v bodech.

Pro mě jako učitele cvičení několik smyslů – žáci cvičí výrobu smysluplných zápisů, opakují, učí se vyjadřovat stručně. Žáci splní za tři minuty a dalších pět minut si můžete číst jejich díla. Zábavnější může být, pokud mají žáci udělat to samé, ale použít patnáct slov. Hned jak to dodělají, to samé, ale jen deset slov. A nakonec pět slov. To je donutí jít naprosto na dřev a najít to nejdůležitější z látky.

4)

Kiplingova analýza

„Držím si dobrých sluhů šestero, ti pečují o mne výborně tak, že jejich jména řeknu vám: Co, Proč, Kdo, a světe div se, Kdy a Kde a Jak.“ Kipling je samozřejmě „ten Kipling“, spisovatel. Tuto básničku napsal a já jí používám ve výuce. Žáci dostanou téma právě končící hodiny (nebo minulé) a musí odpovědět na otázky: Co? Proč? Kdo? Kdy? Kde? Jak? Opět jim to pomůže systematizovat jejich poznatky z hodiny do celku, který jim bude dávat větší smysl a je větší šance, že si něco zapamatují.

Je zřejmé, že metodu nemusíme používat na konci hodiny, ale jednoduše slouží k opakování učiva, v podstatě se jedná o analýzu. Lze například zpracovat i jako myšlenkovou mapu.

5)

Tahák

Opět jednoduché. Možná zábavné. A určitě překvapující (ale za minulé roky jsem zjistil, že různé formy taháků používá dost učitelů). Žáci dostanou malý otrhaný papírek a mají na něj napsat téma, které se zrovna opakuje. Samozřejmě zkrácené, klidně jen to, co zrovna žáci nevědí nebo v čem se necítí tolik jistí. Opět přečteme po skončení práce několik výtvorů.

Pokud nic jiného, alespoň se žáci naučí napsat pořádné taháky a navíc rukou, k čemuž jsou učitelé shovívavější, pokud je najdou. To vede zároveň k pro někoho kacířské myšlence – je možné nechat žáky vyrobený tahák nechat použít při testu, může se jedna jen o vzorečky nebo jen pár informací, která je nutné v testu aplikovat (to je samozřejmě pak zas nutné vyrobít „správný“ test, kde se informace z taháku nebude jen přepisovat, ale aplikovat). Možné jsou i další způsoby práce, pokud je například v plánu test s mnoha informacemi, tahák může být legální, jen pokud bude obsahovat x informací, ne víc.

6)

Záplava slov

Ani asi už nemusím psát „jednoduché“. Žáci dostanou několik slov – na druhém stupni základní školy například šest až osm. Jejich úkolem je slova propojit za prvé tak, aby dávala smysl. Za druhé tak, aby vytvořený text odpovídal tématu a kontextu. Slova tak mohou být například – Anglie – parní – James – špatné – dobré – zisk. Čím méně vět vytvoří, tím lépe, čím kratší, tím lépe. Slova je pak možná spojit například do následující podoby: „*Průmyslová revoluce začala v Anglii, kde James Watt zdokonalil parní stroj. Stroje se rychle šířily a svým majitelům přinášely velký zisk, dělníci to však odnášeli špatnými životními podmínkami. Dobré však bylo, že lidé mohli začít cestovat.*“

Opět krátké, k opakování sloužící cvičení. Několik studentů může svůj text přečíst. Zároveň se možné výzvu dělat těžší a těžší, jednou jsem dal studentům dvacet slov ke spojení.

7)

Dopis

V závěrečné desetiminutovce žáci píšou dopis žákovi, který na danou hodinu chyběl. V dopise mají popsat, co se o hodině dělo a především popsat probíranou látku, čímž si ji pochopitelně sami zopakují.

8)

Logický řetězec

Metoda tentokrát opět jednoduchá, ale cvičení už pro žáky složitější. Cílem je seřadit určité události, díky kterým se mohlo „něco“ odehrát. Jedna věc způsobí druhou, druhá způsobí třetí atd. Lze použít na začátku, kdy se téma ani nezačalo probírat a tudíž žáci musí dostat možnosti k řazení. Pochopitelně lze použít i k opakování. Osobně používám jen v prvním případě – vždy, když jsme látku ještě neprobírali, protože žáci musí extrémně přemýšlet.

Příklad: nedostatek půdy v Řecku – lidé upadají do dlužního otroctví – zisk nového území – nevyplatí se pěstovat obilí – příliv levného obilí. Žáci jen události seřadí – jednoduše k nim napíší číslo. *(Skutečné zjednodušené řešení bylo: nejdříve v Řecku nebyl dostatek půdy a úrody, proto museli získat nové území. Z nového území šlo do Řecka levné obilí, a proto se lidem nevyplatilo už obilí pěstovat. Když chtěli začít podnikat v jiném oboru, tak se zadlužili a upadli do otroctví.)*

Výborné cvičení pro chápání procesů, výborné cvičení pro pochopení příčin a důsledků, ale také nezamýšlených důsledků. A pochopitelně procvičování logického myšlení.

9)

Tenis

Žáci si v rychlosti připraví dvě až tři otázky na probírané téma. Učitel rozdělí třídu na dvě části, které jsou rozděleny imaginární sítí. Následně učitel určí, kdo bude první „podávat“, to znamená pokládat otázku. Zde začíná „hra“, opakování. Tenista míří, proto i žák míří – vybírá si žáka z druhé strany za sítí, kterému dává otázku. Pokud žák správně odpoví, má jeho strana bod. Pokud neodpoví, má bod strana, která se ptala. Na další otázku se ptá žák, na kterého byla mířena předchozí otázka. A tímto způsobem pokračujeme, dokud nedojde čas. Vůbec nevádí, pokud se otázka opakuje, alespoň se pozná, kdo dává pozor. Pochopitelně se žáci musí střídat, aby se „nestřílelo“ jen na žáka, který není připraven.

10)

Obal knihy

Žák má téma dnešní hodiny namalovat, jako kdyby šlo o obal knihy. Samozřejmě nejde o kvalitu malby, což musí učitel říct hned, protože půlka třídy si vždy stěžuje, že neumí malovat. Jde o myšlenku, nápad. Pokud bylo téma řecká kolonizace, nakreslí obal, kde bude například mapa s šipkami, kam Řekové pluli a co obsadili. Pokud bude téma průmyslová revoluce, nakreslí parní stroj nebo komíny z továren. Obal má samozřejmě ještě jméno autora a název knihy. Jde o jednoduchost, rychlost, připomenutí tématu a jeho základní myšlenky.

11)

4×4

Poslední roky moje oblíbená metoda. Žáci při ní výborně opakují, přemýšlí, ale především dávají věci do souvislostí. Počet slov (jmen) se může určitě měnit, používal jsem původně právě šestnáct, ale přešel jsem na dvacet.

Úkol žáků je vždy spojit čtyři pojmy z nabídky, která k sobě z nějakého logického důvodu patří. Celkově tak vzniknou čtyři čtveřice, pokud se budeme držet původního čísla pojmů. Žáci nemohou žádné slovo použít víckrát než jednou a naopak žádné slovo nesmí chybět. Postupně jsem zkoušel různé podoby této metody, ale nejlepší asi je na papír žákům napsat všech šestnáct slov do „zásobníku“ (tak je mohou postupně škrtat) a vedle toho vždy dva obdélníky slepené k sobě, kdy jeden má řádky (pro čtyři slova) a druhý je bez řádků – sem totiž přijde vysvětlení žáků, proč k sobě právě dané pojmy spojily. A takto na papír dát čtyřikrát dva slepené obdélníky. Pokud není argument, řešení je neplatné. Důležité je proto žákům připomenout, že úkol nemá jedno řešení, pokud budou jejich argumenty dávat smysl, musí být uznány. Příklad: jeden člověk seřadí v první čtveřici jména k sobě, protože jsou z 8.A, a v druhém případě vytvoří čtveřici a v ní žáci z 8.B; druhý je rozřadí na kluky a holky. Tak jako tak, smysl a logiku to má.

12)

Právě probíráme...

Jednoduché opakování – žáci v podstatě vyrábí plakát na poslední probíranou látku. Hodí se vždy, ať už probíráte dlouho dobu jedno důležité téma nebo naopak více malých témat, žáci vyrábí přehled, třídí informace na podstatné a nepodstatné. Podle toho, jaké žáky učím, lze metodu upravovat. Mladší žáci mohou spíše kreslit, starší spíše psát. Klíčové je si uvědomit, co vlastně probíráme, zařadit látku do kontextu a udělat si v hlavě přehled. Klidně je možné „plakát“ na týden vylepit na dobře viditelné místo. Je nutné si uvědomit, že žáci mají hodně předmětů, probírají hodně témat a přichází vám na hodinu, aniž by nutně věděli, co se vlastně zrovna probíralo, „nejsou“ v obraze.

13)

Jeopardy

Jeopardy je televizní hra na způsob „Riskuj“, s tím rozdílem, že zde jsou odpovědi a vy na ně musíte přijít s otázkou. Jednoduché a krátké opakování. Na tabuli napíšu X slov a žáci mají chvíli, aby přišli s vhodnou otázkou. Samozřejmě jakmile cvičení chápou, je zbytečné psát například jméno v prvním pádě a psát otázku, ale zajímavější se stává metoda, pokud změníte číslo, pád apod., aby to bylo trochu komplikovanější. Vhodné je napsat podobně deset slov a oznámit žákům, že si jich musí vybrat třeba šest. Pět jich bude v prvním pádě, u pár dalších bude jiný pád a například dvě budou celá spojení typu „*protože nechtěly další válku*“. Důležité. Úkolem žáků je otázka, ne doplňovačka typu: „*Francie a Anglie podepsaly Mnichovskou dohodu, protože...*“. Správně řešení tedy vypadá následujícím způsobem: „*Proč Anglie a Francie podepsaly Mnichovskou dohodu? Protože nechtěly další válku.*“

Metodu je možné dotáhnout do další úrovně a to takovým způsobem, že si připravíte plnou verzi Jeopardy s několika tématy, bodováním, odměnami apod. Vlastně si ve třídě zahrajete úspěšnou televizní hru s tématy, které si vy doma připravíte. Lze hrát například po řadách či jiných skupinách, záleží, kolik žáků máte ve třídě. Tuto plnou verzi je možné připravit digitálně a mít ji uloženou i na další použití. Odkaz najdete zde: <https://jeopardylabs.com/> .

Války	Politické osobnosti	Athény	Sparta	Život
100	100	100	100	100
200	200	200	200	200
300	300	300	300	300
400	400	400	400	400
500	500	500	500	500
		Team 1 1700 + -	Team 2 700 + -	

14)

Dvojice

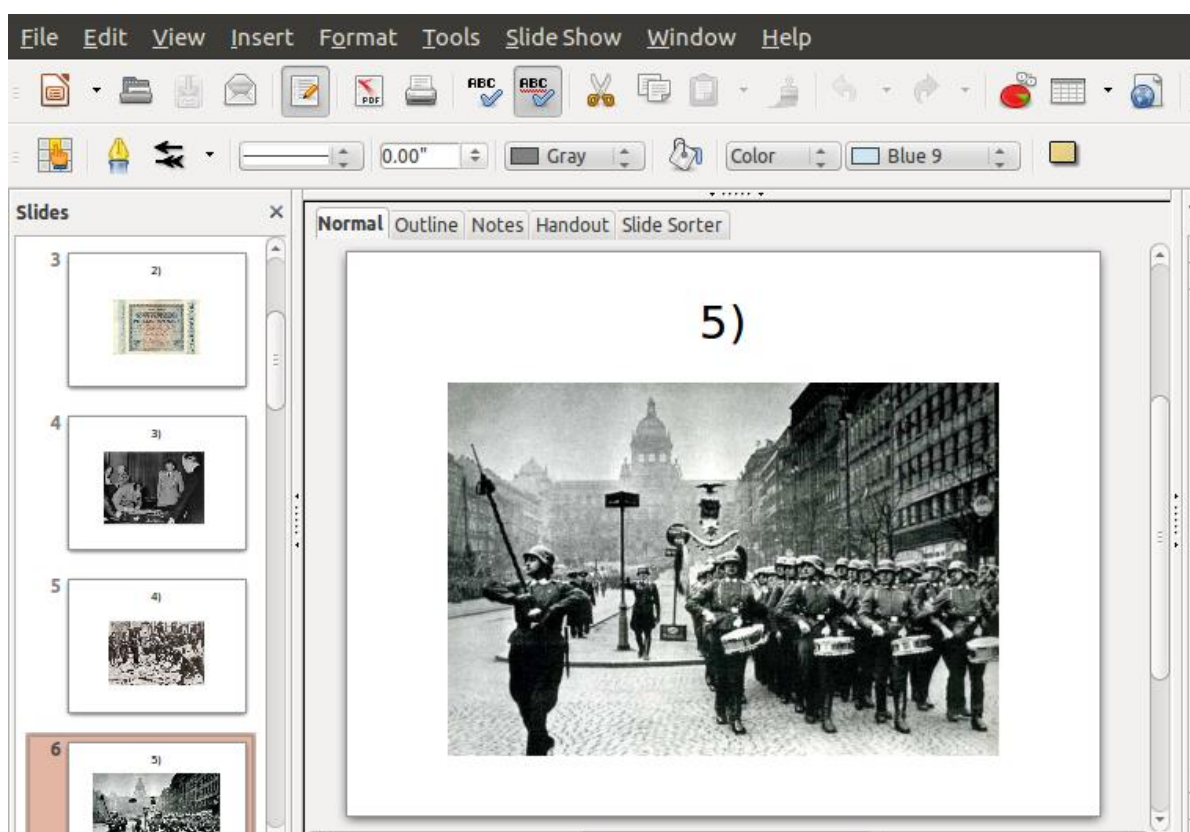
Opět krátké, jednoduché, přehledné a informace třídící cvičení. Horší už je to s opravováním. A žáci tuto metodu také zrovna nemusí, ale to je dáno tím, že je už složitější. Jde o dva sloupce, kde je úkol žáků spojit pojem z levého sloupce s dalším pojmem na straně pravé. Kolik řádků bude mít cvičení, je na každém učiteli. Osobně používám většinou dvacet řádků. Žáci mohou jednotlivá pole barvit, ale jednoduché je, když si hned na začátku řádky levého sloupce očíslojí od jedničky až do dvacítky a pak už jen připisují čísla na druhé straně. Možná je společná oprava, kdy si žáci vymění papíry ve dvojici a společně opakujeme a říkáme si, jaké bylo správné řešení. Opět se zde stává, že žáci najdou jinou dvojici, než jsem zamýšlel. Pokud to dává smysl, uznávám to jako správně s tím, že samozřejmě na jiném řádku jim to ale nevyjde, což je právě důvod, proč je cvičení složité a ne vždy populární.

<u>Svatý Vojtěch</u>	<u>Jitka</u>
<u>Slavíkovci</u>	<u>28.září</u>
<u>České pověsti</u>	<u>Založení biskupství v Praze</u>
<u>Břetislav</u>	<u>Slavíkovec; 2.pražský biskup</u>
<u>Václav</u>	<u>Libice</u>
<u>Rastislav</u>	<u>První české mince – denáry</u>
<u>Svatopluk</u>	<u>První Přemyslovec</u>
<u>Sámo</u>	<u>Svatá Ludmila</u>
<u>Boleslav II.</u>	<u>Kosmas</u>
<u>Kazi, Teta, Libuše</u>	<u>Příchod Konstantina a Metoděje</u>
<u>Boňvoj</u>	<u>Tři pruty</u>
<u>Boleslav</u>	<u>Bitva u Wogastisburgu</u>
<u>Babička Václava</u>	<u>Krok</u>

15)

Foto prezentace

Částečně podobné cvičení, tentokrát však učitel připraví prezentaci složenou jen z obrázku a úkolem žáků je napsat na papír, kdo nebo co na obrázku je (v krátkosti, není to slohová práce). Samozřejmě některé obrázky budou těžší, některé jednodušší, některé viděli v hodině, některé neviděli. I tak je to opět „něco jiného“ a žáky to většinou baví a pak o tom diskutujeme. Jedná se vlastně o jednoduchou „poznávačku“, kterou lze použít v každém předmětu.

16)

Breaking News

Pro žáky naprosto překvapivé cvičení. Jedná se o opakování nějaké důležité události formou zpravodajství. Žákům vždy vyprávím, ať si představí, že moderátorka zpráv právě uvádí důležitou reportáž a za ní musí být úvodní obrázek a titulek k reportáži, která bude odvysílána za moment. A vytvořit tuto obrazovku je právě úkol žáků. Stejně tak samozřejmě může jít o noviny.

Obvykle dávám žákům svobodu, ať si vyberou, jakou událost uznají za vhodnou, jen je omezím tématem. Dále samozřejmě záleží na možnostech učitele, respektive školy, jestli žáci mohou lehce na počítače, mají tablet nebo mohou použít mobil. Dříve jsem neměl možnost využívat techniku v hodinách, proto jsem měl pro žáky připravený papírový template, a pokud se mi některé z žakovských děl líbí, vypracuji ho sám doma na počítači a další hodinu se k tomu vracíme, což je další dobrý bod, protože tím opět opakujeme. Dnes studenti pracují sami na mobilu. Cvičení často zadávám stylem „*tři breaking new na téma X*“ a nechávám žáky vybrat, jestli to pojmu vážně nebo spíš kreativněji.

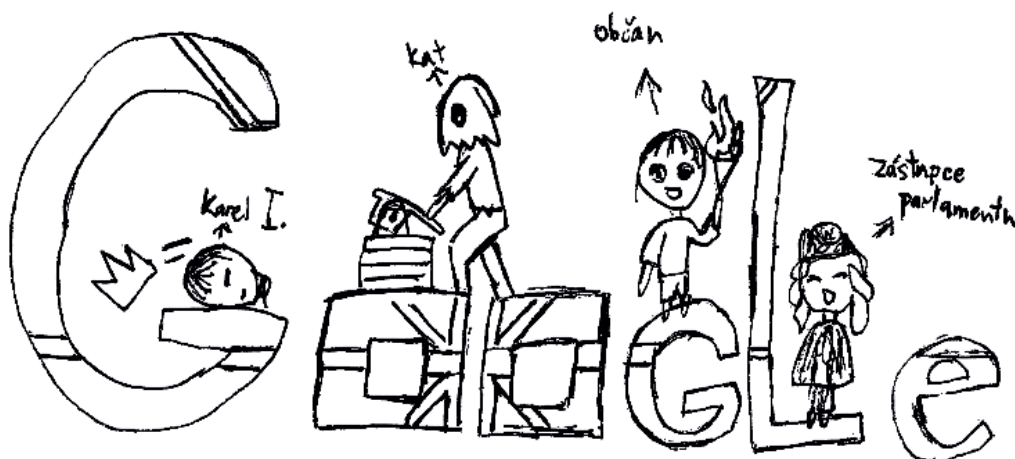
Template můžete najít zde: <http://www.classtools.net/breakingnews/>

17)

Google Doodle

Pokud víte, co Google Doodle je, nemusím vám cvičení představovat. Google Doodle je upravené Google logo k důležitým výročím. Místo klasického barevného loga „Google“ se tak objeví 17. listopadu logo „Google“ jen v červené a modré a mezi písmeny budou klíče, které zvonily na konci roku 1989 a společnost Google nám tím připomíná výročí Sametové revoluce. Úkol žáků je úplně stejný. Samozřejmě může jít o výročí, které právě probíhá, ale taky jsem říkal žákům, ať si představí, že „dnes je výročí nástupu Hitlera k moci“. Pak v písmeně „G“ byly oči a knírek, v „O“ hákový kříž, v druhém „O“ přeškrtnutá šesticípá hvězda atd.

18)

T-graf

Pod označením T-graf se skrývá opravdu jednoduchá (ano, zase...) metoda. Nakreslíme na tabuli velké „T“, nad horní část písmena dáme výrok „*Křesťanství je násilné náboženství*“ nebo „*Jan Lucemburský byl nejlepší český panovník v historii*“ a na jednu stranu pod horní část „T“ dáme „pro“ (podporující výrok) a na druhou „proti“ (odporující výroku). Žáci mohou pracovat samostatně i ve skupinách. Jednotlivá pro a proti můžeme poté samozřejmě zapsat na tabuli a dále s nimi pracovat, diskutovat nad nimi.

19)

Fakebook

Metoda, při které se žáci dokážou odvázat. Jak název napovídá, žáci tvoří falešný facebookový profil nějaké osobnosti. Samozřejmě musí mít jméno a osobní informace (stav, bydliště), další úkoly jsou zajímavější – přátelé, nepřátelé, zájmy a především příspěvky z pohledu dané osobnosti psané žáky. „24. prosince. Papež mě přechytračil a nechal mě korunovat římským císařem!“ Facebookový příspěvek, status, za Karla Velikého z pohledu žáka. Žákům cvičení jde, proto obvykle přidávají další věci, obrázky s komentáři, chat, co daná osobnost „lajkla“, do jaké skupiny patří apod.

Lze tvořit bez starostí klasicky na papír, ale samozřejmě dnes už existují generátory, kde žáci jen zadají na mobilu údaje a výsledný profil zpracuje webová stránka či aplikace. Jeden z takových generátorů je k dispozici například zde: <https://www.classtools.net/FB/home-page>.

The screenshot shows a web browser interface for a site called "fakebook". The header has the "fakebook" logo and a disclaimer: "Disclaimer: This tool is for educational purposes. It is NOT affiliated with Facebook or any other social networking site." The main content area displays a profile for "Martin Luther King" with a profile picture, a bio, and a "Friends" list. A post by "Jo Ann Robinson" is visible, and a comment form is open. The form has a yellow highlight with the text: "HOW TO add a YouTube video to POSTS HOW TO use 'likes this.' for COMMENTS". The form fields are: Author (Fred Gray), Content (I think she was arrested.), Date (March 3, 1956), and Image (Autoselect from websearch (default)). A disclaimer for the image selection function is also present. A yellow sidebar on the right contains various utility links like "New", "Save", "Animate!", "Search", "Browse", "Print", "Embed", "Download", "Premium Login", "Helpsheet", "Contact", and "Markscheme".

Svatební pozvánka

Při použití této metody už na mě devátáci zírali s úsměvem, jestli to myslím vážně (ale dopadlo to chvalitebně). Jejich úkol bylo vybrat si dva ze tří diktátorů (Stalin, Mussolini, Hitler) a vytvořit fiktivní pozvánku pro jejich nejhezčí den v životě. Samozřejmě hlavní úkol je „skrytý“ – jedná se o hledání společných prvků zabalených do zábavnější formy, než je zvykem ve škole. Můžete dělat svatební pozvánku pro Žižku a Husa, ale součástí pozvánky je krátký text, v kterém by mělo být vystiženo, co dvě osobnosti mají společného a proč „mají“ svatbu. Svatební pozvánku má i svou vizuální stránku, pokud to žáci stíhají, každopádně alespoň minimální úprava textu je nutná. Dále žáci už sami psali například program svatby, co mají mít hosté sebou nebo naopak jaké oni očekávají dárky. Výborné cvičení pro kreativitu a vtípky.

21)

Kahoot

Kahoot je dnes snad už dokonce legendární aplikace, při které studenti odpovídají na mobilu (či jiném zařízení) na kvíz, který si učitel může sám předem připravit, nebo může použít kvíz jiných učitelů, kteří své kvízy nastavili jako veřejné. Možnosti se mění, aplikace se neustále vyvíjí, od původní jediné možnosti (pokud se bavíme o bezplatné verzi Kahootu), což byl kvíz, má dnes učitel dnes další a další možnosti (například řazení apod.)

Zase existuje několik možností, jak s Kahootem pracovat. Je mi jasné, že nejjednodušší je prostě o přestávce najít Kahoot kvíz na potřebné téma, které už někdo zpracoval, ale to jsem zatím nikdy neudělal, pravidelně dávám studentům vypracovat Kahoot samostatně a to takovým způsobem, že na závěr hodiny zadám téma(ta), studenti zpracují několik otázek a možností, já si následně vše přečtu, zpracuji, vyfiltruji, vyberu některé otázky, zadám do Kahootu a další hodinu děláme společně kvíz. Existuje jediný důvod, proč Kahoot používám tímto způsobem, a tím pochopitelně je, že se jedná o dvojí opakování tématu.

1 Quiz
Co za poslední ro...

2 Quiz
Co naopak Alena ...

3 Quiz
Kdo se stal prezid...

4 Quiz
Kdo se stal vicepr...

5 Quiz

Co za poslední rok dokázala Alena Schillerová?

RAVA

Remove

Stát se nejsledovanější osobou na českém Instagramu

Zaměstnat několik profesionálních fotografů kvůli svému Instagramu

Při označení "horny biker milP" na Twitteru poděkovat za kompliment

Několikrát se "nelegálně" ostříhat

Question type
Quiz

Time limit
20 seconds

Points
Standard

Answer options
Single select

Image reveal
Original 3x3 5x5 8x8

Pyramida

Pro další cvičení je potřeba si představit pyramidu, která má tři patra, dohromady šest polí pro psaní (1-2-3 = vrchol – střed – spodní patro). S podobnou pyramidou lze pracovat více způsoby. Na vrchol můžeme napsat názor (student, ale i učitel), přičemž střední patro poslouží jako místo, kam patří dva podpůrné argumenty pro na vrcholu napsaný názor. Spodní základní patro pak může patřit dalším méně důležitým argumentům nebo pro rozvinutí argumentů předchozích. Pyramidu ale lze použít i pro zpracování informací například z videa nebo z minulé hodiny. Na vrchol základní informace, pak další a další informace. Nebo na dolní patro můžeme dát kontext (socialismus – normalizace – pražské jaro) a na další patra konkrétní informace (upálení Jana Palacha na vrchol, další detaily pro střední patro)

Citát

Jednoduché cvičení na úvodní zahřátí (nebo samozřejmě i na konec hodiny) je přečíst (ukázat) žákům citát a o něm diskutovat nebo je nechat sepsat vlastní myšlenky (analyzovat, porovnávat, sepsat pro a proti). Pár prací lze zkusit přečíst, nebo až následující hodinu, čímž se téma vrátí do oběhu. Stejně lze pracovat s tvrzením („*Stres je potřebnou součástí našeho osobnostního růstu*“). Nejlepší je, pokud určitým způsobem provokuje a vážně vyvolá diskusi a argumenty.

Cvičení může sloužit jako opakování, ale spíše pochopitelně k přemýšlení, nejlepší se mi zdá použít cvičení jako rozbušku k nějakému tématu, kdy žáci napíší svůj názor, přečtení několika prací může vyvolat další diskusi, následně se začne skutečně probírat nové téma, v takovém případě se bude jednat o určitý brainstorming. Místo toho, abychom začali s výkladem, zjistíme, co žáci o tématu ví, co si myslí. A následně to buď potvrdíme, nebo vyvrátíme, protože práce s chybou je podstatná část procesu učení.

24)

POV

Užitečné cvičení je zadat téma či otázku a nechat ji zpracovat z pohledu různých lidí, čímž zjistíme, jestli žáci látku vážně pochopili. A pochopení je klíčem k naučení. Například vysvětlit osvícenství z pohledu papeže, lékaře a sedláka. Lze samozřejmě psát i z pohledu různých regionů a států (zeměpis) či například ideologií („*Co řekne liberál a co socialista na progresivní zdanění?*“ v občance). Tento typ cvičení se extrémně hodí i do distanční výuky a ověření pochopení látky. A otázkou je, jestli přesně tento typ otázek nepatří do testu. V distanční výuce se jinak psát testy nedali.

25)

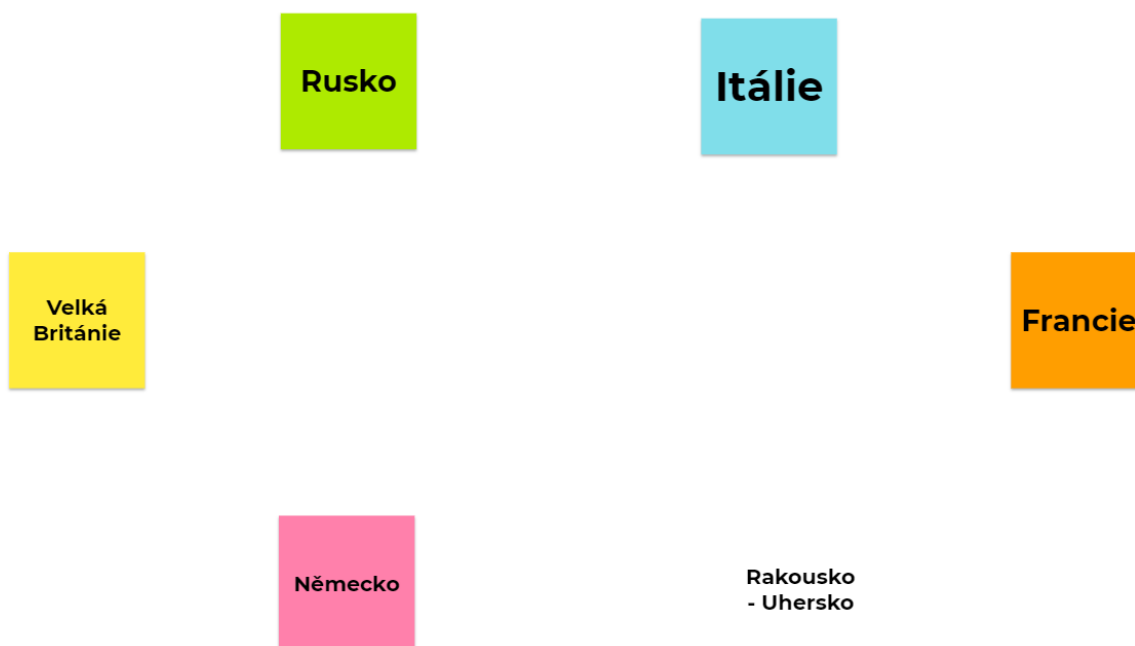
POV II.

Podobné předchozímu cvičení je psaní o určitém tématu (Studená válka) z různých oborů a pohledů (kulturní, politický, ekonomický, bezpečnostní, ekologický...). Lze například zadat různé obory do skupin, což by šlo pochopitelně i v předchozím cvičení.

26)

MC (podle kolegy, od kterého jsem metodu opsal)

Další cvičení se těžko vysvětluje, ale představte si na tabuli či Jamboardu například čtyři pojmy nebo jména (Masaryk – Beneš – Hrad – Londýn) a úkolem studentů je najít mezi jednotlivými pojmy a jmény vztahy, spojit je a vztah popsat. Záleží, jestli pracujeme virtuálně, na tabuli nebo na papíře. Lze skutečně doplňovat šipky a nad šipku vztah („Londýn + Beneš = sídlo za druhé světové války“). Další možnost je, že do cvičení vložíme nabídku s oněmi vztahy a necháme žáky vybírat, spojovat, to je vhodné především, pokud mohou žáci pracovat alespoň ve dvojicích. Nejlépe funguje, když chceme popisovat, analyzovat, složité vztahy, například mezi státy před první světovou válkou, kde existovala spojení, staré spory, cvičení takto dokáže odhalit motivace jednotlivých států, proč jít do války.

27)

Tři klíčové události

Jednoduché na organizaci. Tři klíčové události v životě Karla Marxe. Tři klíčové události, které vedly ke vzniku nacistického režimu. Podle času a úrovně studentů lze samozřejmě doplnit o vysvětlení, argumenty, proč zrovna tyto události byly klíčovými. Lze odevzdávat a opravovat, ale samozřejmě lze použít i jako podnět k diskusi.

Hrdina vs Padouch

Opět jednoduše pochopitelné cvičení. „Napiš *x* věci, za které lze Napoleona považovat za hrdinu a *x* věci, za které lze Napoleona hodnotit jako padoucha.“ Dobré cvičení nejen jako opakování, ale i pro uvědomění si, že velké osobnosti nemusí být jen dobré (Churchill, Napoleon, Masaryk, Washington) nebo špatné (neopovážím se jmenovat...). Podle mě extrémně užitečné cvičení. Platí pro většinu cvičení, ale i toto cvičení, které se zdá být jednoznačně dějepisným, lze přenést do jiných předmětů – nejen občanka, zeměpis, ale i například přírodopis, kde lze probírat, proč je to a to zvíře „hrdina“, ale i „padouchem“.

HERO OR VILLAIN?

Martin Luther

November 10, 1483 – February 18, 1546

Battled corruption in the Catholic Church, starting the Protestant Reformation

“Why does not the pope... build this one basilica of St. Peter with his own money rather than with the money of poor believers?”

Translated the Bible into native languages from traditional Latin

“God writes the Gospel not in the Bible alone, but also on the trees, and in the flowers and clouds and stars.”

Inspired a bloody uprising called the German Peasants' War, and was critical of both sides

“God's anger with them is so intense, that gentle mercy will only tend to make them worse; while even sharp mercy will reform them but little. Therefore, in any case, away with them!”

His reputation was severely damaged after he gave a friend permission to commit polygamy

“If a woman becomes weary and at last dead from bearing, that matters not; let her only die from bearing, she is there to do it.”

Feats:

- ★ Wrote his Ninety-five Theses, outlining the corruption of the Catholic Church and need for reform, which spread rapidly across Europe
- ★ Invoked Christian values such as love, patience, charity, and freedom with his Invocavit Sermons, and reminded people to trust God's word rather than violence to bring about change
- ★ Translated a new version of the Bible into German using his own doctrine, making it more accessible
- ★ Loved music in the church, and wrote many hymns
- ★ Has recently been recognized by the Catholic Church as a “witness to the gospel”

Failures:

- ★ Excommunicated by the Catholic Church and declared an outlaw after refusing to recant his writings
- ★ Questioned whether Islam was a legitimate religion
- ★ Wrote anti-Semitic treatises advocating for the destruction of synagogues, the seizure of Jewish property, and the forbidding of rabbis from preaching
- ★ Hitler named Luther as one of history's greatest reformers in his autobiography, *Mein Kampf*, and the Nazis later used Luther's writings as justification for their treatment of Jews
- ★ Grew short-tempered later in life and increasingly harsh in his writings

YOU Be the Judge!

©2017 Teacher's Discovery® 3P2171

29)

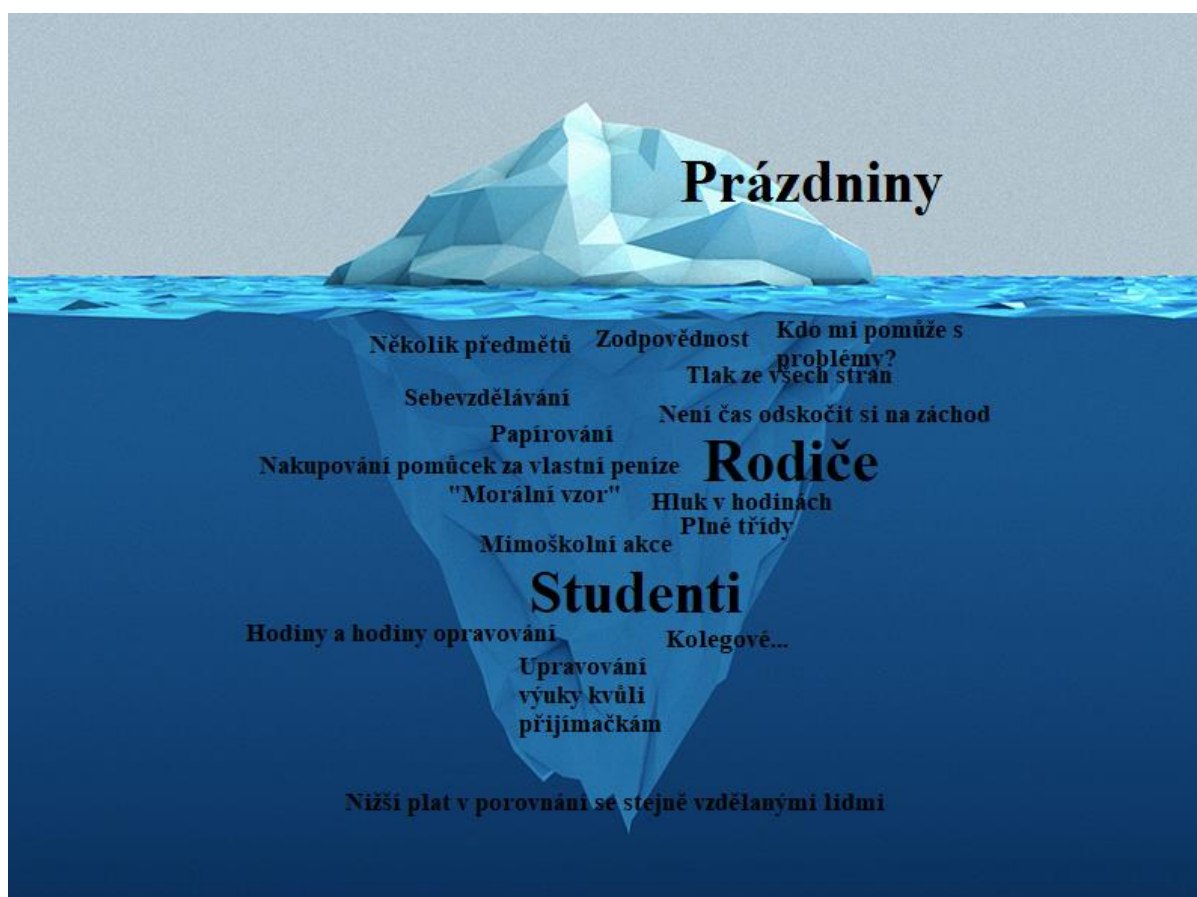
Řešení problému

K žákům spadne „problém“ a jejich úkol je zvážit pro a proti a případně rozhodnout. Postavíme v našem městském státě chrám pro bohy, který se bude stavět patnáct let? Půjdeme do války? Spácháme atentát na panovníka, abychom si mohli založit svůj vlastní stát? Zvýšíme daně? Samozřejmě lze vymýšlet další a další příklady prakticky ve všech předmětech. Je to jedna z šancí, jak „zažít dějepis“ a dostat se alespoň částečně, zjednodušeně, do reality.

30)

Iceberg

Možná známá metoda a klasika všech klasik, ale jistý si tím být nemůžu. Metoda ledovec je pochopitelně odvozena od skutečného ledovce, kdy vidíme jen povrchovou část a většina ledovce je našemu zraku skryta. Stejně je i využití ve výuce. Horní část patří něčemu, co je vidět, ale zbytek, většina práce, patří jevům, které nejsou na první pohled jasné. Příčiny první světové války, například. Obecně příčiny snad každé války a různých konfliktů. Ale cvičení lze použít ve velkém množství dalších případů, na obrázku jsem vypracoval ledovec pro povolání učitele, stejně tak lze vymyslet ledovec pro další povolání. Pro úspěchy lidí a firem. Pro kontinenty, státy. A tak dále.

31)

5-5-5

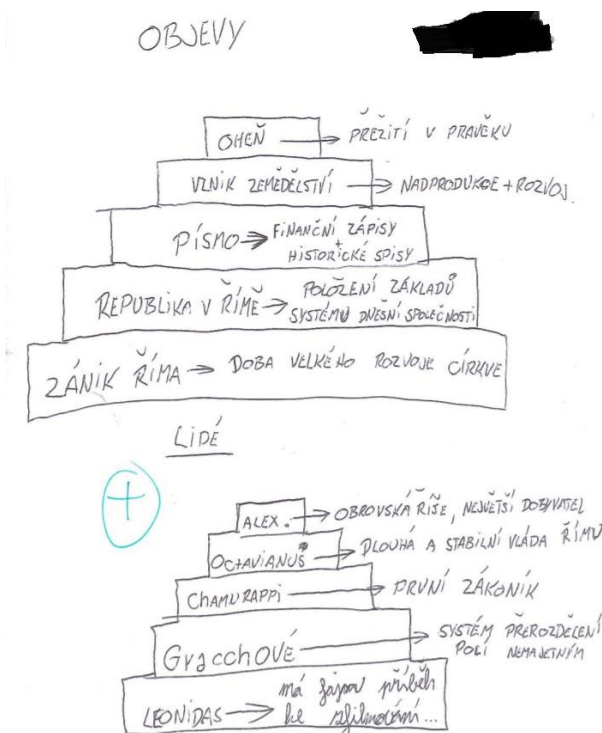
Následující cvičení má tři části. Část první je vybrat pět klíčových slov nebo spojení, následně tyto klíčová slova seřadit podle důležitosti (druhá část). A následně na každé klíčové slovo vytvořit větu tak, aby bylo jasné, že daný člověk pojem pochopil v kontextu (to znamená, pokud čteme text kritizující náboženství, i věty by měly být rekapitulací, ne vlastní názor nebo vlastní vysvětlení náboženství). Použít lze jednoduše jako opakování na začátku hodiny, na konci hodiny jako rekapitulaci právě probrané látky, nebo samozřejmě jako práci s videem nebo textem.

Hierarchie

Metoda, s kterou jsem teprve začal (což znamená, že je v chodu jen dva roky...) a ještě ji hodlám zkoušet a vylepšovat. Jak název napovídá, jde o řazení. Řadit můžeme cokoliv a kohokoliv, jde ale především o řazení významu (lidí, objevů..) a argumentování, proč zrovna první král v hierarchii je první.

Nejlepší pro praktické využití se mi zdá použít metodu přes pyramidu, kde bude znázorněna ona hierarchie a kdy například na vrcholu bude „nejlepší panovník“. Představte si například následujících šest panovníků – svatý Václav, Přemysl Otakar, Přemysl Otakar II., Jan Lucemburský, Karel IV. a Jiří z Poděbrad. Úkolem pro studenty je seřadit panovníky podle významu pro české dějiny (ale samozřejmě toto kritérium záleží na každém učiteli). Pyramida má pět pater, panovníků je šest – jednoho je nutné vyhodit. Co je ale nejdůležitější, nejde jen o bezduché seřazení, ale vedle pyramidy musí studenti vypsát argumenty, proč zrovna ten a ten panovník je první, proč zrovna X vyřadili, proč je Přemysl Otakar důležitější pro naše dějiny v porovnání s Přemyslem Otakarem II. Opakujeme dějepis, procvičujeme porovnávání a argumentování. Výsledek může mít každý jiný, pokud je podložen argumenty. Neexistuje jedno správné řešení.

Vhodné i pro analyzování textu.

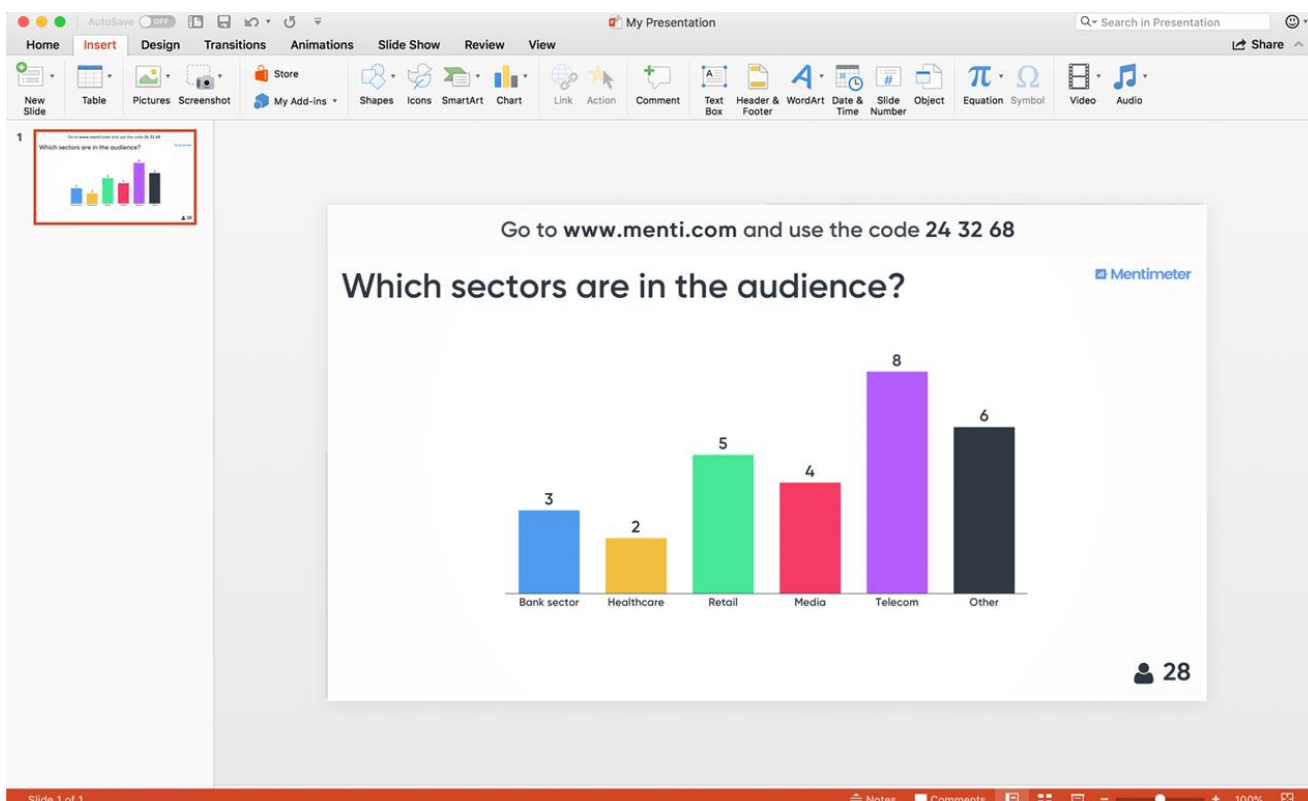
33)

Mentimeter

Aplikace, která vám dává opět několik možností. Hlavní přínosem je varianta, kdy výklad proložíte jednoduchou a krátkou interaktivní vsuvkou – žáci mohou jen odpovídat na otázku, ale také hlasovat, psát klíčová slova apod. To je Mentimeter. Aplikace, do které zadáte cvičení a pak jej přenesete na studenty během hodiny, kteří se tak zapojí do hodiny.

Abych byl konkrétní, tak Mentimeter nabízí odpovídání na otázky pomocí klasického hlasování pro možnosti, ale také vytváří slovní mraky, to je jedna z nejužitečnějších možností podle mého názoru. Další klasické možnosti jsou řazení (škály) a jednoduché odpovídání celou větou.

Mentimeter se krom výše vyjmenované možnosti (zapojení třídy do výkladu) dá použít i jako opakování, úvodní brainstorming, nebo například pro zpětnou vazbu.

Wordart

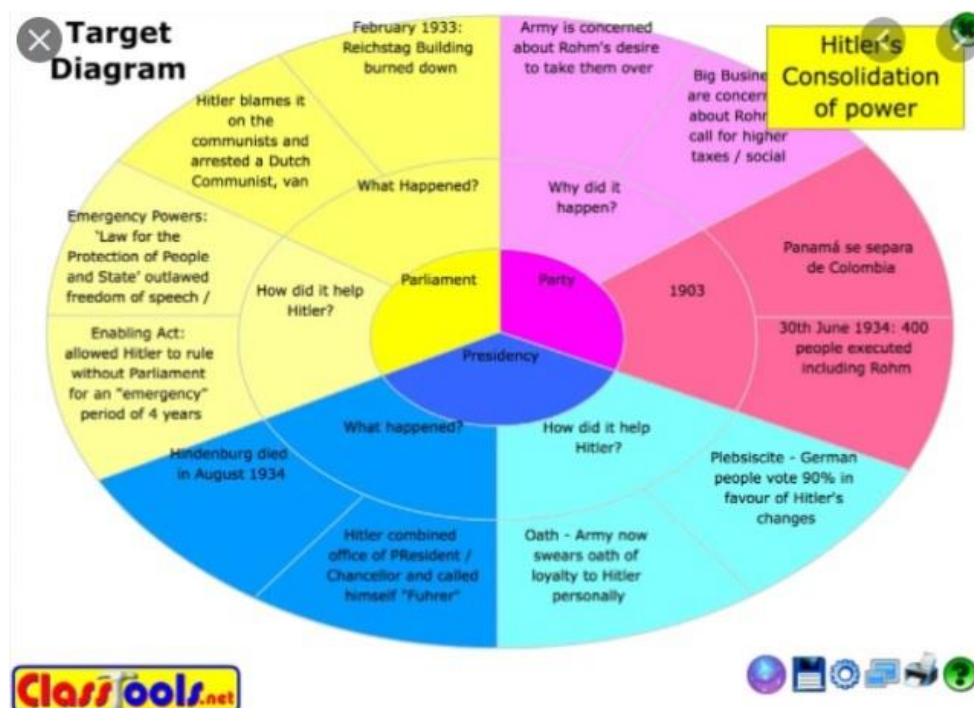
Další internetová stránka. Tentokrát jednoduchý generátor „slovních mraků“ – žáci zadají klíčová slova, nastaví barvy, velikost (čímž zdůrazní některé pojmy, některé naopak odsunou do pozadí), nastaví i tvar obrazce a další věci. Ideální na závěrečné opakování tématu. Vhodné jak do školy, pokud mají všichni k dispozici mobily, tak samozřejmě i pro distanční výuku, kde je to přímo ideální možnost jak zopakovat téma hodiny. Na závěr může vzniknout výstava prací.

Target diagram

Jedna z nejsložitějších metod v příručce. Představte si klasický terč (například na šipky). Ve středu terče jsou hlavní body, argumenty. Tím, jak směřujeme od středu terče směrem k okraji, tak jsou body a argumenty méně podstatné. Už jen v takovéto podobě lze metodu použít.

Ale taky můžeme terč ještě rozdělit například na čtyři části a zvolit si kategorie, což doporučuji, protože se tím cvičení stane náročnějším a teprve tehdy to bude skutečná analýza. Lze analyzovat příčiny, důsledky, ale i čistě nějaký stav či proces. Lze použít v dějepise a občance, ale určitě taky v zeměpise a snad i v dalších předmětech. Ukázkové téma by mohlo být například „důsledky únorového převratu z roku 1934 v Československu“ nebo „příčiny nástupu Hitlera k moci“ (ale také „důvody dlouhodobě vysoké nezaměstnanosti ve Španělsku“) – terč rozdělíme na čtyři části, zvolíme kategorie, například politické, ekonomické, bezpečnostní a společenské. Studenti pak už jen doplňují cvičení, samozřejmě mohou pracovat například ve dvojicích. A nebo pokud máme čtyři kategorie, tak můžeme vytvořit skupiny po čtyřech a každý žák zpracuje svou kategorii v určitém časovém limitu a následně sdílí výsledky své práce ve skupině. Nemusí se tedy nutně jednat už o probrané učivo, ale lze použít i jako úkol ke zpracování nových informací.

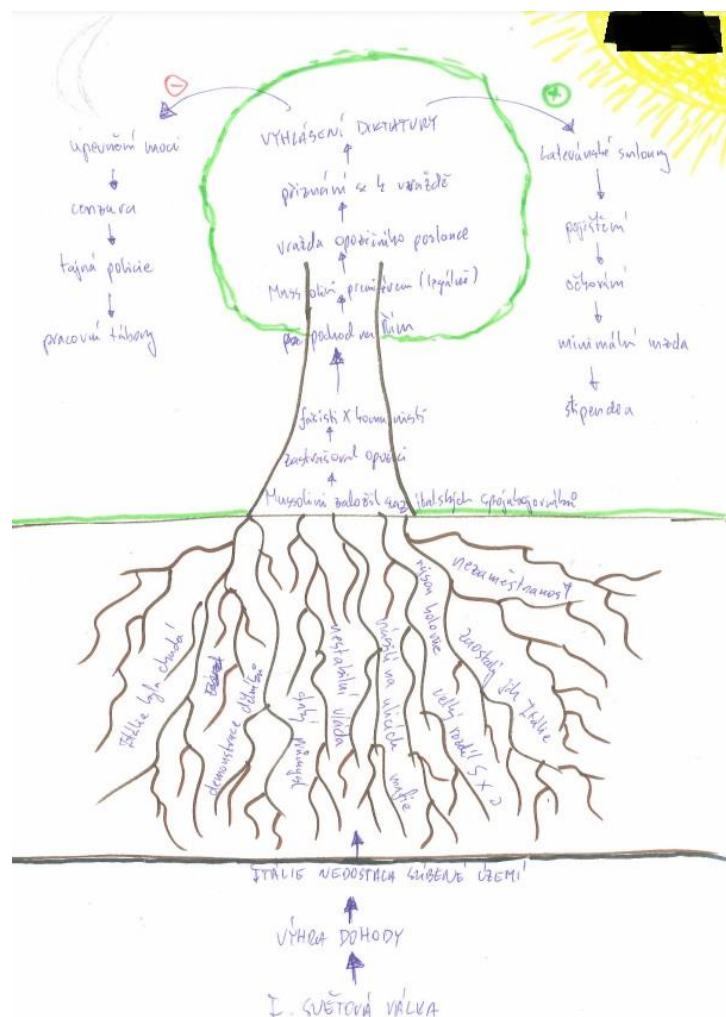

36)

Strom

Opět se nezapře, že učím dějepis, protože v metodě jde především o příčiny a důsledky. Strašně organizačně jednoduchá věc. Představte si, že uprostřed pracovní plochy, například papíru, udělám horizontálně čáru. Pod čarou jsou kořeny, nad čarou kmen a větve. Prostě klasický zjednodušený strom. Kořeny představují příčiny, čára a kmen mohou znamenat začátek události nebo přímo událost, větve pak důsledky.

Kořeny tak například mohou představovat příčiny vzestupu fašismu v Itálii, „kořeny vzestupu“, důvody, proč se fašismu podařilo usadit zrovna v Itálii. Čára představuje nástup fašismu, oficiální zisk moci, tedy pochod na Řím. Jednotlivé větve představují fašistické upevnění moci, co používali fašisté za metody, jakou politiku uskutečňovali apod. Samozřejmě vše může být propojené, dokonce by to tak mělo být – z jedné větve vyroste další menší.

Alpha box

Další jednoduchá věc, která se hodí pro třetíáky na prvním stupni, stejně jako pro maturanty. Jde o seznam písmen z abecedy, kdy studenti mají najít slova z probrané látky s tím, že vždy musí začínat daným písmem abecedy. Samozřejmě s cílem zaplnit celý „box“ a všechny pojmy vysvětlit.

Pro studenty je cvičení ale vážně náročnější, není tak jednoduché, jak by se mohlo zdát, protože když se studentů zeptám, co je oligopol, tak mi to 99 studentů ze 100 poví. Ale pokud jim dám Alpha box a řeknu: „*Půl roku jsme probírali ekonomii, zkuste zaplnit Alpha box termíny z ekonomie a ekonomiky a zároveň termíny vysvětlit,*“ pro studenty je těžké pojmy vyhrabat. Proto jsem cvičení zadával zatím vždy do dvojic a po pár minutách jsem na tabuli napsal nápovědu, v podstatě šlo o témata, která jsme probírali. (A třetíáci mohou například zaplnit box zvířaty nebo mohou trénovat slovní zásobu v angličtině.)

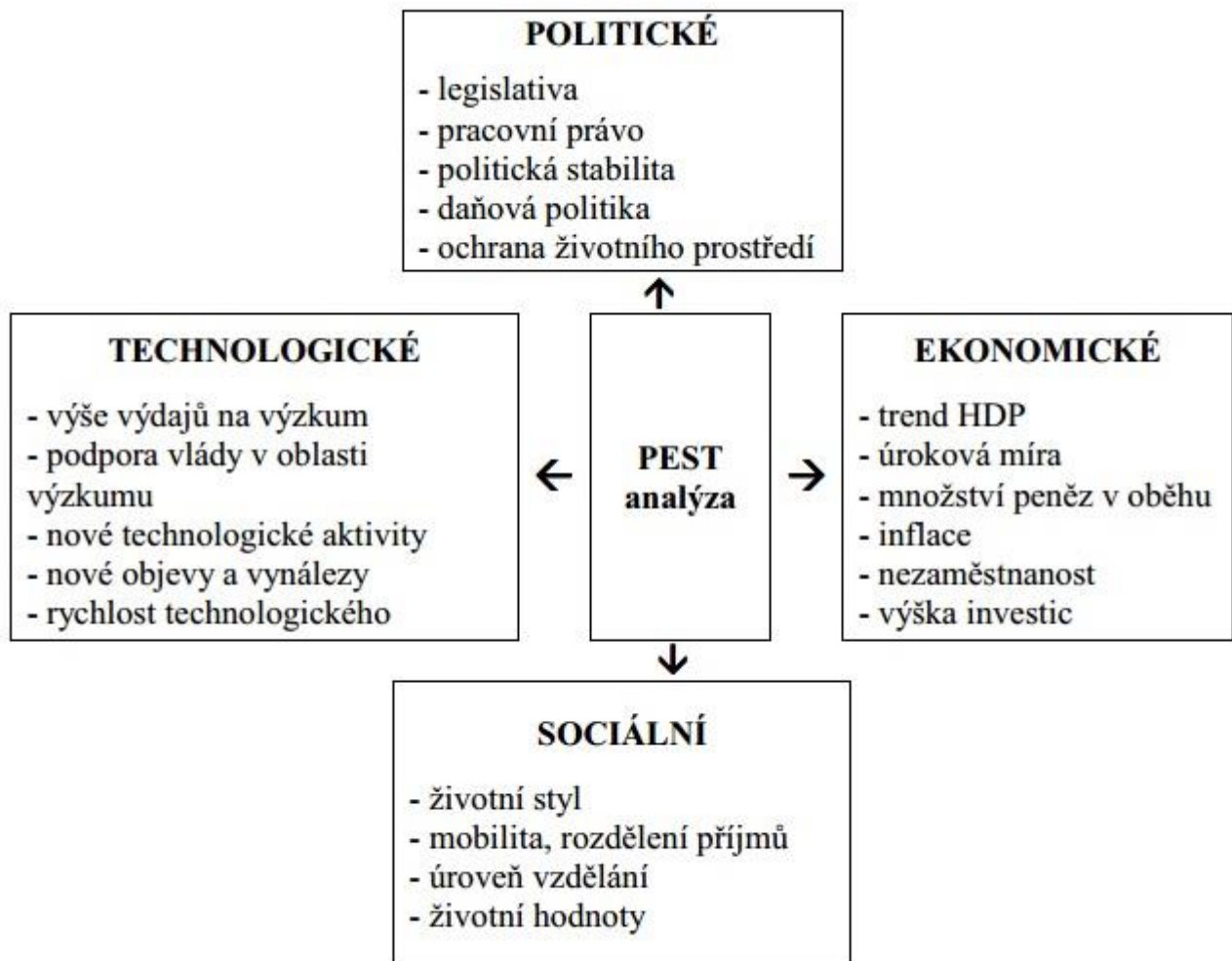
Alpha Box lze najít na internetu volně ke stažení, ale často s nějakou poznámkou v angličtině, proto spíš doporučuji vyrobit si vlastní ve Wordu.

AlphaBoxes			
A	B	C	D
E	F	G	H
I	J	K	L
M	N	O	P
Q	R	S	T
U	V	WX	YZ

PEST analýza

Pokud nechceme dělat jen vlastní analýzu například rozdělení příčin druhé světové války na politické a ekonomické, nebo důsledky globalizace na bezpečnostní, ekologické apod., tak můžeme použít dvě analýzy, které se používají především v ekonomickém světě a lze je lehce přenést do výuky. PEST analýza je první možnost.

PEST je zkratka pro Politické, Ekonomické, Sociálně-kulturní, Technologické. Mohou to být důsledky, příčiny, ale i další záležitosti. Lze použít ve více předmětech a samozřejmě s jakoukoliv vlastní úpravou. Můžeme například dát do skupin různá písmena z názvu PEST a pak to sdílet a reflektovat.

SWOT analýza

Již klasikou je SWOT analýza. „S“ představuje silné stránky, „W“ slabé stránky – tyto body zároveň v analýze představují současnost. „O“ znamená příležitost, „T“ hrozbu, a oba body představují budoucnost. Pokud například budeme analyzovat naši vládu během covid pandemie, tak budeme hledat silné stránky a slabé stránky právě v dané době, v současnosti, příležitosti, co může vláda zlepšit do budoucna a hrozby, které vládě hrozí a pravděpodobně i způsoby, jak vláda ohrožuje své občany.

Obě analýzy pochopitelně lze použít při spoustě příležitostí – můžeme analyzovat určitá období, panovníky v době těžkých rozhodnutí, příčiny, důsledky, procesy, ale i ideologie, regiony atd.

SWOT ANALÝZA

40)

Koláž

Všichni pravděpodobně víme, co koláž je a jak může vypadat, ale proč a jak ji použít ve výuce? Mně vyhovovalo použít ji jako opakování pro větší celek. Studentům jsem dal následující zadání – vybrat čtyři klíčové obrázky (možné je stahování z internetu, vlastní digitální tvorba, ale i vlastní ruční malování) pro dané téma a období a vysvětlit, proč zrovna tyto obrázky patří na koláž, proč jsou důležité. Studenti prvního ročníku tak opakovali Mezopotámii (látka na dva týdny), ale studenti třetího ročníku (respektive septimy) opakovali takto celý dosavadní ročník. Jednoduché opakování, zapamatování by mohla pomoci vizuální stránka věci, navíc jde v podstatě o výběr klíčových slov (formou obrázků), což je podle mě dobré pro základní přehled.

Dříve jsem s koláží pracoval jinak, klasicky. Pouze jsem ukázal všem, jak vypadá koláž, zadal téma, a žáci kreslili ve dvaceti minutách svou koláž na dějepisné téma.

41)

Vysvědčení

Jak už název napovídá, jde o hodnocení. Můžeme pochopitelně hodnotit především osobnosti, ale v zeměpise i města, regiony, státy či kontinenty. V přírodopise se dá také metody využít a myslím, že i v dalších předmětech, stačí mít učitelé ochotného přemýšlet.

Student tedy dostane téma k hodnocení – například Přemyslovci a jejich vláda v Čechách se zaměřením na fungování státu. Úkol je vymyslet předmět, dát známku a přidat slovní hodnocení, kde je vysvětleno, proč dostali Přemyslovci zrovna tu a tu známku.

Studenti nejen opakují, uvědomují si souvislosti a kontext, ale zároveň hodnotí a následně podkládají své hodnocení argumenty, porovnávají různé druhy informací, třídí je. Lze samozřejmě vzít cvičení do dalších úrovní, kde budou studenti rozděleni do skupin a každý bude hodnotit něco jiného, v mém případě tedy i jiné dynastie (kde mohou být některé předměty pro všechny dynastie stejné).

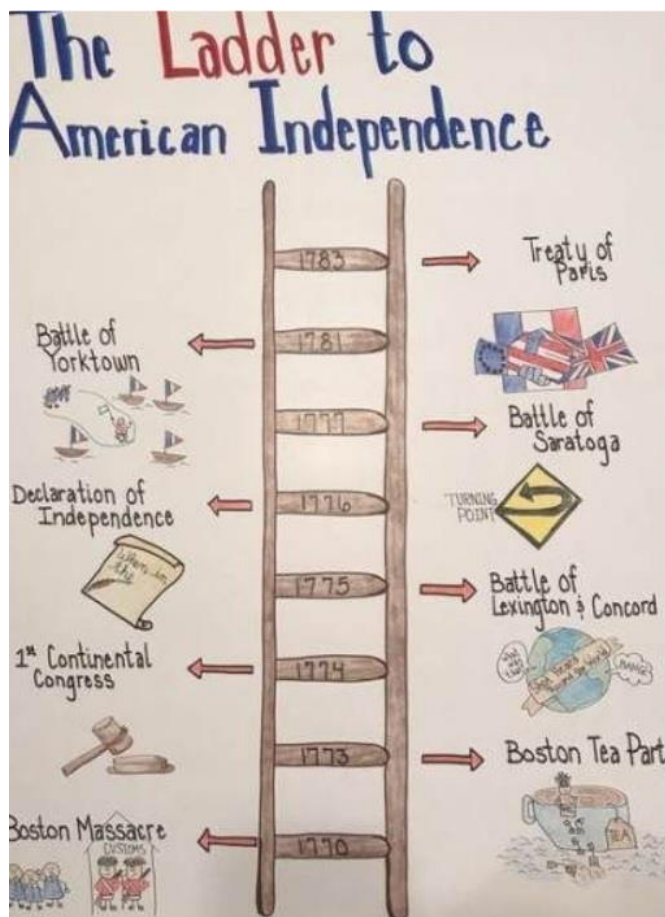
PŘEDMĚT	ZNÁMKA	SLOVNÍ HODNOCENÍ
risikání dědičného břídlovského sídla	1	risikali ho
sopojování do saharizní politiky	3	ne každý panovník je aklivní
risikování drahých kovů	2	posadí mají čechy velké slušné bohatství
dědičnost jména	2	řády mají alespoň dva řádky se stejným jménem, ale má Francie nemají
rozšíření křesťanství	3	máme první světy, ale není to přirozené
rozšíření křesťanství území	3	za jejich vlády území rošíli, ale území se to nepodává
převládání ženského pokolení	1	převládaly
převládání mužského pokolení	5	nepřevládali :)
religy s císařem	3	udělal jsem křesťanský křesťan posadí ho nám rošíme
symbolika pro Čechy	1	posadí mají českou samostat- nost a sílu Fr 11

42)

Žebřík

Jednoduché cvičení k probrání příčin. Studenti mají stanovený důsledek, například první světovou válku, a jednotlivými příčkami žebříku se mají dopracovat právě až k zmíněnému závěru. Na nižších stupních je samozřejmě žebřík skutečně zpracovat, kreslit, užít si to a být kreativní.

Lze opět pracovat individuálně nebo ve skupinách, na papíře nebo jen házet informace po učiteli, který je napíše na tabuli. Stejně tak mohou studenti zpracovávat informace graficky nebo může učitel vymyslet složitější projekt.

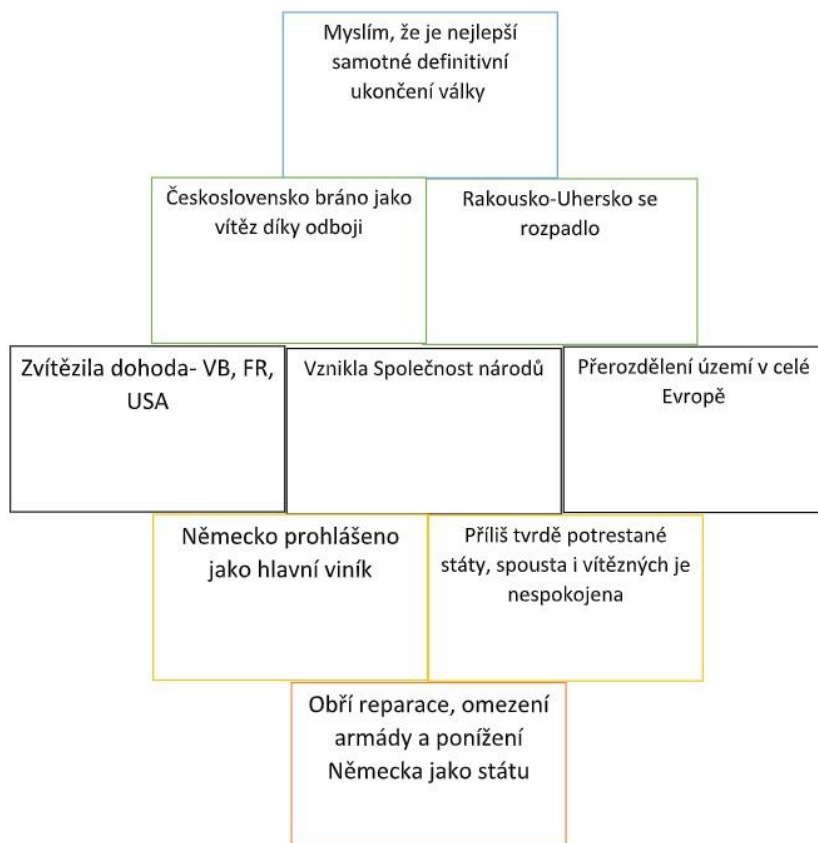
Diamond Diagram

Metoda použitelná snad do všech předmětů, forem výuky i typy škol. O co jde? O konstrukci, která se skládá z pěti pater a devíti políček. Diamant. Vhodné na opakování, zjištění názorů, seřazení a hodnocení čehokoliv a kohokoliv.

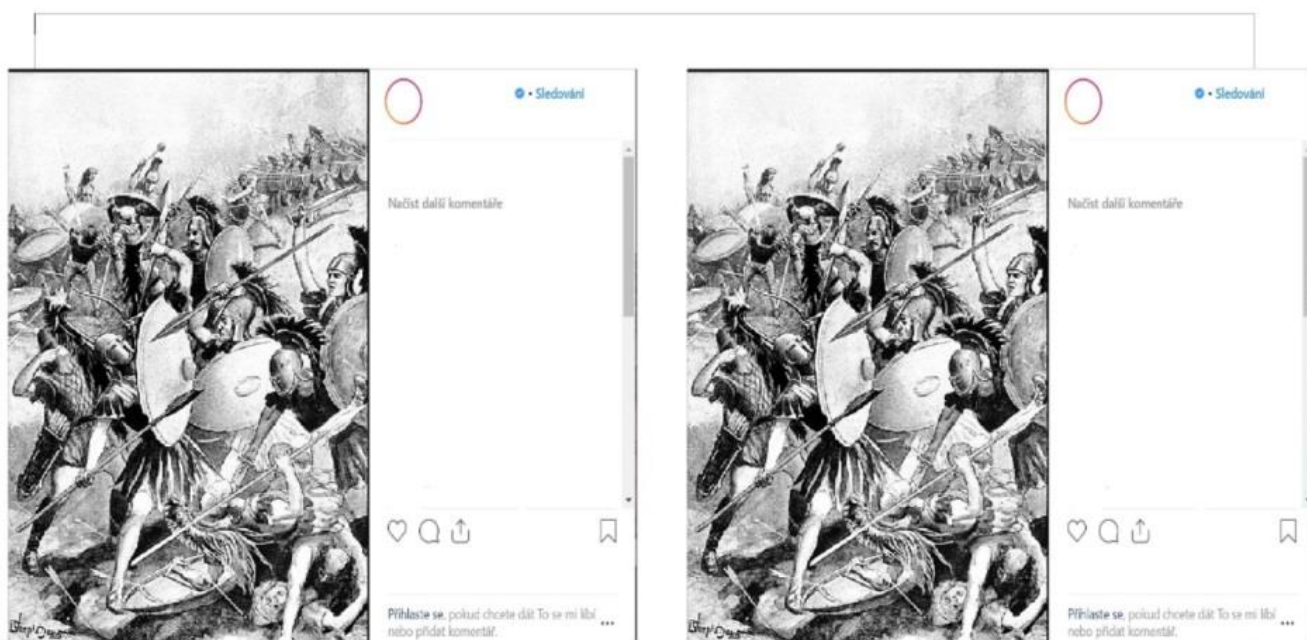
Nejjednodušší variantou je, že pomocí diamantu můžou studenti řadit například panovníky, ale určitě i například státy a obecně zeměpisné „věci“, stejně tak zvířata podle určitých kategorií, chemické prvky apod. Ale pro účely textu budeme pracovat s dějepisem, s panovníky. Na vrchol patří podle studentů ten nejlepší. Co „nejlepší“ znamená, o jakou kategorii půjde, samozřejmě můžeme taky volit a lze diamantů zpracovat víc například ve skupině. Představme si, že na vrchol dám Karla IV., do stejného políčka lze ještě napsat krátké vysvětlení, argumenty, proč zrovna on patří na vrchol. Samozřejmě další patro patří dvou panovníkům, kteří byli taky úspěšní, taky vrcholní představitelé státu, ale skončili těsně pod vrcholem. Vlastně nejtěžší a nejvíc problémové je prostřední patro, místo pro tři panovníky. „Neutrální“ patro. Můžeme sem dát panovníky, s kterými si moc nevíme rady, kteří měli výborné úspěchy, ale v některých záležitostech selhali. Také sem lze dát nějaké specifické hodnocení, jako nejkontroverznější panovníci. Další dvě patra jsou pochopitelně zrcadlem dvou nejvyšších pater, dole je tedy nejhorší panovník a nahoře nad ním jsou dva také neúspěšní panovníci, ale dno jim uteklo, něco se jim přece jen podařilo. Všechny pole by samozřejmě měla být vyplněna i argumenty, proč si panovník vysloužil dané hodnocení.

Místo řazení můžeme například vzít důsledky a řadit je od těch pozitivních až po negativní s tím, že uprostřed budou důsledky, které mají pozitiva i negativa a je těžké je zařadit na jednu stranu.

Diamond Diagram

Instagram

Instagram

Jedná se zjednodušeně napsáno o sociální síť plnou fotografií. A to je důležité – informace současné generaci už nepřichází prostřednictvím textu, ale přes vizuální prostředek. Proto je nutné se částečně přizpůsobit a zařadit do výuky více vizuálních metod. Jak to využít ve výuce? Vyzkoušel jsem nebo mě napadá několik způsobů.

Jednoduše mohou studenti fotit a psát k tomu popisky a klíčová slova („hashtagy“). Studenti mohou také dostat fotografii/e vybranou učitelem a musí k nim napsat smysluplný komentář a hashtagy. Tyto první dvě verze samozřejmě slouží jednoduše k souhrnu učiva, vytváření „nadvpisů“, kategorií a uvědomění si, co je důležité.

Variantou je i dostat fotografie a studenti k nim opět píší komentář a hashtagy, ale mají už konkrétní úkol, například ke stejné fotografii píší z pohledu Velké Británie a k úplně totožné fotografii z pohledu nacistického Německa; lze stejně rozdat i další úkoly a další pohledy (jeden student ekonomický pohled, další politický; nebo pozitivní a negativní pohled – vše lze dát do skupin, nebo i jednotlivci, který musí vymýšlet více pohledů na věc atd.). Tato verze slouží jako součást mediální výchovy, k pochopení významů dvou úhlů pohledu a využití propagandy. Ale i samozřejmě k pochopení, proč se kdo jak zachoval, což může být v moderních dějinách vysvětleno prostřednictvím ideologií.

Těžší, ale zábavnější, je ztvárnit určité situace či osobnosti fotografií – například studenti musí nafotit sami sebe jako sedm smrtelných hříchů. Nebo různé fáze a události života TGM nebo Churchilla.

Samozřejmě se dá založit profil i osobnostem, ať už skutečným nebo například literárním.

45)

Hashtagy

Další metoda ve stylu sociálních sítí, ale tentokrát velmi jednoduchá. Hashtag je vlastně klíčové slovo u příspěvku na sociální síti, určité označení příspěvku. Příspěvek tak může vypadat například takto: „Dneska to byla pěkná nuda.“. Hashtag k příspěvku by mohl být například #škola, ale třeba i #fotbal, jde samozřejmě o to, do jakého kontextu příspěvek patří.

Jak s hashtagy pracovat ve škole? Poměrně jednoduše. Samozřejmě to můžeme používat jen jako klíčová slova pro dnešní generaci, ale jedna z mých oblíbených částí školního roku je, když studenti vymýšlí, jaké hashtagy by se objevovaly na sociálních sítích v pravěku (samozřejmě za předpokladu, že by sociální sítě existovaly...). Studenti opakují, vymýšlí, jsou kreativní, vtipkují, ale co dělají ve skutečnosti? Jen mi ukazují, co si pamatují, co pochopili. #JakUlovitMamuta

Kolo života

Jedná se o další metodu, která je univerzální, dá se použít ve velkém množství předmětů a v různých formách. V originále se jmenuje „Wheel of life“. Může sloužit jak k úvodu do tématu a následnému vyhledávání informací, tak i opakování a procvičování tématu. Hlavní dovedností je porovnávání dvou (a více) osobností, věcí nebo událostí. Klasická analýza. Vedlejším „produktem“ je vtip a kreativita.

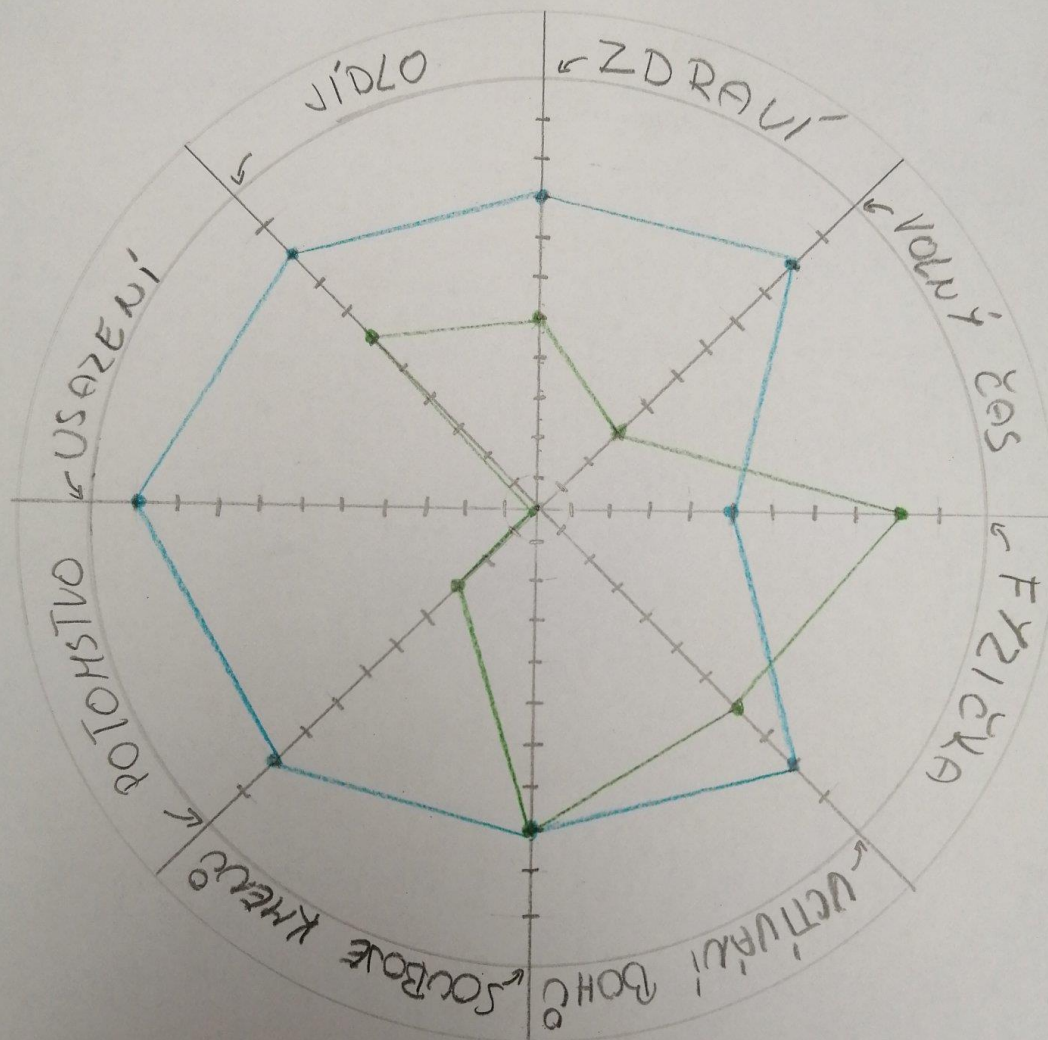
Pokud vezmu dvě osobnosti, například Václava Klause a Miloše Zemana, tak v mé verzi je první úkol najít osm kategorií, v kterých mohu osobnosti analyzovat a porovnat. Může to být něco objektivního (věk v době prezidentování, počet milostí), ale i subjektivního (úspěšnost). Vymýšlení kategorií je z mého pohledu nejlepší část celé metody, může to být relativně těžké a žáci musí skutečně přemýšlet.

Další úkol je osobnosti v jednotlivých kategoriích zhodnotit. Nejdříve si studenti na papír udělají kruh, poté stupnici pro jednotlivé kategorie. Prostředek je nula, obvod je deset. Bod pro Klause bude například modrý, pro Zemana červený. Ve všech kategoriích uděláme pro jedince bod na určitém čísle a následně je danou barvou spojíme, na první pohled tak bude vidět, kdo je „silnější“, případně v čem je „horší“ a „lepší“.

Metoda má samozřejmě spoustu možností. Za prvé jednotlivé body a hodnocení lze dovysvětlit. Proč jsem vybral tuhle kategorii? Proč je v ní X úspěšnější? Další možností je mít kategorie předepsané. Můžu hodnotit jen jednoho člověka. Můžu hodnotit tři lidi. Můžu změnit počet kategorií. Můžu vytvořit skupiny žáků a v každé skupině se musí shodnout na kategoriích a následně každý hodnotí svou jednu osobnost v domluvených kategoriích; pak samozřejmě následuje vzájemné hodnocení, vysvětlování, reflexe a výsledek může dát skupina například do tabulky.

Kolo života

- Před zemědělstvím
- Po zemědělství

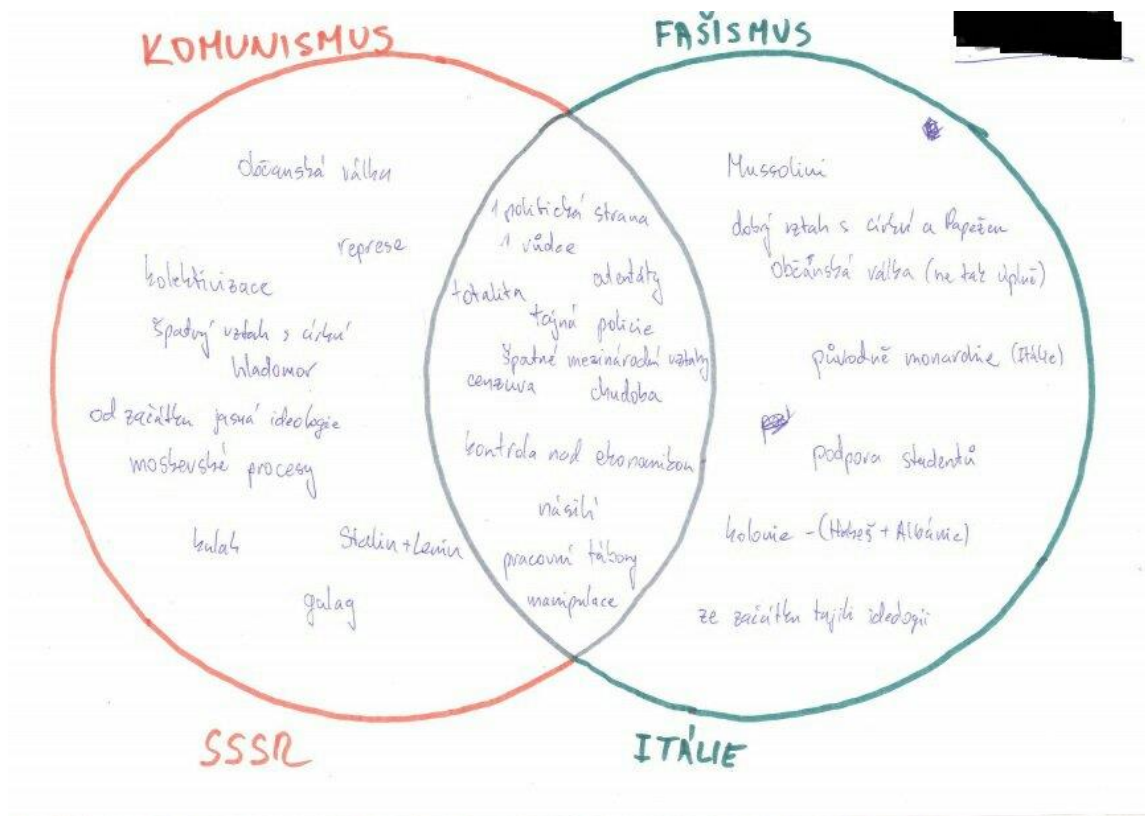

47)

Vennovy diagramy

Další dnes už klasika. Metoda slouží k opakování, zároveň analýze, porovnání, hledání společných a rozdílných znaků. Vennovy diagramy jsou dva (může být víc) kruhy, které se protínají, v matematice se tak zobrazují množiny, podmnožiny a...učím dějepis a občanku, tak radši půjdeme dál.

Nám metoda poslouží strašně jednoduše – studenti si nakresli Vennův diagram, nad levý kruh napíší například „komunismus“, nad pravý „fašismus“ a mohou pracovat. Do levého kruhu patří charakteristika komunismu, klíčové body, do pravého fašismus a do středu, kde se kruhy protínají, tam patří společné znaky obou ideologií. Samozřejmě lze opět použít pro zvířata, státy, osobnosti atd.

Sázení

„Old school“ metoda pro opakování ve skupinách, kde stačí papír, tabule a křída.

Nejdříve je samozřejmě nutné dát žáky do skupin (po čtyřech je ideální), skupiny pro přehlednost očíslovat (pojmenovat) a vysvětlit, o co půjde. Každá skupina dostane body, například pět stovek. Žákům stačí do skupiny jedna tužka a jeden papír.

Opakování vypadá následujícím způsobem: učitel nejdřív oznámí skupinám téma, velmi obecně, například „Dějiny Sovětského svazu“. Následně žáci sami na sebe vsadí, podle toho, jak si na téma věří. Učitel si mezitím na tabuli připraví tabulku s očíslovanými skupinami, jimž přiřadil pět set bodů. Nyní k nim napíše do dalšího řádku, kolik jednotlivé skupiny vsadily. A teprve v dalším kroku jim poví otázku, která pochopitelně bude patřit pod dané téma, ale bude už konkrétní.

Žáci odpověď zapíší na své papíry a přihlásí se, pokud mají hotovo. Následně probíhá kontrola, bodování, zápis zisku a ztrát na tabuli. A jde se na další kolo.

Zajímavé je sledovat různé strategie, někteří žáci se při sázení strašně bojí a sází směšné částky. Zatímco některé třídy hrají po pár kolech v tisících, některé naopak hrají o padesát bodů. Ale právě to je ta zajímavá část hry, různé strategie, různá (sebe)důvěra. V pozdějších kolech praktikují to, že kdo má nejméně bodů, sází první, aby mohli ti nejlepší hrát víc strategicky.

Soutěž může mít velké množství úprav. Hrát si můžete s povolenou částkou na sázení, která se může každé kolo měnit a postupně se zvyšovat až na „all in“. Stejně lze udělat jakési předkolo, v kterém žáci teprve získávají částku na sázení ve hře (například v čase dvou minut vysvětlit x pojmů, za každý pojem y bodů). Další možnost je dát do jednoho tématu více otázek a za každou správně zodpovězenou dostávají násobek vsazeného (například vsadili pět set a téma má čtyři otázky – pokud dají správně jen tři, získají tisíc pět set).

Hexagon

Podle mě geniální metoda, která se hned zařadila mezi mé nejoblíbenější. Překvapivě rychle se s ní dokázali vypořádat i žáci. Ale rozhodně je těžká.

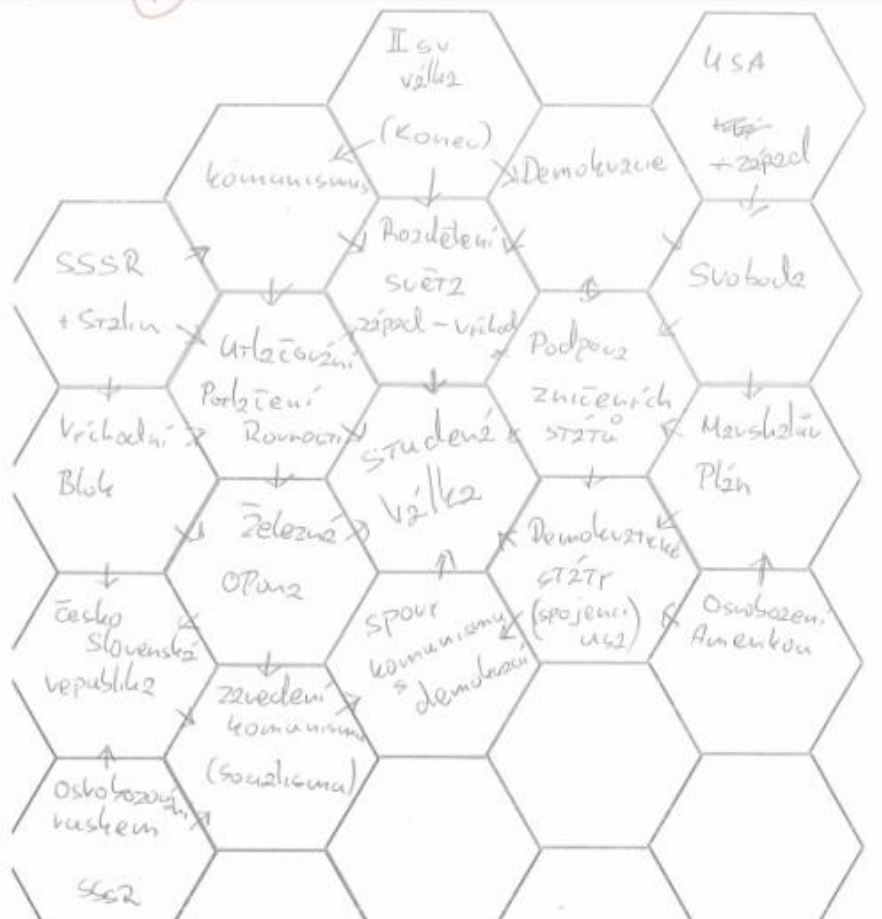
Cvičení, které má spoustu výhod. Může sloužit k opakování, ale i k zápisu nových informací. Záleží na využití, ale za deset minut může být hotovo. Lze s ní pracovat individuálně, ale i ve skupinách. Použití je samozřejmě v dějepise, ale vidím ho jednoduše i v zeměpise, literatuře, jazycích, občance a pravděpodobně dalších předmětech.

O co jde? Hlavní cíl je analýza, proč se něco stalo. Srovnání příčin a vyvozování důsledků. Akce a reakce. Zařazení událostí do širšího kontextu, vytvoření celého obrázku, seřazení prioritních důvodů pro nějakou událost. „Proč a jak?“ jsou dvě otázky patřící k této metodě. Proč byly Čechy ve čtrnáctém století evropskou velmocí? Proč byly už v půlce století následujícího Čechy na dně? Proč a jak se rozpadl Řím? Proč a jak se komunisté ujali moci během roku 1948? Proč je v Praze největší průměrná mzda? Jak se k moci dostal Babiš? Proč vyhrál Hitler volby?

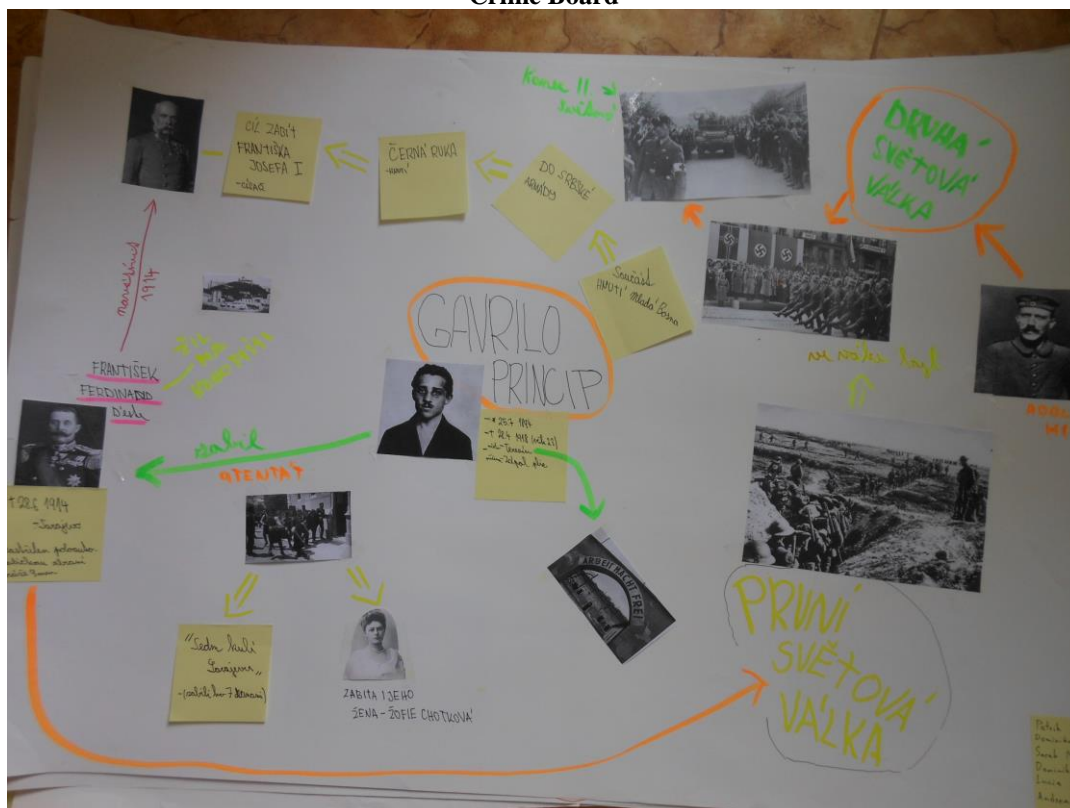
Do prostředního pole celého pracovního listu se tedy napíše hlavní téma či otázka, na kterou žáci hledají odpověď. Ze všech stran mají jít šipky do středu. Všechny pole mají být vyplněny tak, aby měly spojení na střed. Pokud je ve středu „*Proč byl Karel IV. největší borec?*“, tak v poli před tím bude například „*hodně peněz*“ a před „*hodně peněz*“ bude „*doly v Kutné Hoře*“. Všechno je propojené a všechno souvisí se vším.

Je několik možností, jak s hexagonem naložit. Můžete dát žákům prázdný hexagon, zadat téma a nechat žáky pracovat. Také ale můžeme zvolit různé kategorie, nadpisy, a tím žákům pracovní list strukturovat a zaměřit chtěným směrem. A specialitou je obrazový hexagon – tvořen at' už skutečnými fotografiemi a tedy vypracován na počítači, nebo tvořen ručním malováním. Cíl zůstává stejný – analýza, řazení, souvislosti, kontext. Další možností je dát žákům hexagon vyplněný, rozstříhaný a úkol žáků je události správně seřadit, spojit, vymyslet kategorie apod.

Hexagon

Crime Board

Crime board

Určitě jste viděli nějaký seriál nebo film, který řešil vraždu nebo jiný zločin. Policisté na obrazovce si dělají na tabuli seznam možných pachatelů, jejich motivů, míst a dalších spojitostí s případem. A tvorba takové tabule je další metoda. Už je potřeba více pomůcek (ale jako obvykle záleží na učiteli) – větší papír nebo nástěnná tabule, lepící papírky, izolepa, provázek, připínáčky, internet a tiskárna (pokud někdo bude chtít...). Samozřejmě v případě distanční výuky lze vše převést do digitální podoby, ale studenti ocenili během distanční výuky, když se při tvorbě crime boardu mohli vypařit od počítače a pracovat „klasicky“.

Také je potřeba zvolit správně téma – nejlépe mi zatím fungovala zadat skupinám jen jméno Gavriilo Princip, tedy jméno pachatele. Oběť je pochopitelně taky možná – JFK například.

Žáci propojují souvislosti, hledají „větší obrázek“. Metoda velmi podporuje dějepisné myšlení v rovině příčina – důsledek, či akce – reakce, chcete-li. Analýza. Myšlení. Můžeme přidat i kritické myšlení směrem ke zdrojům. Argumentování, co je důležité. Jedna z největších klasik, která prostě funguje vždy. Lze pracovat samostatně, pokud se jedná o pokročilé žáky, ale samozřejmě, pokud jsme normálně ve škole, tak pracujeme ve skupinách.

Další metody

Zde je seznam dalších metod, na které nezbylo místo, ale chci je ještě doporučit a zároveň jsou podle svého názvu lehce odvoditelné nebo dohledatelné.

INSERT

Sketchnotes

Escape room

Myšlenkové mapy

Life road map

Komiks

Stránka učebnice

Plakát

Profilové kartičky

Piktogramy

Forbes

Kufr

Riskuj